

DOGFENNAU SY'N MYND GYDA'R BIL
Caiff Nodiadau Esboniadol a Memorandwm Esboniadol eu hargraffu ar wahân.

Bil Llywodraeth Leol (Cymru)

DRAFFT YMGYNGHORI

CYNNWYS

RHAN 1

ARDALOEDD LLYWODRAETH LEOL A CHYNGHORAU SIR

PENNOD 1

ARDALOEDD LLYWODRAETH LEOL

1 Yr ardaloedd llywodraeth leol

PENNOD 2

CYNGHORAU SIR

- 2 Cyfansoddiad cynghorau sir
3 Cadeirydd cyngor sir
4 Ethol y cadeirydd
5 Is-gadeirydd cyngor sir
6 Cadeirydd â'r hawl i'r teitl "maer"
7 Aelod llywyddol
8 Dirprwy aelod llywyddol
9 Teitl cadeirydd etc. pan fo cyngor wedi penderfynu cael aelod llywyddol
10 Etholiadau cyffredin cynghorwyr a chyfnod mewn swydd
11 Wardiau etholiadol
12 Newid enw sir gan gyngor sir

PENNOD 3

SEFYDLU'R CYNGHORAU AR GYFER Y SIROEDD NEWYDD

Dehongli

- 13 "Siroedd newydd" a "cynghorau newydd"
Etholiadau cyffredin cyntaf cynghorwyr
- 14 Etholiadau cyffredin cyntaf cynghorwyr ar gyfer y cynghorau newydd
Swyddogaethau cynghorau newydd
- 15 Cynghorau newydd: awdurdodau cysgodol
16 Cynghorau newydd: cyllid
17 Trosglwyddo swyddogaethau: cymhwyso deddfwriaeth arall mewn perthynas â chynghorau newydd

Darpariaeth drosiannol

18 Trosglwyddo staff, eiddo a rhwymedigaethau, a darpariaeth drosiannol arall

PENNOD 4

DARPARIAETH AMRYWIOL

19 Pŵer Gweinidogion Cymru i wneud darpariaeth ganlyniadol, atodol etc.

20 Diwygiadau i'r dyddiadau a bennir mewn Deddfau penodol

21 Cymhwysiad Deddf 1972 i'r cynghorau sir yn Atodlen 1

22 Dehongli'r Rhan

RHAN 2

PŴER CYMHWYSEDD CYFFREDINOL

PENNOD 1

Y PŴER CYFFREDINOL

23 Pŵer cymhwysedd cyffredinol awdurdod lleol

24 Terfynau'r pŵer cyffredinol

25 Cyfyngiadau ar godi ffi wrth arfer pŵer cyffredinol

26 Cyfyngiad ar wneud pethau at ddiben masnachol wrth arfer pŵer cyffredinol

27 Pŵer i wneud darpariaeth atodol

28 Pŵer cymhwysedd cyffredinol: diddymu pwerau awdurdod lleol o ran hybu llesiant

29 Pŵer cymhwysedd cyffredinol: mân ddiwygiadau a diwygiadau canlyniadol eraill

30 Dehongli

PENNOD 2

CYNGHORAU CYMUNED Â CHYMHWYSEDD

31 Cyngorau cymuned â chymhwysedd

32 Parhau i fod yn gyngor cymuned â chymhwysedd neu beidio â bod yn gyngor o'r fath

33 Cyngorau cymuned sy'n peidio â bod yn gyngorau cymuned â chymhwysedd

34 Pŵer i ddiwygio'r Rhan hon

35 Canllawiau

RHAN 3

HYBU MYNEDIAD I LYWODRAETH LEOL

PENNOD 1

TROSOLWG O'R RHAN

36 Trosolwg

PENNOD 2

CYFRANOGIAD Y CYHOEDD MEWN LLYWODRAETH LEOL

Dyletswydd i annog cyfranogiad wrth wneud penderfyniadau

37 Dyletswydd i annog pobl leol i gyfranogi mewn llywodraeth leol

38 Strategaeth ar annog cyfranogiad

39 Strategaeth cyfranogiad y cyhoedd: ymgynghori ac adolygu
Cyfrifiadau cyllideb cynghorau sir o dan Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992

40 Ymgynghori gan gynghorau sir mewn cysylltiad â gofynion cyllideb
Cyffredinol

41 Canllawiau ynghylch arfer swyddogaethau o dan y Bennod hon
42 Ystyr "pobl leol"

PENNOD 3

PWYLLGORAU ARDALOEDD CYMUNEDOL

Penodi ac aelodaeth

43 Dyletswydd ar gyngor sir i benodi pwyllgorau ardaloedd cymunedol
44 Aelodau cyngor sir o bwyllgorau
45 Aelodau cyngor cymuned o bwyllgorau
46 Aelodau enwebedig o'r gymuned o bwyllgorau
47 Polisi ar gyfer penodiadau i bwyllgorau ardaloedd cymunedol
48 Cyfnod mewn swydd a therfynu aelodaeth

Trafodion a chyhoeddusrwydd

49 Trafodion pwyllgorau ardaloedd cymunedol
50 Cyfarfodydd pwyllgorau ardaloedd cymunedol: mynediad i gyfarfodydd a mynychu cyfarfodydd
51 Trefniadau ar gyfer cyfranogiad y cyhoedd

Swyddogaethau

52 Dyletswydd ar bwyllgor ardal gymunedol i lunio datganiad o flaenoriaethau ac amcanion
53 Darpariaeth bellach ynglŷn â llunio datganiad o flaenoriaethau ac amcanion
54 Pŵer i roi swyddogaethau cynghori atodol i bwyllgor ardal gymunedol
55 Dirprwyo swyddogaethau cyngor sir i bwyllgor ardal gymunedol
56 Cais i ddirprwyo swyddogaethau i bwyllgor ardal gymunedol
57 Pŵer i'w gwneud yn ofynnol dirprwyo swyddogaethau i bwyllgor ardal gymunedol neu i gyfyngu ar hynny
58 Dirprwyo swyddogaethau gan bwyllgor ardal gymunedol

Cyffredinol

59 Canllawiau
60 Swyddogaethau cynghorau sir o dan y Bennod hon
61 Pŵer i gymhwyso deddfiadau i bwyllgorau ardaloedd cymunedol
62 Dehongli'r Bennod hon
63 Diwygiadau a diddymiadau pellach

PENNOD 4

CEISIADAU GWELLA

Ceisiadau i drafod sut y gellid gwella canlyniadau

64 Diffiniadau
65 Ceisiadau gwella

- 66 Gofynion ar gyfer ceisiadau gwella
Penderfyniadau ynghylch ceisiadau gwella
- 67 Penderfynu pa un ai i gytuno i gais gwella ai peidio
68 Hysbysu cyrff sydd â diddordeb a yw awdurdod wedi cytuno i gais gwella
69 Cynnal trafodaethau â'r corff sydd â diddordeb
Cwynion
- 70 Cwynion
Adrodd
- 71 Adrodd ar ganlyniad ceisiadau gwella
72 Adroddiadau blynyddol
Cyffredinol
- 73 Canllawiau
74 Rheoliadau

PENNOD 5

MYNEDIAD I GYFARFODYDD ETC. AWDURDODAU LLEOL

- 75 Dyletswydd ar feiri etholedig ac arweinwyr gweithrediaeth i fynychu cyfarfodydd cyhoeddus
76 Darllediadau electronig o gyfarfodydd awdurdodau lleol penodol
77 Mynediad y cyhoedd i gyfarfodydd awdurdodau lleol penodol
78 Cyfranogi yng nghyfarfodydd cynghorau cymuned

PENNOD 6

DYLETSWYDDAU PELLACH AR GYNGHORAU SIR

- 79 Dyletswydd i gyhoeddi canllaw i'r cyfansoddiad
80 Dyletswydd ar gynghorau sir i gyhoeddi cyfeiriadau swyddogol

RHAN 4

SWYDDOGAETHAU CYNGHORAU SIR A'U HAELODAU

PENNOD 1

TROSOLWG O'R RHAN

- 81 Trosolwg

PENNOD 2

DYLETSWYDDAU AR AELODAU O GYNGHORAU SIR

Dyletswyddau perfformiad

- 82 Aelodau o gynghorau sir i fynychu cyfarfodydd
83 Aelodau o gynghorau sir i gynnal cymorthfeydd
84 Aelodau o gynghorau sir i ateb gohebiaeth
85 Aelodau o gynghorau sir i gwblhau hyfforddiant

Dyletswydd i lunio adroddiad blynyddol

86 Aelodau o gynghorau sir i lunio adroddiadau blynyddol

PENNOD 3

TORRI DYLETSWYDDAU O DAN BENNOD 2

Achos posibl o dorri dyletswyddau perfformiad

87 Cwynion am fethiant aelod i gydymffurfio â dyletswyddau

88 Penderfynu a ddylid ymchwilio i achos posibl o dorri dyletswydd perfformiad ai peidio

Achosi posibl o dorri dyletswydd i lunio adroddiad blynyddol

89 Penderfynu a ddylid ymchwilio i achos posibl o dorri dyletswydd i wneud adroddiad blynyddol ai peidio

Ymchwiliadau, adroddiadau a sancsiynau

90 Ymchwiliad gan swyddog monitro

91 Adroddiad y swyddog monitro

92 Ystyried mater gan bwyllgor safonau

93 Dyfarniad y pwyllgor safonau

PENNOD 4

DARPARIAETH BELLACH YNGHYLCH DYLETSWYDDAU AR AELODAU

Rheoliadau a chanllawiau sy'n ymwneud â Phenodau 2 a 3

94 Rheoliadau

95 Canllawiau

Diwygiadau cysylltiedig

96 Pwyllgorau safonau i ddarparu hyfforddiant

97 Diwygiadau i Fesur 2011

Rôl arweinyddion grwpiau gwleidyddol ar gynghorau sir

98 Dyletswyddau ar arweinyddion grwpiau gwleidyddol mewn perthynas â safonau ymddygiad

PENNOD 5

GWEITHREDIAETHAU CYNGHORAU SIR

99 Amcanion i'w cyflawni gan weithrediaethau cynghorau

100 Maniffestos: ethol arweinydd gweithrediaeth

101 Penodi cynorthwywyr i weithrediaeth

102 Canllawiau

PENNOD 6

PENODI PRIF WEITHREDWYR PENODOL ETC.

103 Penodi prif weithredwr ac adroddiadau ganddo

104 Arweinyddion cynghorau i osod amcanion ar gyfer prif weithredwyr etc.

105 Pennaeth gwasanaethau democrataidd

PENNOD 7

PWYLLGORAU TROSOLWG A CHRAFFU A PHWYLLGORAU SAFONAU

- 106 Hawliau pleidleisio aelodau cyfetholedig o bwyllgorau trosolwg a chraffu
- 107 Sicrhau bod gwybodaeth ar gael i bwyllgorau trosolwg a chraffu
- 108 Pŵer i'w gwneud yn ofynnol i awdurdodau benodi cyd-bwyllgorau trosolwg a chraffu
- 109 Dyletswydd ar bwyllgor safonau i lunio adroddiad blynyddol

PENNOD 8

MÂN DDIWYGIADAU I DDEDDFWRIAETH ARALL

- 110 Mân ddiwygiadau i ddeddfwriaeth arall

RHAN 5

CYNGHORAU SIR: LLYWODRAETHU YN WELL

PENNOD 1

DYLETSWYDD I WNEUD TREFNIADAU I SICRHAU LLYWODRAETHU DA ETC.

- 111 Trefniadau llywodraethu

PENNOD 2

CYNLLUNIAU CORFFORAETHOL

Llunio, cyhoeddi ac adolygu cynlluniau corfforaethol

- 112 Dyletswydd cyngorau sir i lunio a chyhoeddi cynllun corfforaethol
- 113 Pryd y mae'r cynllun corfforaethol i'w gyhoeddi
- 114 Adolygu a diwygio cynllun corfforaethol
- 115 Ymgynghori ar gynllun corfforaethol

PENNOD 3

ASESU TREFNIADAU LLYWODRAETHU

Hunanasesu

- 116 Dyletswydd ar gyngor sir i gynnal hunanasesiad
- 117 Adroddiad hunanasesu

Asesu gan gymheiriaid

- 118 Dyletswydd ar gyngor sir i drefnu asesiadau gan gymheiriaid
- 119 Pa mor aml y cynhelir asesiadau gan gymheiriaid
- 120 Adroddiad ar asesiad gan gymheiriaid
- 121 Ymateb y cyngor i adroddiad ar asesiad gan gymheiriaid
- 122 Darpariaeth bellach ynghylch adroddiad ar asesiad gan gymheiriaid a'r ymateb iddo

Asesiad cyfun y rheoleiddwyr

- 123 Diffiniadau o "rheoleiddiwr perthnasol" a "swyddogaethau perthnasol"
- 124 Dyletswydd i gynnal asesiad cyfun o drefniadau llywodraethu cyngor sir
- 125 Adroddiad ar asesiad cyfun
- 126 Ymateb y cyngor i'r adroddiad ar asesiad cyfun
- 127 Darpariaeth bellach ynghylch asesiadau cyfun

PENNOD 4

ADOLYGIADAU LLYWODRAETHU AC YMYRIADAU

Adolygiadau llywodraethu

- 128 Pŵer Gweinidogion Cymru i drefnu adolygiad llywodraethu
- 129 Ymgynghori cyn gwneud trefniadau ar gyfer cynnal adolygiad llywodraethu
- 130 Dyletswydd i hysbysu cyngor am drefniadau ar gyfer adolygiad llywodraethu
- 131 Dyletswydd ar gyngor i gydweithredu gydag adolygydd llywodraethu
- 132 Darparu gwybodaeth gan bersonau eraill
- 133 Dyletswydd ar adolygydd i lunio adroddiad
- 134 Ymateb y cyngor i adroddiad ar adolygiad llywodraethu

Cyfarwyddydau ymyrryd

- 135 Pŵer Gweinidogion Cymru i roi cyfarwyddydau ymyrryd
- 136 Cyfarwyddyd i gael gwasanaethau cymorth
- 137 Cyfarwyddyd i gymryd camau penodedig
- 138 Cyfarwyddyd bod swyddogaethau í'w cyflawni gan Weinidogion Cymru neu eu henwebai
- 139 Darpariaeth gyffredinol ynghylch cyfarwyddydau ymyrryd
- 140 Dyletswydd i gydweithredu
- 141 Pwerau mynediad ac archwilio
- 142 Dehongli'r Bennod

PENNOD 5

CYDLYNU RHWNG RHEOLEIDDWYR

- 143 Cydlynu swyddogaethau perthnasol rheoleiddwyr perthnasol

PENNOD 6

DARPARIAETH AMRYWIOL YNGHYLCH PENODAU 1 I 5

- 144 Canllawiau
- 145 Arfer swyddogaethau o dan y Rhan hon
- 146 Dehongli'r Rhan
- 147 Diwygio Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009

PENNOD 7

PWYLLGORAU LLYWODRAETHU CORFFORAETHOL AC ARCHWILIO

- 148 Ailenwi pwyllgorau archwilio
- 149 Swyddogaethau pwyllgor llywodraethu corfforaethol ac archwilio
- 150 Aelodaeth pwyllgor llywodraethu corfforaethol ac archwilio
- 151 Ystyr person lleyg
- 152 Trafodion etc.

RHAN 6

CYNGHORAU CYMUNED

PENNOD 1

ADOLYGIAD O DREFNIADAU CYNGHORAU CYMUNED

- 153 Dyletswydd i adolygu trefniadau cyngorau cymuned
- 154 Cynnal adolygiad o gynghorau cymuned
- 155 Hysbysu cyn cynnal adolygiad
- 156 Ymgynghori, ymchwilio ac adrodd
- 157 Adroddiad terfynol ar adolygiad
- 158 Gweithredu argymhellion y Comisiwn gan gyngor sir
- 159 Gorchymyn trefniadau cyngorau cymuned os nad yw'r Comisiwn yn cyflwyno adroddiad
- 160 Gweithredu gan Weinidogion Cymru os nad yw'r cyngor sir yn gweithredu
- 161 Gorchymynion gweithredu: darpariaeth drosiannol, ganlyniadol etc.
- 162 Amrywio a dirymu gorchymynion gweithredu
- 163 Darpariaeth ganlyniadol, drosiannol etc. gyffredinol
- 164 Trosglwyddo staff
- 165 Cyfarwyddydau a chanllawiau
- 166 Addasu a diwygio adran 30 o Ddeddf 1972

PENNOD 2

AELODAU O GYNGHORAU CYMUNED I GWBLHAU HYFFORDDIANT

Hyfforddiant i aelodau o gynghorau cymuned

- 167 Cyngorau sir i ystyried anghenion hyfforddiant cyngorwyr cymuned a darparu hyfforddiant

Dyletswydd i gwblhau hyfforddiant

- 168 Aelodau o gynghorau cymuned i gwblhau hyfforddiant
- 169 Cwynion am fethiant aelod i gwblhau hyfforddiant
- 170 Hysbysu'r cyngor cymuned fod aelod wedi methu â chwblhau hyfforddiant

PENNOD 3

- 171 Newid dyddiad etholiadau cyngorau cymuned ac estyn cyfnod swydd

RHAN 7

MATERION Y GWEITHLU

PENNOD 1

CANLLAWIAU I GYRFF CYHOEDDUS AR FATERION Y GWEITHLU

- 172 Canllawiau Gweinidogol i gyrff cyhoeddus ar faterion y gweithlu
- 173 Ystyr "materion y gweithlu"
- 174 Ystyr "corff cyhoeddus"
- 175 Pŵer i ddiwygio'r diffiniad o "corff cyhoeddus"

PENNOD 2

COMISIWN STAFF Y GWASANAETHAU CYHOEDDUS

- 176 Comisiwn staff y gwasanaethau cyhoeddus
- 177 Swyddogaethau etc. y Comisiwn
- 178 Diddymu'r Bennod hon

RHAN 8

CYFFREDINOL

- 179 Dehongli
- 180 Cymhwysiad y Ddeddf mewn perthynas â siroedd a bwrdeistrefi sirol hyd 1 Ebrill 2020
- 181 Pŵer i wneud darpariaeth ganlyniadol a throsiannol etc.
- 182 Rheoliadau a gorchmynion o dan y Ddeddf hon
- 183 Dod i rym
- 184 Enw byr

Atodlen 1 – Siroedd yng Nghymru

Atodlen 2 – Cynghorau newydd: etholiadau cyffredin a chyfarfodydd cyntaf

Atodlen 3 – Cynghorau newydd: cyllid

Atodlen 4 – Darpariaeth drosiannol etc.

Rhan 1 – Darpariaeth drosiannol amrywiol

Rhan 2 – Trosglwyddo staff, eiddo, hawliau a rhwymedigaethau

Atodlen 5 – Deddf 1972: diwygiadau a darpariaeth drosiannol

Rhan 1 – Mân ddiwygiadau a diwygiadau canlyniadol

Rhan 2 – Darpariaeth sy'n gysylltiedig â diddymu adran 26 o Ddeddf 1972 (etholiadau)

Atodlen 6 – Cynorthwywyr i weithrediaethau awdurdodau lleol: diwygiadau pellach

Atodlen 7 – Diwygiadau canlyniadol: prif weithredwyr

Atodlen 8 – Pwyllgorau ardaloedd cymunedol: diwygiadau a diddymiadau pellach

Atodlen 9 – Ailenwi pwyllgorau archwilio cynghorau sir

Bil Llywodraeth Leol (Cymru)

DRAFFT YMGYNGHORI

Deddf Cynulliad Cenedlaethol Cymru i wneud darpariaeth ynglŷn â llywodraeth leol.

Gan ei fod wedi ei basio gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru ac wedi derbyn cydsyniad Ei Mawrhydi, deddfir fel a ganlyn:

RHAN 1

ARDALOEDD LLYWODRAETH LEOL A CHYNGHORAU SIR

PENNOD 1

ARDALOEDD LLYWODRAETH LEOL

1 Yr ardaloedd llywodraeth leol

(1) Ar gyfer gweinyddu llywodraeth leol ar 1 Ebrill 2020 ac wedi hynny yr ardaloedd llywodraeth leol yng Nghymru yw –

(a) y siroedd a nodir yn y tabl yn Atodlen 1, a

(b) y cymunedau a sefydlwyd o dan adran 20 o Ddeddf 1972 fel y'i deddfwyd yn wreiddiol (yn ddarostyngedig i unrhyw newidiadau i'r cymunedau hynny sydd wedi digwydd ers i'r adran honno ddod i rym neu a allai ddigwydd ar ôl i'r adran hon ddod i rym).

(2) Mae i bob un o'r siroedd yr enw a roddir iddi yng ngholofn gyntaf y tabl yn Atodlen 1.

(3) Nodir ardaloedd y siroedd yn ail golofn y tabl yn Rhan 1 o Atodlen 1, ac fe'u pennir drwy gyfeirio at y siroedd a'r bwrdeistrefi sirol a oedd, yn union cyn 1 Ebrill 2020, yn ardaloedd llywodraeth leol o dan Ddeddf 1972.

(4) Mae'r siroedd a'r bwrdeistrefi sirol a sefydlwyd gan Ddeddf 1972 (fel y'i diwygiwyd gan Ddeddf Llywodraeth Leol (Cymru) 1994 (p.19)) fel siroedd a bwrdeistrefi sirol yng Nghymru, ac eithrio sir Powys, yn peidio â bodoli ar 1 Ebrill 2020.

(5) Mae cynghorau'r siroedd a'r bwrdeistrefi sirol a ddiddymir gan is-adran (4) hefyd yn peidio â bodoli ar 1 Ebrill 2020.

(6) Nid oes unrhyw beth yn y Ddeddf hon, neu a wneir o dan y Ddeddf hon, yn effeithio ar sefydlu na pharhad bodolaeth sir Powys, na'i chyngor.

PENNOD 2

CYNGHORAU SIR

2 Cyfansoddiad cynghorau sir

(1) Mae gan bob un o'r siroedd gyngor sy'n cynnwys –

(a) cadeirydd a chynghorwyr, neu

(b) pan fo cyngor yn gweithredu trefniadau gweithrediaeth sy'n cynnwys gweithrediaeth maer a chabinet, maer etholedig, cadeirydd, a chynghorwyr.

- (2) Yn y Ddeddf hon, ystyr "cyngor sir" yw cyngor ar gyfer sir a nodir yn Atodlen 1.
- (3) Mae pob cyngor sir yn gorff corfforaethol ac mae ganddo'r swyddogaethau a roddir iddo gan y Ddeddf hon, gan Ddeddf 1972, neu fel arall.
- (4) Mae i bob cyngor sir enw'r sir ynghyd â'r geiriau "Cyngor Sir" neu, os yw'r cyngor yn penderfynu hynny, y gair "Cyngor".

3 Cadeirydd cyngor sir

- (1) Rhaid i gadeirydd cyngor sir gael ei ethol yn flynyddol gan y cyngor o blith y cynghorwyr.
- (2) Ni chaniateir ethol aelod o weithrediaeth cyngor sir, neu gynorthwydd i'r weithrediaeth, yn gadeirydd y cyngor.
- (3) Mae'r cadeirydd, oni bai bod y cadeirydd yn ymddiswyddo neu'n dod yn anghymwys, yn parhau yn y swydd hyd nes y bydd olynnydd â'r hawl i weithredu fel cadeirydd.
- (4) Mae'r cadeirydd yn parhau i fod yn aelod o'r cyngor yn ystod cyfnod y cadeirydd mewn swydd, er gwaethaf darpariaethau'r Ddeddf hon a Deddf 1972 mewn perthynas ag ymddeoliad cynghorwyr.
- (5) Mae gan gadeirydd y cyngor sir flaenoriaeth yn ardal y cyngor hwnnw, ond nid i'r graddau bod hynny'n cael effaith andwyol ar uchelfraint Ei Mawrhydi.
- (6) Mae is-adran (5) yn cael effaith mewn perthynas â chynghor sir sy'n gweithredu trefniadau gweithrediaeth sy'n cynnwys gweithrediaeth maer a chabinet fel pe bai'n darparu bod maer etholedig y cyngor yn cael blaenoriaeth yn ardal y cyngor hwnnw.
- (7) Nid yw is-adran (6) yn gymwys os yw trefniadau gweithrediaeth y cyngor sir yn darparu iddi beidio â bod yn gymwys.

4 Ethol y cadeirydd

- (1) Rhaid mai ethol y cadeirydd yw'r busnes cyntaf â drafodir yng nghyfarfod blynyddol cyngor sir.
- (2) Pe bai'r person sy'n llywyddu'r cyfarfod wedi peidio â bod yn aelod o'r cyngor heblaw am adran 3(4) neu 5(3), nid oes gan y person hwnnw yr hawl i bleidleisio yn yr etholiad ac eithrio yn unol ag is-adran (3).
- (3) Yn achos pleidlais gyfartal rhaid i'r person sy'n llywyddu'r cyfarfod roi pleidlais fwrw yn ychwanegol at unrhyw bleidlais arall a allai fod ganddo.

5 Is-gadeirydd cyngor sir

- (1) Rhaid i gyngor sir benodi aelod o'r cyngor i fod yn is-gadeirydd y cyngor.
- (2) Ni chaniateir penodi aelod o weithrediaeth cyngor sir, neu gynorthwydd i'r weithrediaeth, yn is-gadeirydd y cyngor.

(3) Mae is-gadeirydd, oni bai bod yr is-gadeirydd yn ymddiswyddo neu'n dod yn anghymwys, yn dal y swydd hyd yn union ar ôl ethol cadeirydd yng nghyfarfod blynyddol cyntaf y cyngor yn dilyn y cyfarfod blynyddol pan benodwyd yr is-gadeirydd; a hyd nes y bydd yr is-gadeirydd yn peidio â dal y swydd, mae'r is-gadeirydd yn parhau i fod yn aelod o'r cyngor er gwaethaf darpariaethau'r Ddeddf hon a Deddf 1972 mewn perthynas ag ymddeoliad cynghorwyr.

(4) Yn ddarostyngedig i unrhyw reolau sefydlog a wneir gan y cyngor, caniateir i unrhyw beth yr awdurdodir ei wneud, neu y mae'n ofynnol ei wneud, gan y cadeirydd, i'r cadeirydd neu gerbron y cadeirydd, gael ei wneud gan yr is-gadeirydd, i'r is-gadeirydd neu gerbron yr is-gadeirydd.

6 Cadeirydd â'r hawl i'r teitl "maer"

(1) Caiff cyngor sir benderfynu bod ei gadeirydd i gael y teitl "maer".

(2) Os yw cyngor sir yn gwneud penderfyniad o'r fath, mae ei is-gadeirydd i gael y teitl "dirprwy faer".

(3) Nid yw'r adran hon yn gymwys pan fo cyngor sir yn gweithredu trefniadau gweithrediaeth sy'n cynnwys gweithrediaeth maer a chabinet.

7 Aelod llywyddol

(1) Caiff cyngor sir benderfynu cael aelod llywyddol.

(2) Etholir aelod llywyddol gan y cyngor sir o blith y cynghorwyr.

(3) Ni chaniateir ethol aelod o weithrediaeth cyngor sir, neu gynorthwydd i'r weithrediaeth, yn aelod llywyddol iddo.

(4) Caiff y cyngor sir benderfynu –

(a) swyddogaethau'r aelod llywyddol, a

(b) cyfnod swydd yr aelod (yn ddarostyngedig i'r cyfyngiadau yn is-adran (6)).

(5) Caiff swyddogaethau'r aelod llywyddol gynnwys, yn benodol, unrhyw un neu ragor o swyddogaethau cadeirydd y cyngor sir mewn perthynas â'i gyfarfodydd a'i drafodion.

(6) Mae aelod llywyddol yn parhau yn ei swydd hyd nes –

(a) y bydd yr aelod llywyddol yn ymddiswyddo neu'n dod yn anghymwys,

(b) y bydd olynydd â'r hawl i weithredu fel aelod llywyddol,

(c) y bydd y cyngor sir yn penderfynu peidio â chael swydd aelod llywyddol, neu

(d) y cynhelir etholiad cyngor cyffredin o dan adran 10.

8 Dirprwy aelod llywyddol

(1) Mae'r adran hon yn gymwys pan fo cyngor sir wedi penderfynu cael aelod llywyddol.

(2) Rhaid i'r cyngor sir benodi aelod o'r cyngor i weithredu fel dirprwy i'r aelod llywyddol ("y dirprwy aelod llywyddol").

(3) Ni chaniateir penodi aelod o weithrediaeth cyngor sir, neu gynorthwydd i'r weithrediaeth, yn ddirprwy aelod llywyddol.

(4) Yn ddarostyngedig i unrhyw reolau sefydlog a wneir gan y cyngor, caniateir i unrhyw beth yr awdurdodir ei wneud, neu y mae'n ofynnol ei wneud, gan yr aelod llywyddol, i'r aelod llywyddol neu gerbron yr aelod llywyddol, gael ei wneud gan y dirprwy aelod llywyddol, i'r dirprwy aelod llywyddol neu gerbron y dirprwy aelod llywyddol.

5 (5) Mae dirprwy aelod llywyddol yn parhau yn ei swydd hyd nes –

- (a) y bydd y dirprwy aelod llywyddol yn ymddiswyddo neu'n dod yn anghymwys,
- (b) y bydd olynnydd â'r hawl i weithredu fel dirprwy aelod llywyddol,
- (c) y bydd y cyngor yn penderfynu peidio â chael swydd aelod llywyddol, neu
- (d) y cynhelir etholiad cyngor cyffredin o dan adran 10.

10 9 Teitl cadeirydd etc. pan fo cyngor wedi penderfynu cael aelod llywyddol

(1) Mae'r adran hon yn gymwys pan fo cyngor sir wedi penderfynu cael aelod llywyddol o dan adran 7.

(2) Rhaid i gadeirydd y cyngor –

- (a) cael y teitl "maer" (os nad yw'r cadeirydd eisoes wedi cael y teitl hwnnw), neu
- 15 (b) cael y teitl "cadeirydd dinesig".

(3) Rhaid i ddirprwy gadeirydd y cyngor –

- (a) cael y teitl "dirprwy faer" (os nad yw'r dirprwy gadeirydd eisoes wedi cael y teitl hwnnw), neu
- (b) cael y teitl "dirprwy gadeirydd dinesig".

20 (4) Nid yw is-adrannau (2)(a) a (3)(a) yn gymwys pan fo'r cyngor sir yn gweithredu trefniadau gweithrediaeth sy'n cynnwys gweithrediaeth maer a chabinet.

10 Etholiadau cyffredin cynghorwyr a chyfnod mewn swydd

(1) Mae cynghorwyr cyngor ar gyfer sir i'w hethol gan yr etholwyr llywodraeth leol ar gyfer y sir yn unol â'r Ddeddf hon, Deddf 1972 a Rhan 1 o Ddeddf Cynrychiolaeth y Bobl 1983 (p.2).

(2) Cynhelir etholiadau cyffredin cynghorwyr ar gyfer cynghorau sir yn 2023 ac ym mhob pumed flwyddyn ar ôl 2023.

(3) Cyfnod swydd pob cynghorydd o'r fath yw pum mlynedd.

(4) Ar y pedwerydd diwrnod ar ôl etholiad cyffredin cynghorwyr ar gyfer cyngor sir –

- (a) mae'r personau a oedd yn gynghorwyr yn union cyn yr etholiad yn ymddeol, a
- 30 (b) mae'r aelodau a etholwyd o'r newydd yn cymryd eu swyddi.

(5) Yn yr adran hon ystyr "etholwr llywodraeth leol" yw person a gofrestrwyd fel etholwr llywodraeth leol yn y gofrestr o etholwyr yn unol â darpariaethau Deddfau Cynrychiolaeth y Bobl.

35 11 Wardiau etholiadol

(1) Ystyr "ward etholiadol" yw ardal mewn sir yr etholir aelodau i'r cyngor sir ar ei chyfer.

(2) Mae pob ward etholiadol yn dychwelyd y nifer hwnnw o gynghorwyr y darperir ar ei gyfer o dan, neu yn rhinwedd, Rhan 3 o Ddeddf Llywodraeth Leol (Democratiaeth) (Cymru) 2013 (dccc 4), adran 22 neu 23 o Ddeddf Llywodraeth Leol (Cymru) 2015 neu Ran 4 o Ddeddf 1972.

(3) Rhaid cynnal etholiad ar wahân ar gyfer pob ward etholiadol.

12 Newid enw sir gan gyngor sir

(1) Caiff cyngor sir newid, drwy basio cynnig, enw'r sir y mae'n gyngor ar ei chyfer.

(2) Rhaid i gynnig o dan is-adran (1) gael ei basio gan ddim llai na dwy ran o dair o aelodau'r cyngor sy'n pleidleisio ar y newid enw mewn cyfarfod o'r cyngor sy'n cael ei gynnwll yn arbennig at y diben hwnnw, gyda'r aelodau'n cael eu hysbysu ymlaen llaw am ddiben y cyfarfod.

(3) Rhaid i hysbysiad am unrhyw newid enw a wneir yn rhinwedd yr adran hon –

(a) cael ei anfon gan y cyngor sir at –

(i) Gweinidogion Cymru,

(ii) Cyfarwyddwr Cyffredinol yr Arolwg Ordnans,

(iii) Cofrestrydd Cyffredinol Cymru a Lloegr, a

(iv) Comisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru, a

(b) os bydd Gweinidogion Cymru'n rhoi cyfarwyddyd ynglŷn â'r modd y dylid cyhoeddi hysbysiad, cael ei gyhoeddi gan y cyngor yn y modd hwnnw.

(4) Nid yw newid enw a wneir yn rhinwedd yr adran hon yn effeithio ar unrhyw hawliau neu rwymedigaethau sy'n perthyn i unrhyw gyngor sir, awdurdod neu berson arall, nac yn gwneud unrhyw achos cyfreithiol yn ddiffygiol; a chaniateir cychwyn unrhyw achos cyfreithiol, neu barhau ag ef, fel pe na bai unrhyw newid enw wedi digwydd.

PENNOD 3

SEFYDLU'R CYNGHORAU AR GYFER Y SIROEDD NEWYDD

Dehongli

13 "Siroedd newydd" a "cynghorau newydd"

Yn y Rhan hon –

ystyr "cyngor newydd" ("*new council*") yw'r cyngor ar gyfer sir newydd;

ystyr "sir newydd" ("*new county*") yw sir a nodir yn y tabl yn Atodlen 1, ac eithrio sir Powys.

Etholiadau cyffredin cyntaf cynghorwyr

14 Etholiadau cyffredin cyntaf cynghorwyr ar gyfer y cynghorau newydd

(1) Mae etholiadau cyffredin cyntaf cynghorwyr ar gyfer y cynghorau newydd i'w cynnal ar 2 Mai 2019.

- (2) Mae Atodlen 2 yn gwneud darpariaeth bellach ynghylch etholiadau cyffredin cyntaf cynghorwyr ar gyfer y cynghorau newydd.

Swyddogaethau cynghorau newydd

15 Cynghorau newydd: awdurdodau cysgodol

- 5 (1) Ar ôl etholiadau cyffredin cyntaf cynghorwyr ar gyfer y cynghorau newydd, mae pob cyngor newydd yn awdurdod cysgodol mewn perthynas â'r sir y bydd yn gyngor ar ei chyfer o 1 Ebrill 2020.
- (2) Mae cyngor newydd yn awdurdod cysgodol mewn perthynas â sir newydd hyd 1 Ebrill 2020 (ar ôl hynny bydd y cyngor newydd yn ysgwyddo holl swyddogaethau cyngor sir).
- 10 (3) Mae gan awdurdodau cysgodol y swyddogaethau hynny, ac maent yn ddarostyngedig i'r trefniadau cyllido hynny, a bennir mewn rheoliadau a wneir gan Weinidogion Cymru (ac mae adran 2(3) i'w darllen yn unol â hynny).
- (4) Nid yw is-adran (3) yn cyfyngu ar bŵer Gweinidogion Cymru i wneud rheoliadau o dan adran 19 (darpariaeth ganlyniadol, gysylltiedig, drosiannol etc.) o ran awdurdodau cysgodol, nac unrhyw awdurdod arall neu berson arall.
- 15 (5) Caiff Gweinidogion Cymru ddyroddi canllawiau mewn perthynas ag arfer swyddogaethau gan awdurdodau cysgodol; a rhaid i awdurdodau cysgodol roi sylw i ganllawiau a ddyroddir o dan yr is-adran hon wrth arfer eu swyddogaethau.
- 20 (6) Mae Deddf Llywodraeth Leol (Cymru) 2015 yn cynnwys darpariaeth bellach mewn perthynas ag awdurdodau cysgodol (gweler adrannau 13, 25 i 30 a 38 o'r Ddeddf honno).

16 Cynghorau newydd: cyllid

Mae Atodlen 3 yn gwneud darpariaeth mewn perthynas â'r cynghorau newydd o ran—

- (a) y dreth gyngor ac ardrethu annomestig,
- (b) rhestrau prisio,
- 25 (c) rhestrau ardrethu annomestig lleol, a
- (d) cronfeydd cynghorau.

17 Trosglwyddo swyddogaethau: cymhwyso deddfwriaeth arall mewn perthynas â chynghorau newydd

- 30 (1) Mae'r adran hon yn cael effaith at ddiben addasu darpariaethau deddfwriaethol perthnasol; yn benodol at ddiben darparu bod y swyddogaethau a roddir gan ddarpariaethau deddfwriaethol perthnasol i'w harfer gan y cynghorau newydd, ac mewn perthynas â hwy.
- (2) At ddibenion yr adran hon, ystyr "darpariaeth ddeddfwriaethol berthnasol" yw—
- 35 (a) darpariaeth mewn unrhyw ddeddfwriaeth sylfaenol a gafodd y Cydsyniad Brenhinol neu a gafodd gymeradwyaeth Ei Mawrhydi ar y diwrnod, neu cyn y diwrnod, y cafodd y Ddeddf hon y Cydsyniad Brenhinol;
- (b) offeryn—
- (i) a wnaed o dan ddeddfwriaeth sylfaenol ar y diwrnod, neu cyn y diwrnod, y cafodd y Ddeddf hon y Cydsyniad Brenhinol, a

(ii) sydd o gymeriad deddfwriaethol ond nad ydyw o natur deddfiad lleol.

- (3) Mae'r adran hon yn ddarostyngedig i ddarpariaethau eraill y Rhan hon, ac i unrhyw ddarpariaeth a gynhwysir mewn rheoliadau a wneir o dan y Rhan hon.
- (4) Mewn unrhyw ddarpariaeth ddeddfwriaethol berthnasol mae –
- 5 (a) unrhyw gyfeiriad at ardal sy'n ardal cyngor sir neu'n ardal cyngor bwrdeistref sirol, a
- (b) unrhyw gyfeiriad sydd i'w ddehongli fel cyfeiriad at ardal o'r fath, i'w ddarllen, ar ac ar ôl 1 Ebrill 2020, fel cyfeiriad at ardal cyngor newydd.
- (5) Mewn unrhyw ddarpariaeth ddeddfwriaethol berthnasol mae –
- 10 (a) unrhyw gyfeiriad at gyngor ar gyfer sir neu fwrdeistref sirol, a
- (b) unrhyw gyfeiriad sydd i'w ddehongli fel cyfeiriad at gyngor o'r fath, i'w ddarllen, ar ac ar ôl 1 Ebrill 2020, fel cyfeiriad at gyngor newydd.
- (6) Yn yr adran hon, ystyr "deddfwriaeth sylfaenol" yw –
- (a) Deddf Seneddol;
- 15 (b) Deddf neu Fesur Cynulliad Cenedlaethol Cymru.

Darpariaeth drosiannol

18 Trosglwyddo staff, eiddo a rhwymedigaethau, a darpariaeth drosiannol arall

Mae Atodlen 4 –

- 20 (a) yn gwneud darpariaeth drosiannol etc. amrywiol mewn perthynas â'r cynghorau newydd a'r cynghorau a ddiddymir, a
- (b) yn darparu ar gyfer trosglwyddo staff, eiddo, rhwymedigaethau etc. o gynghorau a ddiddymir.

PENNOD 4

DARPARIAETH AMRYWIOL

25 19 Pŵer Gweinidogion Cymru i wneud darpariaeth ganlyniadol, atodol etc.

- (1) Caiff Gweinidogion Cymru, drwy reoliadau, wneud darpariaeth atodol, gysylltiedig, ganlyniadol neu drosiannol, neu ddarpariaeth arbed, at ddibenion cyffredinol y Rhan hon, neu at unrhyw ddiben penodol ynnddi, neu o ganlyniad i unrhyw un neu ragor o'i darpariaethau neu er mwyn rhoi effaith lawn iddi.
- 30 (2) Caiff rheoliadau o dan is-adran (1) wneud darpariaeth, yn benodol –
- (a) i alluogi unrhyw berson i gymryd unrhyw gamau sy'n angenrheidiol fel rhagbaratoad ar gyfer arfer unrhyw bwerau y bydd y person yn cael eu harfer yn rhinwedd unrhyw ddarpariaeth a wneir gan y Ddeddf hon neu oddi tani;
- 35 (b) i drefniadau gael eu gwneud cyn unrhyw ddyddiad a bennir gan y Ddeddf hon neu oddi tani er mwyn sicrhau y gweithredir yn foddhaol o'r dyddiad hwnnw unrhyw ddarpariaeth a wneir gan y Ddeddf hon neu oddi tani;

- (c) ynglŷn â pha berson neu bersonau sydd i ysgwyddo cost unrhyw drefniadau (pa un a wneir hwy yn rhinwedd yr adran hon ai peidio) er mwyn sicrhau y gweithredir yn foddhaol unrhyw ddarpariaeth a wneir gan y Ddeddf hon neu oddi tani;
- 5 (d) ar gyfer trosglwyddo swyddogaethau ac eiddo, hawliau a rhwymedigaethau (gan gynnwys rhwymedigaethau troseddol) o gyngor a ddiddymir i gyngor newydd neu gorff cyhoeddus arall, neu mewn cysylltiad â hynny;
- (e) ar gyfer trosglwyddo staff, ar gyfer digolledu am golli swydd, ac mewn perthynas â phensiynau a materion staffio eraill, neu mewn cysylltiad â hynny;
- 10 (f) ynglŷn â rheoli neu gadw eiddo (boed dirol neu bersonol) a drosglwyddir i gyngor newydd;
- (g) ynglŷn ag ymddiriedolwyr siarter;
- (h) ynglŷn ag ardaloedd iechyd porthladd ac awdurdodau iechyd porthladd;
- (i) mewn perthynas â siroedd wedi eu cadw (o fewn yr ystyr a roddir gan adran 15 270(1) o Ddeddf 1972).
- (3) Caiff rheoliadau o dan is-adran (1) wneud darpariaeth ynglŷn ag –
- (a) sefydlu cyrff cyhoeddus neu aelodaeth cyrff o’r fath ac ethol neu benodi aelodau’r cyrff cyhoeddus;
- (b) diddymu neu sefydlu neu gyfyngu neu estyn awdurdodaeth unrhyw gorff 20 cyhoeddus.
- (4) Caiff rheoliadau o dan is-adran (1) hefyd wneud darpariaeth –
- (a) sy’n cymhwyso (gydag addasiadau neu hebddynt), yn diwygio, yn diddymu neu’n dirymu (gydag arbedion neu hebddynt) unrhyw ddeddfiad;
- (b) ar gyfer gwneud arbedion rhag effaith unrhyw ddiddymiad neu ddirymiad a 25 wneir o dan y Ddeddf hon.
- (5) Yn is-adran (4)(a) mae “deddfiad” yn cynnwys siarter, pa bryd bynnag y’i rhoddir.
- (6) Caiff darpariaeth o dan is-adran (2)(d) wneud darpariaeth, ymysg pethau eraill, sy’n datgymhwyso paragraff 6 neu 7 o Atodlen 4 mewn perthynas â throsglwyddiad a bennir mewn rheoliadau a wneir o dan yr adran hon.
- 30 (7) Caiff darpariaeth o dan is-adran (2)(e), ymysg pethau eraill –
- (a) datgymhwyso paragraff 5 o Atodlen 4 mewn perthynas â throsglwyddiad a bennir mewn rheoliadau a wneir o dan yr adran hon;
- (b) darparu bod aelodau o staff cyngor a ddiddymir i’w trosglwyddo i gyflogaeth cyngor newydd gwahanol i’r cyngor newydd ar gyfer yr ardal sy’n cynnwys ardal 35 y cyngor a ddiddymir.

20 Diwygiadau i’r dyddiadau a bennir mewn Deddfau penodol

- (1) Caiff Gweinidogion Cymru, drwy reoliadau, ddiwygio –
- (a) unrhyw ddarpariaeth yn y Rhan hon neu ym Mhennod 1 o Ran 6 (adolygiadau o gynghorau cymuned) sy’n pennu dyddiad, a
- 40 (b) adrannau 2(8) a 39(2) o Ddeddf Llywodraeth Leol (Cymru) 2015,

drwy roi dyddiad diweddarach yn lle'r dyddiad a nodir yn y ddarpariaeth honno ar y pryd.

- (2) Caiff rheoliadau o dan is-adran (1) wneud diwygiadau canlyniadol i ddarpariaethau eraill y Rhan hon.

5 **21 Cymhwysiad Deddf 1972 i'r cynghorau sir yn Atodlen 1**

- (1) Yn adran 270(1) o Ddeddf 1972 (diffiniadau) –

(a) yn y diffiniad o "county" –

(i) ar ôl "means" mewnosoder " –

(a)", a

10 (ii) ar ôl "non-metropolitan county only" mewnosoder ", and –

(b) in relation to Wales, a county set out in Schedule 1 to the Local Government (Wales) Act 2017";

(b) yn y diffiniad o "local authority", hepgorer ", county borough council";

15 (c) yn y diffiniad o "local government area", ym mharagraff (b) hepgorer ", county borough";

(d) yn y diffiniad o "new" ar ôl "the Local Government (Wales) Act 1994" mewnosoder "or the Local Government (Wales) Act 2017";

(e) yn y diffiniad o "principal area", hepgorer "or county borough".

- (2) Yn Atodlen 5 i'r Ddeddf hon –

20 (a) mae Rhan 1 yn cynnwys diwygiadau pellach i Ddeddf 1972, a

(b) mae Rhan 2 yn gwneud darpariaeth drosiannol mewn perthynas â diddymu adran 26 o'r Ddeddf honno (amseriad etholiadau a chyfnodau swyddi), gan gynnwys darpariaeth ar gyfer etholiad cyffredin cynghorwyr ar gyfer cyngor sir Powys yn 2020.

25 **22 Dehongli'r Rhan**

Yn y Rhan hon –

ystyr "aelod" ("*member*"), mewn perthynas â chyngor sir sy'n gweithredu trefniadau gweithrediaeth sy'n cynnwys gweithrediaeth maer a chabinet, yw –

(a) maer etholedig y cyngor;

30 (b) cadeirydd y cyngor;

(c) un o gynghorwyr y cyngor;

ystyr "ardal llywodraeth leol" ("*local government area*") yw sir neu gymuned;

mae i "cynorthwydd i'r weithrediaeth" yr un ystyr ag a roddir i "assistant to the executive" yn Atodlen 1 i Ddeddf Llywodraeth Leol 2000 (p.22) (gweler paragraff 3A o'r Atodlen honno);

35

ystyr "cyngor a ddiddymir" ("*abolished council*") yw cyngor sir neu fwrdeistref sirol a ddiddymir o dan y Ddeddf hon;

mae i “cyngor newydd” (“*new council*”) a “sir newydd” (“*new county*”) yr ystyron a roddir yn adran 13.

RHAN 2

PŴER CYMHWYSEDD CYFFREDINOL

5

PENNOD 1

Y PŴER CYFFREDINOL

23 Pŵer cymhwysedd cyffredinol awdurdod lleol

- 10 (1) Mae gan awdurdod lleol cymwys bŵer i wneud unrhyw beth y caiff unigolion yn gyffredinol ei wneud, hyd yn oed os yw hynny, o ran ei natur neu ei raddfa neu fel arall—
- (a) yn wahanol i unrhyw beth y caiff awdurdod lleol cymwys ei wneud ar wahân i’r adran hon;
- (b) yn wahanol i unrhyw beth y caiff cyrff cyhoeddus eraill ei wneud.
- 15 (2) Pan fo is-adran (1) yn rhoi pŵer i awdurdod wneud rhywbeth, mae’n rhoi pŵer iddo ei wneud mewn unrhyw ffordd a fynno, gan gynnwys—
- (a) pŵer i’w wneud yn unrhyw le yng Nghymru neu yn rhywle arall;
- (b) pŵer i’w wneud at ddiben masnachol neu fel arall am ffi, neu heb fod am ffi;
- (c) pŵer i’w wneud er budd yr awdurdod, ei ardal neu bersonau sy’n preswyllo neu’n bresennol yn ei ardal, neu fel arall.
- 20 (3) Nid yw cyffredinolrwydd y pŵer a roddir gan is-adran (1) i awdurdod lleol cymwys wedi ei gyfyngu gan fodolaeth unrhyw bŵer arall sydd gan yr awdurdod; ac nid yw unrhyw bŵer arall sydd gan yr awdurdod wedi ei gyfyngu gan fodolaeth y pŵer cyffredinol.
- (4) At ddibenion y Bennod hon, mae pob un o’r canlynol yn awdurdod lleol cymwys—
- 25 (a) cyngor sir;
- (b) cyngor cymuned â chymhwysedd (gweler Pennod 2).
- (5) Yn yr adran hon, ystyr “unigolyn” yw unigolyn sy’n meddu ar alluedd meddyliol llawn.
- (6) Mae cyfeiriadau yn y Rhan hon at y pŵer cyffredinol yn gyfeiriadau at y pŵer a roddir gan is-adran (1).
- 30 (7) Mae’r adran hon yn ddarostyngedig i adrannau 24 i 26 ac i unrhyw ddarpariaeth a wneir o dan adran 27(3) neu (4).

24 Terfynau’r pŵer cyffredinol

- (1) Nid yw’r pŵer cyffredinol yn galluogi awdurdod lleol cymwys i wneud unrhyw beth nad yw’r awdurdod yn gallu ei wneud yn rhinwedd cyfyngiad cyn cychwyn.

- (2) Nid yw'r pŵer cyffredinol ychwaith yn galluogi awdurdod lleol cymwys i wneud unrhyw beth nad yw'r awdurdod yn gallu ei wneud yn rhinwedd cyfyngiad ar ôl cychwyn y mynegir ei fod yn gymwys –
- (a) i'r pŵer cyffredinol,
 - (b) i holl bwerau'r awdurdod, neu
 - (c) i holl bwerau'r awdurdod ond gydag eithriadau nad ydynt yn cynnwys y pŵer cyffredinol.
- (3) Nid yw'r pŵer cyffredinol yn rhoi pŵer i wneud nac i addasu –
- (a) trefniadau o fath a wneir, neu y caniateir eu gwneud, gan neu o dan Ran 6 o Ddeddf 1972 (cyflawni swyddogaethau gan awdurdodau lleol);
 - (b) trefniadau o fath a wneir, neu y caniateir eu gwneud, gan neu o dan Ran 2 o Ddeddf 2000 (trefniadau ynglŷn â gweithrediaethau etc.);
 - (c) trefniadau contractio allan, neu unrhyw drefniadau eraill nad ydynt yn drefniadau o fewn paragraff (a) neu (b), sy'n awdurdodi person i arfer swyddogaeth awdurdod lleol cymwys.
- (4) Yn yr adran hon –
- ystyr "cyfyngiad ar ôl cychwyn" ("*post-commencement limitation*") yw gwaharddiad neu gyfyngiad arall a osodir yn benodol gan unrhyw ddarpariaeth statudol sy'n dod i rym ar ôl y flwyddyn Gynulliad y paswyd y Ddeddf hon ynddi;
- ystyr "cyfyngiad cyn cychwyn" ("*pre-commencement limitation*") yw gwaharddiad neu gyfyngiad arall a osodir yn benodol gan unrhyw ddarpariaeth statudol sy'n dod i rym cyn neu yn ystod yr un flwyddyn Gynulliad â'r flwyddyn Gynulliad y paswyd y Ddeddf hon ynddi.
- (5) At ddibenion is-adran (1), mae adran 111(3) o Ddeddf 1972 (nid yw pwerau atodol awdurdodau lleol i gynnwys y pŵer i godi arian) i'w diystyru.

25 Cyfyngiadau ar godi ffi wrth arfer pŵer cyffredinol

- (1) Nid yw'r pŵer cyffredinol yn rhoi pŵer i awdurdod lleol cymwys godi ffi am ddarparu gwasanaeth i berson oni fo'r amodau a ganlyn wedi eu bodloni.
- (2) Yr amod cyntaf yw nad yw'r gwasanaeth yn un y mae darpariaeth statudol yn ei gwneud yn ofynnol i'r awdurdod ei ddarparu.
- (3) Yr ail amod yw bod y person wedi cytuno i'r gwasanaeth gael ei ddarparu.
- (4) Ac eithrio mewn perthynas â gwasanaeth a ddarperir at ddiben masnachol, i'r graddau y mae'r pŵer cyffredinol yn rhoi pŵer i awdurdod lleol cymwys godi ffi am ddarparu gwasanaeth, mae'r pŵer yn ddarostyngedig i ddyletswydd i sicrhau nad yw'r incwm o ffioedd a osodir oddi tano, o gymryd un flwyddyn ariannol gyda'r llall, yn uwch na chostau darparu'r gwasanaeth.
- (5) Mae'r ddyletswydd o dan is-adran (4) yn gymwys ar wahân mewn perthynas â phob math o wasanaeth.

(6) Yn ddarostyngedig i'r ddyletswydd o dan is-adran (4), wrth arfer y pŵer a roddir gan y pŵer cyffredinol i godi ffi am ddarparu gwasanaeth, caiff awdurdod lleol cymwys bennu ei ffioedd fel y gwêl yn dda, ac ymysg pethau eraill caiff –

(a) codi ffi ar rai personau yn unig am ddarparu gwasanaeth;

(b) codi symiau gwahanol am ddarparu gwasanaeth ar bersonau gwahanol, neu ar ddisgrifiadau gwahanol o bersonau.

26 Cyfyngiad ar wneud pethau at ddiben masnachol wrth arfer pŵer cyffredinol

(1) Nid yw'r pŵer cyffredinol yn rhoi pŵer i awdurdod lleol cymwys wneud pethau at ddiben masnachol oni bai eu bod yn bethau y caiff yr awdurdod, wrth arfer y pŵer cyffredinol, eu gwneud at ddiben heblaw diben masnachol.

(2) Pan fo awdurdod, wrth arfer y pŵer cyffredinol, yn gwneud pethau at ddiben masnachol, rhaid i'r awdurdod eu gwneud drwy gwmni.

(3) Ni chaiff awdurdod lleol cymwys, wrth arfer y pŵer cyffredinol, wneud pethau at ddiben masnachol mewn perthynas â pherson os yw darpariaeth statudol yn ei gwneud yn ofynnol i'r awdurdod wneud y pethau hynny mewn perthynas â'r person.

(4) Yn yr adran hon, ystyr "cwmni" yw –

(a) cwmni o fewn yr ystyr a roddir gan adran 1(1) o Ddeddf Cwmnïau 2006 (p.46), neu

(b) cymdeithas gofrestredig o fewn ystyr Deddf Cymdeithasau Cydweithredol a Budd Cymunedol 2014 (p.14) neu gymdeithas a gofrestrwyd neu sydd i'w thrin fel petai wedi ei chofrestru o dan Ddeddf Cymdeithasau Diwydiannol a Darbodus (Gogledd Iwerddon) 1969 (p.24 (GI)).

27 Pŵer i wneud darpariaeth atodol

(1) Os yw Gweinidogion Cymru o'r farn bod darpariaeth statudol (pa bryd bynnag y'i pasiwyd neu y'i gwnaed) yn atal awdurdodau lleol cymwys rhag arfer y pŵer cyffredinol, neu'n eu rhwystro wrth iddynt arfer y pŵer cyffredinol, caiff Gweinidogion Cymru drwy reoliadau ddiwygio, ddiddymu, ddirymu neu ddatgymhwyso'r ddarpariaeth statudol honno.

(2) Os yw Gweinidogion Cymru o'r farn bod unrhyw bŵer arall yn gorgyffwrdd (i unrhyw raddau) â'r pŵer cyffredinol, yna, at ddiben lleihau neu ddileu'r gorgyffwrdd hwnnw, caiff Gweinidogion Cymru drwy reoliadau ddiwygio, ddiddymu, ddirymu neu ddatgymhwyso unrhyw ddarpariaeth statudol (pa bryd bynnag y'i pasiwyd neu y'i gwnaed).

(3) Caiff Gweinidogion Cymru, drwy reoliadau, wneud darpariaeth sy'n atal awdurdodau lleol cymwys, wrth iddynt arfer y pŵer cyffredinol, rhag gwneud unrhyw beth sydd wedi ei bennu yn y rheoliadau, neu sydd o ddisgrifiad sydd wedi ei bennu yn y rheoliadau.

(4) Caiff Gweinidogion Cymru, drwy reoliadau, ddarparu bod arfer y pŵer cyffredinol yn ddarostyngedig i amodau, naill ai'n gyffredinol neu o ran gwneud unrhyw beth sydd wedi ei bennu yn y rheoliadau, neu sydd o ddisgrifiad sydd wedi ei bennu yn y rheoliadau.

- (5) Caniateir arfer y pŵer o dan is-adran (1), (2), (3) neu (4) mewn perthynas ag –
- (a) pob awdurdod lleol cymwys,
 - (b) awdurdod penodol sy'n awdurdod lleol cymwys, neu
 - (c) disgrifiadau penodol o awdurdodau lleol sy'n awdurdodau lleol cymwys.
- 5 (6) Ac eithrio fel y darperir yn is-adran (7), cyn gwneud rheoliadau o dan is-adran (1), (2), (3) neu (4) rhaid i Weinidogion Cymru ymgynghori â'r canlynol –
- (a) pa bynnag awdurdodau lleol cymwys (os oes rhai) y maent yn ystyried ei bod yn briodol ymgynghori â hwy,
 - (b) pa bynnag bersonau cynrychiadol (os oes rhai) y maent yn ystyried ei bod yn
 - 10 (c) pa bynnag bersonau eraill (os oes rhai) y maent yn ystyried ei bod yn briodol ymgynghori â hwy.
- (7) Nid yw'r ddyletsywydd a osodir gan is-adran (6) yn gymwys yn achos rheoliadau a wneir gan Weinidogion Cymru at ddiben diwygio rheoliadau cynharach yn unig –
- 15 (a) er mwyn ehangu'r rheoliadau cynharach, neu unrhyw ddarpariaeth yn y rheoliadau cynharach, i awdurdod penodol neu i awdurdodau o ddisgrifiad penodol, neu
 - (b) fel bod y rheoliadau cynharach, neu unrhyw ddarpariaeth yn y rheoliadau cynharach, yn peidio â bod yn gymwys i awdurdod penodol neu i awdurdodau o
 - 20 ddisgrifiad penodol.
- (8) Personau cynrychiadol, at ddibenion is-adran (6), yw personau yr ymddengys i Weinidogion Cymru eu bod yn gynrychiadol o lywodraeth leol yng Nghymru.
- (9) Nid yw'r adran hon yn rhoi pŵer i wneud darpariaeth –
- 25 (a) sy'n diwygio, yn diddymu, yn dirymu neu'n datgymhwyso darpariaeth statudol sydd wedi ei chynnwys yn y Ddeddf hon;
 - (b) ar gyfer dirprwyo neu drosglwyddo unrhyw swyddogaethau deddfu drwy orchymyn, drwy reolau, drwy reoliadau neu drwy is-offeryn arall.

28 Pŵer cymhwysedd cyffredinol: diddymu pwerau awdurdod lleol o ran hybu llesiant

- (1) Mae Deddf 2000 wedi ei diwygio fel a ganlyn.
- 30 (2) Yn adran 1 (ystyr "local authority"), yn is-adran (1), hepgorer paragraff (b).
- (3) Hepgorer adrannau 2 a 3.
- (4) Hepgorer adran 5.
- (5) Yn adran 6 (pŵer i addasu deddfiadau sy'n ymwneud â phlantiau etc) –
- 35 (a) yn is-adran (1), hepgorer "so far as that enactment has effect in relation to England";
- (b) yn is-adran (2), hepgorer "in England" ym mhob man y digwydd y geiriau hynny.
- (6) Hepgorer adran 7.
- (7) Yn adran 9 (gweithdrefn ar gyfer gorchmynion) –
- (a) yn is-adran (1), hepgorer "5 or";

- (b) hepgorer is-adran (2);
- (c) yn is-adran (3) –
 - (i) yn lle “the preceding provisions of this section” rhodder “subsection (1)”;
 - (ii) hepgorer “5 or”;
 - (iii) hepgorer paragraff (d) (a’r gair “and” yn union o’i flaen);
- (d) yn is-adrannau (4) a (6) i (8) hepgorer “5 or” ym mhob man y digwydd.

(8) Hefgorer adran 9A.

(9) Yn adran 105 (gorchmynion a rheoliadau) –

(a) yn is-adran (6), hepgorer “5,”;

(b) yn is-adran (6A), hepgorer “, 5”.

(10) Yn Neddf Llesiant Cenedlaethau’r Dyfodol (Cymru) 2015 (dccc 2), yn Atodlen 4 (byrddau gwasanaethau cyhoeddus: diwygiadau canlyniadol a diddymu), hepgorer paragraffau 3 a 4.

29 Pŵer cymhwysedd cyffredinol: mân ddiwygiadau a diwygiadau canlyniadol eraill

(1) Yn Neddf 1972, mae adran 137 (pŵer awdurdodau lleol i wario at ddibenion penodol nas awdurdodwyd fel arall) wedi ei diwygio fel a ganlyn.

(2) Yn is-adran (9) –

(a) ar ôl “Subject” mewnosoder “(in relation to England)”;

(b) ym mharagraff (b), ar ôl “council” mewnosoder “that is not a community council with competence for the purposes of Part 2 of the Local Government (Wales) Act 2017 (general power of competence)”.

(3) Yn is-adran (10), yn lle’r geiriau o ““local authority”” hyd ddiwedd yr is-adran, rhodder “, in its application to England, “local authority” means a county council, a district council, a London borough council, the Common Council or a parish council.”

(4) Yn Neddf Llywodraeth Leol 2003 (p.26), yn adran 93 (pŵer i godi ffi am wasanaethau dewisol), yn is-adran (9), ym mharagraff (d), ar ôl “council” mewnosoder “that is not a community council with competence for the purposes of Part 2 of the Local Government (Wales) Act 2017”.

(5) Yn adran 95 o Ddeddf Llywodraeth Leol 2003 (p.26) (pŵer i fasnachu drwy gwmni mewn gweithgareddau sy’n gysylltiedig â swyddogaeth) –

(a) yn is-adran (4), ar ôl “section” mewnosoder “made by the Secretary of State”;

(b) ar ôl is-adran (4), mewnosoder –

“(4A) Power conferred by an order under this section made by the Welsh Ministers is only exercisable through a company within the meaning given in section 26 of the Local Government (Wales) Act 2017.”;

(c) yn is-adran (7), yn y diffiniad o “relevant authority”, ym mharagraff (d), ar ôl “council” mewnosoder “that is not a community council with competence for the purposes of Part 2 of the Local Government (Wales) Act 2017”.

- (6) Yn Neddf Llywodraeth Leol a Chynnwys y Cyhoedd mewn Iechyd 2007, yn Atodlen 14 (diwygiadau canlyniadol sy'n ymwneud ag endidau a reolir etc gan awdurdodau lleol), ym mharagraff 5 (diwygiadau i adran 95 o Ddeddf Llywodraeth Leol 2003), yn is-baragraff (4)(c), ar ôl "company" mewnosoder ", for the purposes of subsection (4), "

5 **30 Dehongli**

Yn y Rhan hon –

mae i "awdurdod lleol cymwys" ("*qualifying local authority*") yr ystyr a roddir gan adran 23;

ystyr "darpariaeth statudol" ("*statutory provision*") yw darpariaeth mewn –

- 10 (a) Mesur neu Ddeddf Cynulliad Cenedlaethol Cymru;
- (b) Deddf Seneddol;
- (c) offeryn a wneir o dan Fesur neu Ddeddf Cynulliad Cenedlaethol Cymru, neu o dan Ddeddf Seneddol.

mae i "pŵer cyffredinol" ("*general power*") yr ystyr a roddir gan adran 23.

15

PENNOD 2

CYNGHORAU CYMUNED Â CHYMHWYSEDD

31 Cyngorau cymuned â chymhwysedd

- (1) Mae cyngor cymuned yn dod yn gyngor cymuned â chymhwysedd os yw'n pasio cynnig –

- 20 (a) ei fod yn cyflawni'r gofynion cymhwysedd, a
- (b) ei fod yn gyngor cymuned â chymhwysedd.

- (2) Y gofynion cymhwysedd yw –

- (a) bod o leiaf ddwy ran o dair o gyfanswm aelodau'r cyngor wedi eu datgan yn etholedig (mewn etholiad cyffredin neu mewn is-etholiad),
- 25 (b) bod clerch y cyngor yn dal cymhwyster proffesiynol perthnasol, ac
- (c) bod y cyngor yn bodloni'r amod archwilio.

- (3) Mae'r amod archwilio wedi ei fodloni –

- (a) os yw'r cyngor wedi cael barn Archwilydd ar gyfrifon y cyngor sy'n ddiamod am ddwy flynedd ariannol yn olynol, a
- 30 (b) bod y cyngor wedi cael un o'r ddwy farn honno o fewn y cyfnod o ddeuddeg mis sy'n dod i ben ar y diwrnod y mae'r cynnig yn cael ei basio.

- (4) Mae barn Archwilydd yn ddiamod os nad yw Archwilydd Cyffredinol Cymru, yn y farn, wedi datgan mewn unrhyw fodd nad yw'n fodlon mewn perthynas â'r materion a nodir yn adran 17 o Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 (p.23).

- 35 (5) Yn y Rhan hon –

ystyr “barn Archwilydd” (“*Auditor’s opinion*”) yw barn a ddarperir gan Archwilydd Cyffredinol Cymru o dan adran 23 o Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004, ar ôl cynnal archwiliad o gyfrifon cyngor cymuned ar gyfer blwyddyn ariannol;

ystyr “cymhwyster proffesiynol perthnasol” (“*relevant professional qualification*”) yw unrhyw gymhwyster a ragnodir felly gan Weinidogion Cymru mewn rheoliadau.

32 Parhau i fod yn gyngor cymuned â chymhwysedd neu beidio â bod yn gyngor o’r fath

(1) Rhaid i gyngor cymuned â chymhwysedd basio cynnig ym mhob cyfarfod blynyddol perthnasol o’r cyngor –

(a) ei fod yn cyflawni’r gofynion cymhwysedd ac yn parhau i fod yn gyngor cymuned â chymhwysedd,

(b) ei fod yn cyflawni’r gofynion cymhwysedd ond yn peidio â bod yn gyngor cymuned â chymhwysedd, neu

(c) nad yw’n cyflawni’r gofynion cymhwysedd a’i fod yn peidio â bod yn gyngor cymuned â chymhwysedd.

(2) Caiff cyngor cymuned â chymhwysedd basio cynnig mewn unrhyw gyfarfod o’r cyngor ei fod yn peidio â bod yn gyngor cymuned â chymhwysedd.

(3) Mae cyngor cymuned sy’n pasio cynnig o’r math a grybwyllir yn is-adran (1)(b) neu (c) neu (2) yn peidio â bod yn gyngor cymuned â chymhwysedd ar y diwrnod y mae’r cynnig yn cael ei basio.

(4) Mae cyngor cymuned sy’n methu â phasio cynnig o dan is-adran (1) yn peidio â bod yn gyngor cymuned â chymhwysedd ar ddiwrnod y cyfarfod blynyddol perthnasol y mae’n methu â phasio’r cynnig ynddo.

(5) At ddibenion y Rhan hon, ystyr “cyfarfod blynyddol perthnasol” yw cyfarfod o’r cyngor cymuned a gynhelir o dan baragraff 23 o Atodlen 12 i Ddeddf 1972 mewn blwyddyn pan fo etholiadau cyffredin cynghorwyr cymuned ar gyfer y cyngor yn digwydd.

33 Cyngorau cymuned sy’n peidio â bod yn gyngorau cymuned â chymhwysedd

Caiff cyngor cymuned sy’n peidio â bod yn gyngor cymuned â chymhwysedd barhau i arfer y pŵer cymhwysedd cyffredinol mewn perthynas ag unrhyw weithgaredd yr ymgwymerodd â hi pan ydoedd yn gyngor cymuned â chymhwysedd.

34 Pŵer i ddiwygio’r Rhan hon

(1) Caiff Gweinidogion Cymru, drwy reoliadau, ddiwygio’r Rhan hon at ddibenion –

(a) ychwanegu gofyniad cymhwysedd,

(b) tynnu ymaith ofyniad cymhwysedd,

(c) newid unrhyw un neu ragor o’r gofynion cymhwysedd, neu

(d) gwneud darpariaeth i gyngor cymuned beidio â bod yn gyngor cymuned â chymhwysedd o dan amgylchiadau ac eithrio’r rheini a bennir yn adran 32 os oes unrhyw un neu ragor o’r gofynion cymhwysedd yn peidio â chael ei gyflawni neu’n peidio â chael eu cyflawni.

- (2) Cyn gwneud rheoliadau o dan baragraffau (a) i (c) o is-adran (1), rhaid i Weinidogion Cymru ymgynghori ag unrhyw gyrff sy'n cynrychioli buddiannau cynghorau cymuned y maent yn ystyried ei bod yn briodol ymgynghori â hwy.

35 Canllawiau

- 5 Rhaid i gyngor cymuned roi sylw i unrhyw ganllawiau a ddyroddir gan Weinidogion Cymru ynglŷn â'r modd y dylid arfer swyddogaethau o dan y Rhan hon.

RHAN 3

HYBU MYNEDIAD I LYWODRAETH LEOL

PENNOD 1

10

TROSOLWG O'R RHAN

36 Trosolwg

Yn y Rhan hon—

(a) Mae Pennod 2—

15

(i) yn ei gwneud yn ofynnol i gyngor sir annog pobl leol i gyfranogi wrth i'r cyngor wneud penderfyniadau, ac wrth i awdurdodau lleol eraill yn ardal y cyngor wneud penderfyniadau;

(ii) yn darparu bod cyngor yn llunio ac yn cyhoeddi strategaeth yn nodi sut y bydd yn cydymffurfio â'i ddyletswydd i annog cyfranogi wrth wneud penderfyniadau;

20

(iii) yn ei gwneud yn ofynnol i gyngor sir ymgynghori wrth amcangyfrif gwariant at ddiben cyfrifo'r gyllideb sy'n ofynnol ganddo ar gyfer blwyddyn ariannol;

25

(b) Mae Pennod 3 yn darparu ar gyfer sefydlu pwyllgorau ardaloedd cymunedol i weithredu yn ardal cyngor sir at ddiben sicrhau bod y cyngor yn ystyried buddiannau a blaenoriaethau'r gymuned wrth arfer ei swyddogaethau;

(c) Mae Pennod 4 yn ei gwneud yn ofynnol i gyngor sir ac unrhyw awdurdod a ragnodir drwy reoliadau gynnal trafodaethau, o dan amgylchiadau penodol, â chyrrff eraill at ddiben gwella canlyniadau lleol;

30

(d) Mae Pennod 5 yn gwneud darpariaeth ar gyfer—

(i) cynnal cyfarfodydd ble y caiff aelodau'r cyhoedd graffu ar y modd y mae cynghorau sydd â threfniadau gweithrediaeth yn arfer eu swyddogaethau;

(ii) darlledu trafodion cyfarfodydd cynghorau sir ac awdurdodau lleol eraill sy'n agored i'r cyhoedd;

35

(iii) rhoi cyfle i aelodau'r cyhoedd siarad yng nghyfarfodydd cynghorau cymuned sy'n agored i'r cyhoedd;

(e) Mae Pennod 6 yn ei gwneud yn ofynnol i gyngor sir—

- (i) cyhoeddi canllaw i gyd-fynd â'i gyfansoddiad a sicrhau bod copïau o'r canllaw ar gael os gofynnir amdano;
- (ii) cyhoeddi cyfeiriad electronig a chyfeiriad post ar gyfer pob un o'i aelodau.

PENNOD 2

CYFRANOGIAD Y CYHOEDD MEWN LLYWODRAETH LEOL

Dyletswydd i annog cyfranogiad wrth wneud penderfyniadau

37 Dyletswydd i annog pobl leol i gyfranogi mewn llywodraeth leol

- (1) Rhaid i gyngor sir annog pobl leol i gyfranogi wrth i'r cyngor wneud penderfyniadau (gan gynnwys penderfyniadau a wneir mewn partneriaeth neu ar y cyd ag unrhyw berson arall).
- (2) Rhaid i gyngor sir hefyd annog pobl leol i gyfranogi wrth i awdurdodau sy'n gysylltiedig â'r cyngor wneud penderfyniadau (gan gynnwys penderfyniadau a wneir mewn partneriaeth neu ar y cyd ag unrhyw berson arall).
- (3) At ddibenion is-adran (2) mae pob un o'r awdurdodau a ganlyn yn awdurdod sy'n gysylltiedig â chyngor sir –
 - (a) cyngor cymuned ar gyfer ardal yn ardal y cyngor sir;
 - (b) awdurdod tân ac achub ar gyfer ardal y cyngor sir;
 - (c) awdurdod Parc Cenedlaethol ar gyfer Parc Cenedlaethol y mae unrhyw ran ohono yn ardal y cyngor sir.
- (4) Caiff Gweinidogion Cymru, drwy reoliadau, ddiwygio is-adran (3) at ddiben –
 - (a) ychwanegu cyfeiriad at unrhyw gorff neu berson arall, neu ddisgrifiad o gorff neu berson, sydd â swyddogaethau o natur gyhoeddus fel awdurdod sy'n gysylltiedig â chyngor sir;
 - (b) tynnu ymaith gyfeiriad at unrhyw gorff neu berson arall, neu ddisgrifiad o gorff neu berson, o'r is-adran honno.
- (5) Yn yr adran hon, mae cyfeiriad at wneud penderfyniadau yn cynnwys cyfeiriad at benderfyniadau a wneir gan berson mewn perthynas ag arfer swyddogaeth a ddirprwywyd i'r person hwnnw gan gyngor sir neu awdurdod sy'n gysylltiedig â chyngor.

38 Strategaeth ar annog cyfranogiad

- (1) Rhaid i gyngor sir lunio a chyhoeddi strategaeth ("strategaeth cyfranogiad y cyhoedd") sy'n pennu sut y mae'n bwriadu cydymffurfio â'r ddyletswydd yn adran 37(1) a (2).
- (2) Rhaid i strategaeth cyfranogiad y cyhoedd ymdrin â'r canlynol yn benodol –
 - (a) dulliau o hybu ymwybyddiaeth ymhlith pobl leol am swyddogaethau'r cyngor sir a swyddogaethau awdurdodau sy'n gysylltiedig â'r cyngor;
 - (b) dulliau o hybu ymwybyddiaeth ymhlith pobl leol ynglŷn â sut i ddod yn aelod o'r cyngor sir neu o awdurdod sy'n gysylltiedig â'r cyngor, a'r hyn y mae aelodaeth yn ei olygu;

- (c) dulliau o'i gwneud yn fwy hwylus i bobl leol gael gwybodaeth am benderfyniadau a wnaed, neu sydd i'w gwneud, gan y cyngor sir neu gan awdurdodau sy'n gysylltiedig â'r cyngor;
- 5 (d) dulliau o hybu a hwyluso prosesau i alluogi pobl leol wneud sylwadau i'r cyngor sir, neu i awdurdodau sy'n gysylltiedig â'r cyngor, am benderfyniad cyn iddo gael ei wneud, ac wedi hynny;
- (e) trefniadau a wnaed, neu sydd i'w gwneud, at ddiben y ddyletswydd ar y cyngor yn adran 62 o Fesur 2011 (dwyn safbwyntiau'r cyhoedd i sylw pwyllgorau trosolwg a chraffu);
- 10 (f) dulliau o hybu ymwybyddiaeth ymysg aelodau o'r cyngor sir, ac aelodau o awdurdodau sy'n gysylltiedig â'r cyngor, am fanteision defnyddio cyfryngau cymdeithasol i gyfathrebu â phobl leol.
- (3) Caiff strategaeth cyfranogiad y cyhoedd ymdrin â sut y mae cyngor sir yn bwriadu cydymffurfio â dyletswydd a osodir gan ddeddfiad arall, gan gynnwys deddfiad a gynhwysir mewn unrhyw ddarpariaeth arall yn y Ddeddf hon, neu oddi tani.
- 15 (4) Yn achos cyngor sir sy'n gweithredu trefniadau gweithrediaeth sy'n cynnwys gweithrediaeth maer a chabinet, mae cyfeiriad yn is-adran (2) at aelod o gyngor sir yn cynnwys cyfeiriad at faer etholedig y cyngor.

39 Strategaeth cyfranogiad y cyhoedd: ymgynghori ac adolygu

- 20 (1) Rhaid i strategaeth cyfranogiad y cyhoedd gyntaf cyngor sir gael ei chyhoeddi cyn gynted ag y bo'n ymarferol ar ôl i adran 38 ddod i rym, ac wrth lunio'r strategaeth honno rhaid i'r cyngor ymgynghori â'r canlynol –
- (a) pobl leol, a
- (b) unrhyw bersonau eraill y mae'n ystyried ei bod yn briodol ymgynghori â hwy.
- 25 (2) Mewn perthynas â chyngor sir –
- (a) rhaid iddo adolygu ei strategaeth cyfranogiad y cyhoedd cyn gynted ag y bo'n ymarferol yn dilyn pob etholiad cyffredin cynghorwyr ar gyfer y cyngor, a
- (b) caiff adolygu ei strategaeth ar unrhyw adeg arall.
- (3) Wrth gynnal adolygiad o strategaeth cyfranogiad y cyhoedd o dan is-adran (2)(a) rhaid i gyngor sir ymgynghori â'r canlynol –
- 30 (a) pobl leol, a
- (b) unrhyw bersonau eraill y mae'n ystyried ei bod yn briodol ymgynghori â hwy.
- (4) Yn dilyn adolygiad o dan is-adran (2) caiff cyngor sir ddiwygio ei strategaeth cyfranogiad y cyhoedd, neu roi strategaeth newydd yn ei lle.
- 35 (5) Ond ni chaiff cyngor sir ddiwygio ei strategaeth cyfranogiad y cyhoedd neu roi un newydd yn ei lle yn dilyn adolygiad o dan is-adran (2)(b) heb ymgynghori â'r canlynol yn gyntaf –
- (a) pobl leol, a
- (b) unrhyw bersonau eraill y mae'n ystyried ei bod yn briodol ymgynghori â hwy.

- (6) Os yw cyngor sir yn diwygio strategaeth cyfranogiad y cyhoedd neu'n rhoi un newydd yn ei lle, rhaid iddo gyhoeddi'r strategaeth ddiwygiedig neu'r strategaeth newydd cyn gynted ag y bo'n ymarferol.

Cyfrifiadau cyllideb cyngorau sir o dan Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992

5 **40 Ymgynghori gan gyngorau sir mewn cysylltiad â gofynion cyllideb**

- (1) Rhaid i gyngor sir gymryd camau rhesymol i ymgynghori â'r personau a restrir yn is-adran (2) mewn perthynas â'r amcangyfrif o wariant sydd i'w wneud ganddo ar gyfer blwyddyn ariannol o dan adran 32(2)(a) o Ddeddf 1992 (amcangyfrif o wariant yr eir iddo wrth gyflawni swyddogaethau).
- 10 (2) Y personau yw –
- (a) pobl leol;
 - (b) personau sy'n gweithredu busnes yn ardal y cyngor;
 - (c) cynrychiolwyr busnesau yn ardal y cyngor;
 - (d) personau sy'n darparu gwasanaethau i bobl leol ar ran y cyngor;
 - 15 (e) personau sy'n cynnal gweithgareddau yn ardal y cyngor er budd pobl leol, y mae'r cyngor yn darparu cymorth ariannol ar eu cyfer;
 - (f) cyrff gwirfoddol sy'n cynnal gweithgareddau yn ardal y cyngor;
 - (g) pob undeb llafur a gydnabyddir (o fewn ystyr Deddf Undebau Llafur a Chysylltiadau Llafur (Cydgrynhoi) 1992 (p.52)) gan y cyngor;
 - 20 (h) unrhyw bersonau eraill y mae'r cyngor yn ystyried ei bod yn briodol ymgynghori â hwy.
- (3) Nid yw cyfrifiadau a wneir o dan adran 32 o Ddeddf 1992 yn annilys ond oherwydd methiant i gydymffurfio ag is-adran (1).
- 25 (4) Yn is-adran (1) nid yw'r cyfeiriad at gyfrifiadau yn cynnwys cyfrifiadau sy'n cymryd lle cyfrifiadau eraill, a wneir yn rhinwedd adran 37 o Ddeddf 1992.

Cyffredinol

41 Canllawiau ynghylch arfer swyddogaethau o dan y Bennod hon

- (1) Caiff Gweinidogion Cymru ddyroddi canllawiau i gyngor sir ynglŷn ag arfer, gan y cyngor, ei swyddogaethau o dan y Bennod hon.
- 30 (2) Wrth arfer y swyddogaethau hynny rhaid i gyngor sir roi sylw i unrhyw ganllawiau a ddyroddir iddo o dan is-adran (1).

42 Ystyr "pobl leol"

Yn y Bennod hon, ystyr "pobl leol", mewn perthynas â chyngor sir, yw pobl sy'n byw, yn gweithio neu'n astudio yn ardal y cyngor.

PENNOD 3**PWYLLGORAU ARDALOEDD CYMUNEDOL***Penodi ac aelodaeth***43 Dyletswydd ar gyngor sir i benodi pwyllgorau ardaloedd cymunedol**

- 5 (1) Rhaid i gyngor sir benodi pwyllgor, a elwir yn bwyllgor ardal gymunedol, ar gyfer pob ardal gymunedol yn ardal y cyngor.
- (2) Mae aelodau pwyllgor ardal gymunedol i'w penodi yn unol ag adrannau 44 i 46.
- (3) Mae pwyllgor ardal gymunedol i arfer y swyddogaethau a roddir iddo gan neu o dan –
- (a) y Bennod hon, a
- 10 (b) Rhan 2 o Ddeddf 2000 (trefniadau gweithrediaeth).
- (4) Yn is-adran (1), ystyr "ardal gymunedol" yw ardal gymunedol a bennir o dan adran 37(5) o Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 (dccc 2).

44 Aelodau cyngor sir o bwyllgorau

15 Rhaid i bwyllgor ardal gymunedol gynnwys pob aelod o'r cyngor sir a etholwyd ar gyfer ward etholiadol sy'n gyfan gwbl neu'n rhannol yn ardal y pwyllgor (yr "aelodau cyngor sir" ar y pwyllgor).

45 Aelodau cyngor cymuned o bwyllgorau

- (1) Rhaid i gyngor sir wahodd pob cyngor cymuned perthnasol i enwebu person i'w benodi'n aelod o bwyllgor ardal gymunedol.
- 20 (2) Ystyr "cyngor cymuned perthnasol", mewn perthynas â phwyllgor ardal gymunedol, yw cyngor ar gyfer cymuned sy'n gyfan gwbl neu'n rhannol yn ardal y pwyllgor.
- (3) Mewn ymateb i wahoddiad, rhaid i gyngor cymuned perthnasol naill ai –
- (a) enwebu un o'i aelodau i'w benodi i'r pwyllgor ardal gymunedol, neu
- (b) ymuno â chyngor cymuned perthnasol arall i enwebu un o aelodau'r cyngor
- 25 hwnnw i'w benodi.
- (4) Os yw cymuned wedi ei rhannu'n wardiau cymuned, rhaid i aelod o'r cyngor ar gyfer y gymuned honno a enwebir i'w benodi i bwyllgor ardal gymunedol gynrychioli ward sy'n gyfan gwbl neu'n rhannol yn ardal y pwyllgor.
- 30 (5) Caiff cyngor sir benodi pobl a enwebir o dan yr adran hon i fod yn aelodau cyngor cymuned o bwyllgor ardal gymunedol.

46 Aelodau enwebedig o'r gymuned o bwyllgorau

- (1) Rhaid i gyngor sir wahodd o leiaf un corff ym mhob un o'r categorïau a ganlyn i enwebu person i'w benodi'n aelod o bwyllgor ardal gymunedol –
- 35 (a) cyrff ac eithrio cynghorau cymuned sy'n arfer swyddogaethau o natur gyhoeddus mewn perthynas ag ardal gyfan y pwyllgor neu unrhyw ran ohoni (pa un a ydynt hefyd yn arfer swyddogaethau mewn perthynas ag unrhyw ardal arall ai peidio);

(b) cyrff gwirfoddol sy'n gwneud gweithgareddau sydd o fudd uniongyrchol neu anuniongyrchol i ardal gyfan y pwyllgor neu unrhyw ran ohoni (pa un a ydynt hefyd o fudd i unrhyw ardal arall ai peidio).

- 5 (2) Caiff cyngor sir hefyd wahodd unrhyw gorff arall sydd â chysylltiad ag ardal pwyllgor ardal gymunedol i enwebu person i'w benodi'n aelod o'r pwyllgor.
- (3) Caiff cyngor sir benodi pobl a enwebir mewn ymateb i wahoddiadau o dan yr adran hon i fod yn aelodau enwebedig o'r gymuned o bwyllgor ardal gymunedol.
- (4) Ni chaiff yr aelodau enwebedig o'r gymuned o bwyllgor ardal gymunedol gynnwys mwy nag un person a enwebir i'w benodi gan unrhyw gorff penodol.
- 10 (5) Ni chaiff aelod o gyngor sir fod yn aelod enwebedig o'r gymuned o bwyllgor ardal gymunedol y cyngor.
- (6) Yn is-adran (5), mae'r cyfeiriad at aelod o gyngor sir yn cynnwys maer etholedig neu aelod etholedig o weithrediaeth y cyngor.

47 Polisi ar gyfer penodiadau i bwyllgorau ardaloedd cymunedol

- 15 (1) Rhaid i gyngor sir lunio a chyhoeddi datganiad sy'n nodi sut y mae'n bwriadu arfer ei swyddogaethau o dan adrannau 45 a 46.
- (2) Rhaid i'r datganiad, yn benodol, bennu niferoedd yr aelodau cyngor cymuned a'r aelodau enwebedig o'r gymuned y mae'r cyngor yn dymuno eu penodi i bob un o'i bwyllgorau ardaloedd cymunedol.
- 20 (3) Rhaid i gyngor sir arfer ei swyddogaethau o dan adrannau 45 a 46 gyda golwg ar benodi i bob un o'i bwyllgorau ardaloedd cymunedol niferoedd yr aelodau cyngor cymuned a'r aelodau enwebedig o'r gymuned a bennir yn y datganiad.
- (4) Ond nid yw pwyllgor ardal gymunedol wedi ei gyfansoddi'n amhriodol ond am nad yw'n cynnwys niferoedd yr aelodau cyngor cymuned a'r aelodau enwebedig o'r gymuned a bennir yn y datganiad.
- 25

48 Cyfnod mewn swydd a therfynu aelodaeth

- (1) Mae cyfnod swydd aelod cyngor cymuned neu aelod enwebedig o'r gymuned o bwyllgor ardal gymunedol i'w benderfynu gan y cyngor sir.
- 30 (2) Os yw person sy'n aelod cyngor sir o bwyllgor ardal gymuned yn peidio â bod yn aelod o'r cyngor sir ar gyfer ward etholiadol sy'n gyfan gwbl neu'n rhannol yn ardal y pwyllgor, mae'r person hefyd yn peidio â bod yn aelod o'r pwyllgor.
- (3) Ond nid yw is-adran (2) yn gymwys i berson—
- (a) sy'n peidio â bod yn aelod o'r cyngor sir oherwydd ei ymddeoliad, a
- (b) sydd, yn ddim hwyrach na diwrnod ei ymddeoliad, yn cael ei ailethol yn aelod o'r cyngor ar gyfer ward etholiadol sy'n gyfan gwbl neu'n rhannol yn ardal y pwyllgor.
- 35

Trafodion a chyhoedduswydd

49 Trafodion pwyllgorau ardaloedd cymunedol

- (1) Rhaid i bwyllgor ardal gymunedol benodi un o'i aelodau i gadeirio'r pwyllgor.

- (2) Ni chaiff y person a benodir i gadeirio pwyllgor ardal gymunedol fod yn aelod o weithrediaeth y cyngor sir (oni bai bod holl aelodau'r pwyllgor yn aelodau o'r weithrediaeth).
- (3) Caiff pwyllgor ardal gymunedol benodi is-bwyllgorau.
- 5 (4) Caiff holl aelodau pwyllgor ardal gymunedol bleidleisio ar unrhyw gwestiwn y mae'r pwyllgor i benderfynu arno.
- (5) Caiff holl aelodau is-bwyllgor o bwyllgor ardal gymunedol bleidleisio ar unrhyw gwestiwn sydd i'w benderfynu gan yr is-bwyllgor.

10 **50 Cyfarfodydd pwyllgorau ardaloedd cymunedol: mynediad i gyfarfodydd a mynychu cyfarfodydd**

- (1) Rhaid i gyfarfodydd pwyllgor ardal gymunedol, neu is-bwyllgor o bwyllgor ardal gymunedol gael eu cynnal, yn ardal y pwyllgor.
- (2) Nid yw methiant i gydymffurfio ag is-adran (1) yn effeithio ar ddilysrwydd unrhyw beth a wneir gan y pwyllgor ardal gymunedol neu gan is-bwyllgor.
- 15 (3) Caiff pwyllgor ardal gymunedol, neu is-bwyllgor o bwyllgor ardal gymunedol –
- (a) ei gwneud yn ofynnol i swyddogion o'r cyngor sir ddod ger ei fron i ateb cwestiynau, a
- (b) gwahodd pobl eraill i ddod i gyfarfodydd y pwyllgor neu is-bwyllgor.
- (4) Rhaid i swyddog cyngor sir gydymffurfio ag unrhyw ofyniad a osodir o dan is-adran (3)
- 20 (a).
- (5) Nid yw is-adran (4) yn ei gwneud yn ofynnol i berson ateb unrhyw gwestiwn y byddai ganddo'r hawl i wrthod ei ateb mewn achos llys yng Nghymru a Lloegr, neu at ddibenion achos o'r fath.
- (6) Mae pwyllgor ardal gymunedol, neu is-bwyllgor o bwyllgor ardal gymunedol, yn
- 25 bwyllgor neu'n is-bwyllgor o brif gyngor at ddibenion Rhan 5A o Ddeddf 1972 (mynediad i gyfarfodydd ac at dogfennau awdurdodau, pwyllgorau ac is-bwyllgorau penodol).

30 **51 Trefniadau ar gyfer cyfranogiad y cyhoedd**

- (1) Rhaid i bwyllgor ardal gymunedol wneud trefniadau i hysbysu pobl leol am y pwyllgor ac ynglŷn ag arfer ei swyddogaethau.
- (2) Rhaid i gyngor sir wneud trefniadau mewn perthynas â phob un o'i bwyllgorau ardaloedd cymunedol sy'n galluogi pobl leol i ddwyn i sylw'r pwyllgor eu safbwyntiau am unrhyw fater y mae'r pwyllgor yn arfer swyddogaeth mewn cysylltiad ag ef.
- 35 (3) Rhaid i bwyllgor ardal gymunedol, pan fo'n arfer swyddogaeth, ystyried unrhyw safbwyntiau a gaiff eu dwyn i'w sylw yn unol â threfniadau o dan is-adran (2).

Swyddogaethau

52 Dyletswydd ar bwyllgor ardal gymunedol i lunio datganiad o flaenoriaethau ac amcanion

- (1) Rhaid i bwyllgor ardal gymunedol, yn ddim hwyrach na 6 mis ar ôl dyddiad pob etholiad cyffredin aelodau ar gyfer y cyngor sir, gyflwyno datganiad o flaenoriaethau ac amcanion i'r cyngor.
- 5 (2) Rhaid i'r datganiad nodi'r hyn y mae'r pwyllgor ardal gymunedol yn ystyried ddylai fod yn flaenoriaethau ac yn amcanion i'r cyngor sir wrth arfer ei swyddogaethau mewn perthynas ag ardal y pwyllgor.
- (3) Caiff y datganiad hefyd gynnwys argymhellion o ran y camau y mae'r pwyllgor yn ystyried y dylai'r cyngor eu cymryd mewn cysylltiad â'r blaenoriaethau a'r amcanion hynny.
- 10 (4) Rhaid i bwyllgor ardal gymunedol adolygu ei ddatganiad o flaenoriaethau ac amcanion cyn diwedd –
 - (a) y cyfnod o 12 mis sy'n dechrau â'r dyddiad y cyflwynodd y datganiad i'r cyngor sir, a
 - 15 (b) pob cyfnod o 12 mis sy'n dechrau â'r dyddiad y cwblhawyd yr adolygiad blaenorol.
- (5) Caiff pwyllgor ardal gymunedol adolygu ei ddatganiad o flaenoriaethau ac amcanion ar unrhyw adeg, a rhaid iddo gyflwyno'r datganiad diwygiedig i'r cyngor sir.
- (6) Rhaid i bwyllgor ardal gymunedol drefnu i'w ddatganiad o flaenoriaethau ac amcanion gael ei gyhoeddi.
- 20 (7) Caiff Gweinidogion Cymru, drwy reoliadau, wneud darpariaeth bellach ynglŷn â ffurf a chynnwys datganiad o flaenoriaethau ac amcanion.

53 Darpariaeth bellach ynglŷn â llunio datganiad o flaenoriaethau ac amcanion

- 25 (1) Wrth lunio ac adolygu datganiad o flaenoriaethau ac amcanion, rhaid i bwyllgor ardal gymunedol roi sylw i'r asesiad diweddaraf a gyhoeddwyd o dan adran 37 o Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 (dccc 2) (asesiadau llesiant lleol) ar gyfer ardal y cyngor sir.
- (2) Cyn cyflwyno'r datganiad i'r cyngor sir, rhaid i'r pwyllgor ardal gymunedol ymgynghori â'r canlynol ar ddrafft o'r datganiad –
 - 30 (a) y bobl leol hynny, neu'r sefydliadau hynny sy'n cynrychioli pobl leol, y mae'r pwyllgor yn ystyried ei bod yn briodol ymgynghori â hwy;
 - (b) y cyrff gwirfoddol hynny sy'n gwneud gweithgareddau sydd o fudd uniongyrchol neu anuniongyrchol i ardal gyfan y pwyllgor neu unrhyw ran ohoni, neu'r sefydliadau hynny sy'n cynrychioli cyrff o'r fath, y mae'r pwyllgor yn ystyried ei bod yn briodol ymgynghori â hwy;
 - 35 (c) y personau eraill hynny y mae'r pwyllgor yn ystyried ei bod yn briodol ymgynghori â hwy.
- (3) Rhaid i'r datganiad y mae'r pwyllgor yn ei gyflwyno i'r cyngor gynnwys –
 - (a) disgrifiad o'r ymgynghoriad a gynhaliwyd o dan is-adran (2), a
 - (b) crynodeb o'r safbwyntiau a fynegwyd mewn ymateb i'r ymgynghoriad.

40 54 Pŵer i roi swyddogaethau cynghori atodol i bwyllgor ardal gymunedol

Caiff cyngor sir roi i un neu ragor o bwyllgorau ardaloedd cymunedol y cyngor y swyddogaeth o wneud adroddiadau neu argymhellion i'r cyngor neu ei weithrediaeth ar unrhyw fater sy'n ymwneud ag ardal y pwyllgor.

55 Dirprwyo swyddogaethau cyngor sir i bwyllgor ardal gymunedol

- 5 (1) Caiff cyngor sir drefnu i un neu ragor o bwyllgorau ardaloedd cymunedol y cyngor arfer unrhyw un neu ragor o swyddogaethau'r cyngor y mae'r adran hon yn gymwys iddo.
- (2) Mae'r adran hon yn gymwys i un o swyddogaethau'r cyngor –
- 10 (a) os nad yw'r swyddogaeth yn gyfrifoldeb i weithrediaeth y cyngor, a
- (b) os yw adran 101(1)(a) o Ddeddf 1972 (pŵer i drefnu bod swyddogaethau'n cael eu cyflawni gan bwyllgorau, is-bwyllgorau neu swyddogion) yn gymwys i'r swyddogaeth.
- (3) O ran trefniadau a wneir gan gyngor sir o dan yr adran hon –
- (a) ni chânt ddarparu bod pwyllgor ardal gymunedol yn arfer swyddogaeth ac eithrio mewn perthynas ag ardal y pwyllgor;
- 15 (b) nid ydynt yn rhwystro'r cyngor rhag arfer swyddogaeth.
- (4) Yn yr adran hon, mae cyfeiriad at arfer swyddogaeth yn cynnwys gwneud unrhyw beth y bwriedir iddo hwyluso arfer y swyddogaeth, neu sy'n ffafriol i'w harfer neu'n gysylltiedig â'u harfer.
- (5) Mae adrannau 14 a 15 o Ddeddf 2000 (cyflawni swyddogaethau o dan drefniadau gweithrediaeth) yn gwneud darpariaeth i bwyllgor ardal gymunedol, yn rhinwedd yr adrannau hynny, arfer swyddogaeth sy'n gyfrifoldeb i weithrediaeth y cyngor sir.
- 20

56 Cais i ddirprwyo swyddogaethau i bwyllgor ardal gymunedol

- (1) Caiff pwyllgor ardal gymunedol –
- 25 (a) gofyn i'r cyngor sir wneud trefniadau o dan adran 55 i'r pwyllgor arfer un neu ragor o swyddogaethau'r cyngor;
- (b) gofyn i weithrediaeth y cyngor sir, neu aelod neu bwyllgor o'r weithrediaeth, wneud trefniadau o dan adran 14 neu 15 o Ddeddf 2000 i'r pwyllgor ardal gymunedol arfer swyddogaeth.
- (2) Rhaid i'r sawl sy'n cael y cais hysbysu'r pwyllgor ardal gymunedol am ei benderfyniad pa un a yw am wneud y trefniadau y gwnaed cais amdanynt ai peidio.
- 30 (3) Os yw'r sawl sy'n cael y cais yn penderfynu peidio â gwneud y trefniadau y gwnaed cais amdanynt, rhaid i'r hysbysiad gynnwys y rhesymau dros y penderfyniad.

57 Pŵer i'w gwneud yn ofynnol dirprwyo swyddogaethau i bwyllgor ardal gymunedol neu i gyfyngu ar hynny

- 35 (1) Caiff Gweinidogion Cymru, drwy reoliadau –
- (a) ei gwneud yn ofynnol i drefniadau o fewn is-adran (2) gael eu gwneud mewn perthynas ag un neu ragor o swyddogaethau cyngor sir;
- (b) darparu na chaiff swyddogaeth fod yn ddarostyngedig i'r trefniadau hynny;
- (c) cyfyngu ar bŵer i wneud y trefniadau hynny mewn perthynas â swyddogaeth;

(d) gwneud darpariaeth ynglŷn â'r modd y mae'n rhaid gwneud y trefniadau hynny.

(2) Y trefniadau yw –

(a) trefniadau o dan adran 55;

(b) trefniadau o dan adran 14 neu 15 o Ddeddf 2000 i swyddogaeth gael ei harfer gan bwyllgor ardal gymunedol.

58 Dirprwyo swyddogaethau gan bwyllgor ardal gymunedol

(1) Caiff pwyllgor ardal gymunedol drefnu i unrhyw swyddogaeth sy'n arferadwy gan y pwyllgor o dan y Bennod hon gael ei harfer gan is-bwyllgor o'r pwyllgor neu gan un o swyddogion y cyngor sir.

(2) Pan fo swyddogaeth yn arferadwy gan is-bwyllgor o bwyllgor ardal gymunedol yn rhinwedd is-adran (1), caiff yr is-bwyllgor drefnu i'r swyddogaeth gael ei harfer gan un o swyddogion y cyngor.

(3) Caiff cyngor sir sy'n trefnu i swyddogaeth gael ei harfer gan bwyllgor ardal gymunedol o dan adran 55 gyfarwyddo nad yw is-adran (1) neu (2) i fod yn gymwys i'r swyddogaeth neu nad yw i fod yn gymwys iddi mewn achosion penodol neu o dan amgylchiadau penodol.

(4) Caiff pwyllgor ardal gymunedol sy'n trefnu i swyddogaeth gael ei harfer gan is-bwyllgor o dan is-adran (1) gyfarwyddo nad yw is-adran (2) i fod yn gymwys i'r swyddogaeth neu nad yw i fod yn gymwys iddi mewn achosion penodol neu o dan amgylchiadau penodol.

(5) Nid yw trefniadau a wneir o dan yr adran hon ar gyfer arfer swyddogaeth yn atal ei harfer gan unrhyw berson y mae'n arferadwy ganddo yn absenoldeb trefniadau o'r fath.

Cyffredinol

59 Canllawiau

Wrth arfer swyddogaethau o dan y Bennod hon, rhaid i bob un o'r canlynol roi sylw i unrhyw ganllawiau a ddyroddir iddo gan Weinidogion Cymru –

(a) cyngor sir;

(b) gweithrediaeth cyngor sir;

(c) aelod neu bwyllgor o'r weithrediaeth;

(d) pwyllgor ardal gymunedol;

(e) is-bwyllgor o bwyllgor ardal gymunedol;

(f) cyngor cymuned.

60 Swyddogaethau cyngorau sir o dan y Bennod hon

Nid yw'r swyddogaethau a roddir i gyngor sir gan y Bennod hon –

(a) i fod yn gyfrifoldeb i weithrediaeth y cyngor o dan drefniadau gweithrediaeth;

(b) yn swyddogaethau y mae adran 101 o Ddeddf 1972 (trefniadau ar gyfer cyflawni swyddogaethau gan awdurdodau lleol) yn gymwys iddynt.

61 Pŵer i gymhwyso deddfiadau i bwyllgorau ardaloedd cymunedol

- (1) Caiff Gweinidogion Cymru ddarparu, drwy reoliadau, at ddibenion deddfiad a bennir yn y rheoliadau –
- (a) bod pwyllgor ardal gymunedol i'w drin fel pe bai'n bwyllgor a benodwyd gan gyngor sir o dan adran 102 o Ddeddf 1972;
 - (b) bod is-bwyllgor o bwyllgor ardal gymunedol i'w drin fel pe bai'n is-bwyllgor a benodwyd o dan yr adran honno;
 - (c) bod trefniadau o dan adran 55 i'w trin fel pe baent yn drefniadau o dan adran 101(1)(a) o Ddeddf 1972;
 - (d) bod trefniadau o dan adran 58 i'w trin fel pe baent yn drefniadau o dan adran 101(2) o'r Ddeddf honno.
- (2) Caiff y rheoliadau gynnwys darpariaeth sy'n addasu'r modd y cymhwysir deddfiad.
- (3) Yn yr adran hon, ystyr "deddfiad" yw darpariaeth a gynhwysir yn unrhyw un o'r canlynol –
- (a) Deddf Seneddol;
 - (b) Deddf neu Fesur Cynulliad Cenedlaethol Cymru;
 - (c) is-ddeddfwriaeth o fewn ystyr Deddf Dehongli 1978 (p.30) (gan gynnwys is-ddeddfwriaeth a wnaed o dan Ddeddf Seneddol neu Ddeddf neu Fesur Cynulliad Cenedlaethol Cymru).

62 Dehongli'r Bennod hon

- (1) Yn y Bennod hon –
- ystyr "aelod cyngor cymuned" ("*community council member*") yw aelod o bwyllgor ardal gymunedol a benodir o dan adran 45;
- mae i "aelod cyngor sir" ("*county council member*") yr ystyr a roddir gan adran 44;
- ystyr "aelod enwebedig o'r gymuned" ("*community nominee member*") yw aelod o bwyllgor ardal gymunedol a benodir o dan adran 46;
- ystyr "datganiad o flaenoriaethau ac amcanion" ("*statement of priorities and objectives*") yw datganiad a gyflwynir o dan adran 52(1);
- ystyr "pobl leol" ("*local people*"), mewn perthynas â phwyllgor ardal gymunedol, yw pobl sy'n byw, yn gweithio neu'n astudio yn ardal y pwyllgor.
- (2) Yn y Bennod hon –
- (a) mae cyfeiriad at y cyngor sir, mewn perthynas â phwyllgor ardal gymunedol, yn gyfeiriad at y cyngor sir a benododd y pwyllgor;
 - (b) mae cyfeiriad at swyddogaeth sy'n gyfrifoldeb i weithrediaeth cyngor sir i'w ddehongli yn unol ag adran 13 o Ddeddf 2000.

63 Diwygiadau a diddymiadau pellach

Mae Atodlen 8 yn cynnwys diwygiadau a diddymiadau pellach sy'n gysylltiedig â'r Bennod hon.

PENNOD 4

CEISIADAU GWELLA

*Ceisiadau i drafod sut y gellid gwella canlyniadau***64 Diffiniadau**

- 5 (1) Mae'r adran hon yn diffinio termau amrywiol a ddefnyddir yn y Bennod hon.
- (2) Ystyr "cais gwella" yw cais a wneir gan gorff sydd â diddordeb, am ganiatâd i gynnal trafodaethau ag awdurdod perthnasol gyda golwg ar wella canlyniad neu ganlyniadau yn ardal yr awdurdod.
- (3) Ystyr "corff sydd â diddordeb" yw –
- 10 (a) corff, ac eithrio corff sy'n arfer swyddogaethau o natur gyhoeddus, sy'n gwneud gweithgareddau yn bennaf er budd ardal awdurdod perthnasol, rhan o ardal awdurdod perthnasol, neu unrhyw grŵp o bersonau o fewn ardal awdurdod perthnasol;
- (b) corff gwirfoddol;
- 15 (c) corff o bersonau neu ymddiriedolaeth a sefydlir at ddibenion elusennol yn unig;
- (d) cyngor cymuned ar gyfer ardal sydd o fewn ardal awdurdod perthnasol;
- (e) unrhyw berson neu gorff arall a bennir mewn rheoliadau a wneir gan Weinidogion Cymru.
- (4) Ystyr "canlyniad", mewn perthynas ag ardal awdurdod perthnasol, yw canlyniad –
- 20 (a) sy'n deillio o ddarparu gwasanaeth cyhoeddus gan yr awdurdod, neu ar ei ran, neu y mae darpariaeth o'r fath yn cyfrannu ato, neu
- (b) y gellid ei wella drwy ddarparu gwasanaeth cyhoeddus gan yr awdurdod, neu ar ran yr awdurdod.
- (5) Ystyr "gwasanaeth cyhoeddus", mewn perthynas ag awdurdod perthnasol, yw gwasanaeth a ddarperir, neu y gellid ei ddarparu, i'r cyhoedd gan yr awdurdod neu ar ei ran.
- 25 (6) Ystyr "awdurdod perthnasol" yw –
- (a) cyngor sir, neu
- (b) unrhyw berson neu gorff arall sy'n arfer swyddogaethau o natur gyhoeddus a bennir mewn rheoliadau gan Weinidogion Cymru.
- 30 (7) Ystyr "corff gwirfoddol" yw corff, ac eithrio corff sy'n arfer swyddogaethau o natur gyhoeddus, nad yw ei weithgareddau'n cael eu cyflawni er elw.
- (8) At ddibenion is-adran (7), nid yw'r ffaith bod gweithgareddau corff yn creu gwarged yn ei rwystro rhag bod yn gorff gwirfoddol cyn belled ag y bo'r gwarged yn cael ei ddefnyddio at ddibenion ei weithgareddau neu'n cael ei fuddsoddi o fewn ardal awdurdod perthnasol.
- 35

65 Ceisiadau gwella

Rhaid i awdurdod perthnasol ystyried cais gwella –

- (a) os yw corff sydd â diddordeb yn ei gyflwyno i'r awdurdod yn ysgrifenedig,
- (b) os yw'n cydymffurfio â'r gofynion a bennir yn adran 66, ac
- (c) os yw'n cydymffurfio ag unrhyw ofynion eraill ynglŷn â cheisiadau gwella a bennir mewn rheoliadau gan Weinidogion Cymru.

5 **66 Gofynion ar gyfer ceisiadau gwella**

- (1) Rhaid i gais gwella –
- (a) pennu'r canlyniad y gellid ei wella,
 - (b) egluro sut y gellid gwella'r canlyniad,
 - (c) darparu manylion ynghylch unrhyw wybodaeth, arbenigedd neu brofiad sydd gan y corff sydd â diddordeb sy'n gwneud y cais mewn perthynas â'r canlyniad, a
 - (d) nodi'r rhesymau pam y mae'r corff sydd â diddordeb yn ystyried y dylai gynnal trafodaethau â'r awdurdod perthnasol gyda golwg ar wella'r canlyniad.
- (2) Caiff dau neu fwy o gyrff sydd â diddordeb wneud cais gwella ar y cyd.
- (3) Caiff cais gwella gynnwys cais bod un awdurdod perthnasol neu ragor ac eithrio'r awdurdod y gwneir y cais iddo yn cymryd rhan mewn trafodaethau ynghyd â'r awdurdod y gwneir y cais iddo.

Penderfyniadau ynghylch ceisiadau gwella

67 Penderfynu pa un ai i gytuno i gais gwella ai peidio

- (1) Rhaid i awdurdod perthnasol gytuno i gais gwella oni bai –
- (a) bod seiliau rhesymol dros wrthod y cais, neu
 - (b) bod is-adran (2) yn gymwys.
- (2) Mae'r is-adran hon yn gymwys –
- (a) pan gyflwynir cais gwella ("cais newydd") i awdurdod perthnasol,
 - (b) pan fo'r cais newydd yn ymwneud â materion sydd yr un fath â materion a gynhwyswyd mewn cais gwella blaenorol ("cais blaenorol"), neu sy'n sylweddol debyg iddynt, ac
 - (c) pan gyflwynir y cais newydd i'r awdurdod cyn diwedd y cyfnod o ddwy flynedd sy'n dechrau â'r dyddiad y cyflwynwyd y cais blaenorol.
- (3) At ddibenion is-adran (2) –
- (a) nid yw cais newydd yn ymwneud â materion sydd yr un fath â materion a gynhwyswyd mewn cais blaenorol, neu sy'n sylweddol debyg iddynt, onid yw'r ddau gais yn ymwneud â gwella'r un canlyniad, neu ganlyniad sy'n sylweddol debyg;
 - (b) nid yw'n berthnasol pa un a yw'r corff sy'n gwneud cais newydd yr un corff ag a wnaeth y cais blaenorol ai peidio.

68 Hysbysu cyrff sydd â diddordeb a yw awdurdod wedi cytuno i gais gwella

- (1) Rhaid i awdurdod perthnasol, cyn diwedd y cyfnod a nodir yn is-adran (2), roi hysbysiad i gorff sydd â diddordeb sydd wedi gwneud cais gwella, sy'n nodi –
- (a) a yw wedi penderfynu cytuno i'r cais neu ei wrthod, a
 - (b) os yw wedi penderfynu gwrthod y cais, y rhesymau dros y penderfyniad.
- 5 (2) Y cyfnod yw –
- (a) 45 o ddiwrnodau yn dechrau â'r diwrnod y cafodd yr awdurdod perthnasol y cais gwella, neu
 - (b) unrhyw gyfnod hirach y cytunir arno rhwng yr awdurdod a'r corff sydd â diddordeb.

10 **69 Cynnal trafodaethau â'r corff sydd â diddordeb**

- (1) Rhaid i awdurdod perthnasol sy'n cytuno i gais gwella, cyn diwedd y cyfnod o 45 o ddiwrnodau sy'n dechrau â'r diwrnod y rhoddir yr hysbysiad o dan adran 68(1), gynnal trafodaethau â'r corff sydd â diddordeb ynglŷn â'r cais.
- 15 (2) Rhaid i awdurdod perthnasol gyhoeddi unrhyw wybodaeth o ddisgrifiad a bennir mewn rheoliadau gan Weinidogion Cymru ynglŷn â phenderfyniadau pa un ai i gynnal trafodaethau â chyrrff sydd â diddordeb o dan y Bennod hon ai peidio.

Cwynion

70 Cwynion

- 20 (1) Rhaid i awdurdod perthnasol sefydlu gweithdrefn i ymdrin â chwynion sy'n ymwneud â cheisiadau gwella.
- (2) Caiff Gweinidogion Cymru wneud darpariaeth drwy reoliadau ynglŷn â materion y mae'n rhaid i'r weithdrefn gwynion ymdrin â hwy.

Adrodd

71 Adrodd ar ganlyniad ceisiadau gwella

- 25 (1) Mae'r adran hon yn gymwys pan fo –
- (a) corff sydd â diddordeb wedi cyflwyno cais gwella,
 - (b) yr awdurdod perthnasol wedi cynnal trafodaethau â'r corff sydd â diddordeb o ganlyniad i'r cais hwnnw, ac
 - (c) y trafodaethau hynny wedi dod i ben.
- 30 (2) Rhaid i'r awdurdod perthnasol, cyn gynted ag y bo'n rhesymol ymarferol ar ôl i'r trafodaethau ddod i ben, gyhoeddi adroddiad –
- (a) sy'n crynhoi pwnc y trafodaethau,
 - (b) sy'n cofnodi canlyniad y trafodaethau (gan gynnwys unrhyw benderfyniadau a wnaed), ac
 - (c) sy'n egluro sut y mae'r awdurdod yn bwriadu hysbysu'r corff sydd â diddordeb am unrhyw gamau pellach a gymerir o ganlyniad i'r trafodaethau.
- 35 (3) Wrth lunio'r adroddiad, rhaid i'r awdurdod perthnasol geisio safbwyntiau –

- (a) unrhyw gorff sydd â diddordeb a gymerodd ran yn y trafodaethau, a
 - (b) unrhyw berson arall y mae'n ystyried ei bod yn briodol ymgynghori ag ef.
- (4) Rhaid i'r awdurdod perthnasol gyhoeddi'r adroddiad a grybwyllir yn is-adran (2) ar ei wefan ac ar unrhyw ffurf arall y mae'n ystyried ei bod yn briodol.

5 **72 Adroddiadau blynyddol**

- (1) Rhaid i awdurdod perthnasol gyhoeddi adroddiad blynyddol ar geisiadau gwella ar gyfer pob blwyddyn ariannol.
- (2) Adroddiad yw adroddiad blynyddol ar geisiadau gwella sy'n nodi, mewn cysylltiad â'r flwyddyn ariannol y mae'n ymwneud â hi—
- (a) nifer y ceisiadau gwella a dderbyniodd yr awdurdod,
 - (b) nifer y ceisiadau o'r fath y mae'r awdurdod—
 - (i) wedi cytuno iddynt, a
 - (ii) wedi eu gwrthod,
 - (c) nifer y ceisiadau o'r fath a arweiniodd at newid i wasanaeth cyhoeddus, a
 - (d) unrhyw gamau a gymerwyd gan yr awdurdod—
 - (i) i hybu'r defnydd o geisiadau gwella, neu
 - (ii) i gefnogi cyrff wrth iddynt wneud ceisiadau gwella.
- (3) Rhaid i adroddiad blynyddol ar geisiadau gwella gael ei gyhoeddi yn ddim hwyrach na 30 Mehefin yn dilyn diwedd y flwyddyn ariannol y mae'n ymwneud â hi.

20

Cyffredinol

73 Canllawiau

Rhaid i awdurdod perthnasol roi sylw i unrhyw ganllawiau a ddyroddir gan Weinidogion Cymru ynglŷn â sut y dylai gyflawni ei swyddogaethau o dan y Bennod hon.

25 **74 Rheoliadau**

- (1) Caiff Gweinidogion Cymru, drwy reoliadau, wneud darpariaeth bellach ynglŷn â cheisiadau gwella.
- (2) Caiff rheoliadau o dan is-adran (1), yn benodol, wneud darpariaeth ynghylch—
- (a) ym mha fodd y mae'n rhaid gwneud ceisiadau;
 - (b) y weithdrefn y mae awdurdodau perthnasol i'w dilyn mewn perthynas â cheisiadau;
 - (c) gwybodaeth y mae'n rhaid ei darparu i awdurdodau perthnasol mewn cysylltiad â cheisiadau gwella (yn ogystal â'r hyn sy'n ofynnol gan adran 66);
 - (d) y weithdrefn sydd i'w dilyn gan awdurdodau perthnasol mewn perthynas â cheisiadau sy'n cynnwys cais o'r math a grybwyllir yn adran 66(3);
 - (e) gwybodaeth y mae'n rhaid ei chynnwys mewn adroddiadau (yn ogystal â'r hyn sy'n ofynnol gan adrannau 71 a 72);

35

- (f) y dulliau y mae awdurdodau perthnasol i'w defnyddio i hybu'r defnydd o geisiadau gwella;
- (g) cymorth y mae'n rhaid i awdurdodau perthnasol sicrhau ei fod ar gael i gyrff sydd â diddordeb i'w galluogi i wneud ceisiadau gwella ac i gyfranogi mewn trafodaethau ag awdurdodau perthnasol;
- (h) cymorth ychwanegol y mae'n rhaid iddo fod ar gael i bersonau neu grwpiau o bersonau er mwyn eu cynorthwyo i ffurfio cyrff sydd â diddordeb, i wneud ceisiadau gwella ac i gyfranogi mewn trafodaethau ag awdurdodau perthnasol.
- (3) Caiff Gweinidogion Cymru wneud y canlynol drwy reoliadau –
- (a) diwygio neu ddiddymu unrhyw un neu ragor o baragraffau (a) i (d) o adran 64(3);
- (b) diwygio neu ddiddymu adran 64(7) neu (8);
- (c) gwneud unrhyw ddiwygiadau i'r Bennod hon (gan gynnwys diwygiadau i unrhyw bŵer i wneud rheoliadau) o ganlyniad i ddarpariaeth a wneir o dan adran 64(3)(e) neu (6)(b), neu o dan baragraff (a) neu (b) o'r is-adran hon.

PENNOD 5

MYNEDIAD I GYFARFODYDD ETC. AWDURDODAU LLEOL

75 Dyletswydd ar feiri etholedig ac arweinwyr gweithrediaeth i fynychu cyfarfodydd cyhoeddus

Yn Neddf 2000, yn y man priodol mewnosoder yr adran a ganlyn –

“15B Public meetings in relation to discharge of functions

- (1) The standing orders of a local authority operating executive arrangements must include provision for requiring the elected mayor, or as the case may be, executive leader of the authority to attend at least one meeting per calendar year at which local people are given an opportunity to put questions to the elected mayor or executive leader about the discharge of functions which, under executive arrangements, are the responsibility of the executive.
- (2) “Local people”, in relation to a local authority, means people who live, work or study in the authority's area.”

76 Darllediadau electronig o gyfarfodydd awdurdodau lleol penodol

- (1) Rhaid i gyngor sir roi trefniadau yn eu lle er mwyn sicrhau –
- (a) bod darllediad o drafodion cyfarfod y mae is-adran (2) yn gymwys iddo ar gael ar ffurf electronig fel bod aelodau o'r cyhoedd nad ydynt yn bresennol yn y cyfarfod yn gallu gweld a chlywed y trafodion wrth iddynt gael eu cynnal;
- (b) bod y darllediad ar gael ar ffurf electronig am gyfnod rhesymol ar ôl y cyfarfod.
- (2) Mae'r is-adran hon yn gymwys i drafodion cyfarfod, neu unrhyw ran o gyfarfod, cyngor sir neu bwyllgor neu is-bwyllgor i gyngor sir sy'n agored i'r cyhoedd.

- (3) Mae'r cyfeiriad at gyngor sir yn is-adran (2), mewn perthynas â chyngor sydd â gweithrediaeth (o fewn ystyr Rhan 2 o Ddeddf 2000), yn cynnwys cyfeiriad at y weithrediaeth.
- (4) Caiff Gweinidogion Cymru, drwy reoliadau, bennu trafodion nad yw is-adran (2) yn gymwys iddynt.
- (5) Rhaid i gyngor sir sy'n rhoi unrhyw drefniadau yn eu lle sy'n ofynnol gan is-adran (1) roi sylw i unrhyw ganllawiau a ddyroddir gan Weinidogion Cymru.
- (6) Nid yw argaeledd darllediad (boed hynny wrth i'r trafodion gael eu cynnal neu wedi hynny) yn effeithio ar ddilysrwydd unrhyw drafodion y mae is-adran (2) yn gymwys iddynt.
- (7) Caiff Gweinidogion Cymru wneud darpariaeth drwy reoliadau er mwyn sicrhau bod trafodion cyfarfod awdurdod a restrir yn is-adran (8), neu gyfarfod pwyllgor neu is-bwyllgor i awdurdod o'r fath, yn cael eu darlledu ar ffurf electronig, ac mewn cysylltiad â hynny.
- (8) Yr awdurdodau yw –
- (a) awdurdod tân ac achub ar gyfer ardal yng Nghymru;
 - (b) awdurdod Parc Cenedlaethol ar gyfer Parc Cenedlaethol yng Nghymru.
- (9) Caiff rheoliadau o dan is-adran (7) ddiwygio neu ddiddymu unrhyw ddarpariaeth yn –
- (a) Deddf Cyrff Cyhoeddus (Mynediad i Gyfarfodydd) 1960 (p.67);
 - (b) Rhan 5A o Ddeddf 1972 (mynediad i gyfarfodydd ac at ddogfennau awdurdodau lleol).
- (10) Mae cyfeiriad yn yr adran hon at bwyllgor neu is-bwyllgor yn cynnwys cyfeiriad at gyd-bwyllgor, neu is-bwyllgor i gyd-bwyllgor.

77 Mynediad y cyhoedd i gyfarfodydd awdurdodau lleol penodol

- (1) Caiff Gweinidogion Cymru, drwy reoliadau, wneud darpariaeth er mwyn caniatáu i bersonau, ac mewn cysylltiad â chaniatáu i bersonau –
- (a) ffilmio trafodion, neu dynnu lluniau neu wneud recordiadau sain o drafodion, yng nghyfarfod awdurdod y mae'r adran hon yn gymwys iddo, neu yng nghyfarfod pwyllgor neu is-bwyllgor awdurdod o'r fath;
 - (b) defnyddio dulliau eraill i alluogi personau nad ydynt yn bresennol mewn cyfarfod o'r fath i weld neu glywed trafodion y cyfarfod, wrth iddynt gael eu cynnal neu'n ddiweddarach;
 - (c) adrodd neu sylwebu ar drafodion cyfarfod o'r fath, ar lafar neu'n ysgrifenedig, fel bod yr adroddiad neu'r sylwebaeth ar gael, wrth i'r cyfarfod gael ei gynnal neu'n ddiweddarach, i bersonau nad ydynt yn bresennol yn y cyfarfod.
- (2) Caiff y rheoliadau wneud darpariaeth, yn benodol –
- (a) i ganiatáu i bersonau beri bod pethau a gynhyrchir o ganlyniad i weithgareddau o fewn is-adran (1) ar gael i'r cyhoedd neu gyfran o'r cyhoedd gan ddefnyddio unrhyw gyfrwng (gan gynnwys y rhyngwrwyd);
 - (b) am y cyfleusterau y mae awdurdodau y mae'r rheoliadau hyn yn gymwys iddynt i beri eu bod ar gael i alluogi personau i gynnal gweithgareddau o'r fath;

- (c) am y camau y mae personau i'w cymryd cyn cynnal gweithgareddau o'r fath;
- (d) am yr amgylchiadau pan na chaiff personau gynnal gweithgareddau o'r fath, gan gynnwys ar gyfer galluogi person a bennir yn y rheoliadau i'w rhwystro rhag gwneud hynny o dan yr amgylchiadau a bennir yn y rheoliadau.
- 5 (3) Caiff y rheoliadau ddiwygio neu ddiddymu unrhyw ddarpariaeth yn—
- (a) Deddf Cyrff Cyhoeddus (Mynediad i Gyfarfodydd) 1960 (p.67);
- (b) Rhan 5A o Ddeddf 1972 (mynediad i gyfarfodydd ac i ddogfennau awdurdodau lleol a phwyllgorau awdurdodau o'r fath).
- (4) Mae'r adran hon yn gymwys i—
- 10 (a) cyngor sir;
- (b) cyngor cymuned;
- (c) awdurdod tân ac achub ar gyfer ardal yng Nghymru;
- (d) awdurdod Parc Cenedlaethol ar gyfer Parc Cenedlaethol yng Nghymru.
- (5) Yn is-adran (1) mae cyfeiriad at bwyllgor neu is-bwyllgor awdurdod yn cynnwys cyfeiriad at gyd-bwyllgor, neu is-bwyllgor i gyd-bwyllgor.
- 15 (6) Mae'r cyfeiriad at "cyngor sir" yn is-adran (4)(a), mewn perthynas â chyngor sydd â gweithrediaeth (o fewn ystyr Rhan 2 o Ddeddf 2000), yn cynnwys cyfeiriad at y weithrediaeth.

78 Cyfranogi yng nghyfarfodydd cynghorau cymuned

20 Yn Rhan 4 o Atodlen 12 i Ddeddf 1972 (cyfarfodydd a thrafodion cynghorau cymuned), ar ôl paragraff 27 mewnosoder—

"27A

- (1) This paragraph applies in respect of a meeting or part of a meeting of a community council which is open to the public.
- 25 (2) The person presiding over the meeting must give members of the public in attendance a reasonable opportunity to make representations about any business to be transacted at the meeting, unless that person considers that doing so is likely to prejudice the effective conduct of the meeting.
- 30 (3) In complying with sub-paragraph (2), the person presiding over the meeting must have regard to any guidance issued by the Welsh Ministers."

PENNOD 6

DYLETSWYDDAU PELLACH AR GYNGHORAU SIR

35 79 Dyletswydd i gyhoeddi canllaw i'r cyfansoddiad

- (1) Mae adran 37 o Ddeddf 2000 (cyfansoddiad awdurdod lleol) wedi ei diwygio fel a ganlyn.
- (2) Ar ôl is-adran (1) mewnosoder—

“(1A) A local authority must prepare and keep up to date a document (referred to in this section as their constitution guide) which explains, in ordinary language, the content of their constitution.”

(3) Yn is-adran (2) –

(a) ar ôl y gair “must” mewnosoder “ –

(a) publish their constitution and their constitution guide on their website, and

(b) “;

(b) ar ôl “copies of their constitution” mewnosoder “and their constitution guide”.

(4) Yn is-adran (3) –

(a) ar ôl “constitution” mewnosoder “or, as the case may be, their constitution guide”;

(b) yn lle’r geiriau “who requests” hyd at ddiwedd yr is-adran, rhodder “on request, either free of charge or at a charge representing no more than the cost of providing the copy”.

80 Dyletswydd ar gynghorau sir i gyhoeddi cyfeiriadau swyddogol

Rhaid i gyngor sir gyhoeddi ar ei wefan, ac mewn unrhyw fodd arall y mae’n ystyried ei fod yn briodol, gyfeiriad electronig a chyfeiriad post swyddogol ar gyfer pob aelod o’r cyngor, y gellir anfon gohebiaeth ar gyfer yr aelod iddo.

RHAN 4

SWYDDOGAETHAU CYNGHORAU SIR A’U HAELODAU

PENNOD 1

TROSOLWG O’R RHAN

81 Trosolwg

Yn y Rhan hon –

(a) Mae Penodau 2 i 4 yn gosod dyletswyddau yn ymwneud â’u perfformiad ar aelodau cyngor sir, ac yn gwneud darpariaeth gysylltiedig, gan gynnwys ar gyfer gorfodi’r dyletswyddau hynny;

(b) Mae Pennod 5 yn gwneud darpariaeth –

(i) ar gyfer pennu amcanion sy’n ymwneud â pherfformiad gweithrediaeth cyngor sydd â threfniadau gweithrediaeth;

(ii) i ymgeiswyr ar gyfer eu hethol yn arweinydd gweithrediaeth cyngor lunio manifestos ysgrifenedig;

(iii) ar gyfer penodi cynorthwywyr i weithrediaethau pan fo gan gyngor drefniadau gweithrediaeth;

(iv) ar gyfer dyroddi canllawiau ar gydraddoldeb ac amrywiaeth i feiri etholedig ac arweinwyr gweithrediaeth;

- (c) Mae Pennod 6 yn gwneud darpariaeth –
- (i) sy'n dileu'r gofyniad i gyngor sir ddynodi pennaeth gwasanaeth cyflogedig ac yn ei gwneud yn ofynnol, yn hytrach, bod prif weithredwr yn cael ei benodi ar gyfer y cyngor, y bydd ei swyddogaethau yn cynnwys dyletswyddau a osodir o dan y Bennod honno;
 - (ii) sy'n ymwneud â phenodi pennaeth gwasanaethau democrataidd cyngor sir, a pholisi tâl cyngor fel y mae'n berthnasol i'r swydd honno;
- (d) Mae Pennod 7 yn gwneud darpariaeth –
- (i) mewn perthynas â chyfarfodydd a swyddogaethau pwyllgorau trosolwg a chraffu;
 - (ii) sy'n ei gwneud yn ofynnol i bwyllgorau safonau lunio adroddiadau blynyddol ar y modd y maent yn arfer eu swyddogaethau;
- (e) Mae Pennod 8 yn gwneud mân ddiwygiadau i Ddeddf 2000 a Deddf Llywodraeth Leol (Democratiaeth) (Cymru) 2013 (dccc 4).

PENNOD 2

DYLETSWYDDAU AR AELODAU O GYNGHORAU SIR

Dyletswyddau perfformiad

82 Aelodau o gyngorau sir i fynychu cyfarfodydd

- (1) Rhaid i aelod o gyngor sir fynychu pob cyfarfod perthnasol.
- (2) Ond nid yw aelod yn torri'r ddyletswydd o dan is-adran (1) os oes gan yr aelod reswm da dros beidio â chydymffurfio â'r ddyletswydd.
- (3) At ddibenion is-adran (1), mae pob un o'r canlynol yn gyfarfod perthnasol –
 - (a) cyfarfod o'r cyngor sir y mae'r person yn aelod ohono;
 - (b) cyfarfod o bwyllgor neu is-bwyllgor i'r cyngor sir, os yw'r person yn aelod o'r pwyllgor neu'r is-bwyllgor hwnnw;
 - (c) cyfarfod o unrhyw gyd-bwyllgor, cyd-fwrdd neu gorff arall y mae'r person yn aelod ohono, os yw'r pwyllgor, y bwrdd neu'r corff hwnnw yn cyflawni unrhyw un neu ragor o swyddogaethau'r cyngor sir, neu wedi ei benodi i gynghori'r cyngor ar unrhyw fater sy'n gysylltiedig â chyflawni ei swyddogaethau;
 - (d) os yw cyngor sir yn gweithredu trefniadau gweithrediaeth a bod y person yn aelod o'r weithrediaeth, cyfarfod o'r weithrediaeth neu o bwyllgor i'r weithrediaeth y mae'r person yn aelod ohono;
 - (e) unrhyw gyfarfod arall y byddai disgwyliad rhesymol ar y person i fod yn bresennol ynddo wrth arfer ei swyddogaethau fel aelod o'r cyngor sir.
- (4) Nid yw is-adran (1) yn gymwys i aelod o gyngor sir sy'n arfer hawl i absenoldeb teuluol o dan Ran 2 o Fesur 2011.
- (5) Nid oes unrhyw beth yn yr adran hon yn effeithio ar weithrediaeth adran 85 o Ddeddf 1972 (gadael swydd oherwydd methiant i fynychu cyfarfodydd am chwe mis).

83 Aelodau o gynghorau sir i gynnal cymorthfeydd

- (1) Rhaid i aelod o gyngor sir gynnal cymhorthfa o leiaf bedair gwaith ym mhob cyfnod perthnasol o 12 mis.
- (2) Ond nid yw aelod yn torri'r ddyletswydd o dan is-adran (1) os oes gan yr aelod reswm da dros beidio â chydymffurfio â'r ddyletswydd.
- (3) Mae aelod yn cynnal cymhorthfa os yw'r aelod yn sicrhau ei fod ar gael am o leiaf awr er mwyn cyfarfod ag aelodau o'r cyhoedd i drafod materion yn breifat.
- (4) Wrth gydymffurfio ag is-adran (1), rhaid i'r aelod sicrhau y cyhoeddir lleoliad, dyddiad ac amser y gymhorthfa ar wefan y cyngor ac mewn unrhyw fodd arall y mae'n ystyried ei fod yn briodol fwy na saith niwrnod cyn diwrnod y gymhorthfa.
- (5) At ddibenion yr adran hon, cyfnod perthnasol o 12 mis yw –
 - (a) y cyfnod o 12 mis sy'n dechrau â'r diwrnod y mae'r aelod yn cymryd ei swydd fel aelod o'r cyngor, a
 - (b) pob cyfnod dilynol o 12 mis.
- (6) At ddibenion is-adran (5), mae unrhyw gyfnod pan fo aelod yn arfer hawl i absenoldeb teuluol o dan Ran 2 o Fesur 2011 i'w ddiystyru; yn unol â hynny, mae'r ddau gyfnod a ganlyn i'w trin fel cyfnodau olynol –
 - (a) unrhyw ran o gyfnod o 12 mis sy'n dod yn union cyn y cyfnod o absenoldeb teuluol, a
 - (b) y cyfnod sy'n dechrau yn union ar ôl y cyfnod o absenoldeb teuluol.

84 Aelodau o gynghorau sir i ateb gohebiaeth

- (1) Rhaid i aelod o gyngor sir ymateb i bob gohebiaeth a anfonir i'w gyfeiriad swyddogol o fewn 14 o ddiwrnodau o'i derbyn.
- (2) Ond nid yw aelod yn torri'r ddyletswydd o dan is-adran (1) os oes gan yr aelod reswm da dros beidio â chydymffurfio â'r ddyletswydd.
- (3) "Cyfeiriad swyddogol" aelod yw unrhyw gyfeiriad (boed yn gyfeiriad post neu'n gyfeiriad electronig) a gyhoeddir gan y cyngor o dan adran 80.
- (4) Nid yw'r adran hon yn gymwys i aelod o gyngor sir sy'n arfer hawl i absenoldeb teuluol o dan Ran 2 o Fesur 2011.

85 Aelodau o gynghorau sir i gwblhau hyfforddiant

- (1) Rhaid i aelod o gyngor sir gwblhau pob hyfforddiant gorfodol.
- (2) Ond nid yw aelod yn torri'r ddyletswydd o dan is-adran (1) os oes gan yr aelod reswm da dros beidio â chydymffurfio â'r ddyletswydd.
- (3) Mae hyfforddiant yn orfodol os yw'r cyngor sir y mae person yn aelod ohono wedi hysbysu'r person bod rhaid iddo ei gwblhau.
- (4) Nid yw'r adran hon yn gymwys i aelod o gyngor sir sy'n arfer hawl i absenoldeb teuluol o dan Ran 2 o Fesur 2011.

*Dyletswydd i lunio adroddiad blynyddol***86 Aelodau o gynghorau sir i lunio adroddiadau blynyddol**

- (1) Rhaid i aelod o gyngor sir lunio adroddiad –
- (a) am ei weithgareddau fel aelod o'r cyngor yn ystod y cyfnod o 12 mis y mae'r adroddiad yn ymwneud ag ef;
- (b) sy'n nodi canlyniadau'r gweithgareddau hynny, os ydynt yn wybyddus i'r aelod,
- (2) Rhaid i aelod o gyngor sir gyflwyno'r adroddiad a lunnir ganddo o dan is-adran (1) ("adroddiad blynyddol") i bennaeth gwasanaethau democrataidd y cyngor sir yn unol â rheolau sefydlog y cyngor a wneir yn rhinwedd is-adran (3)(b).
- (3) Rhaid i gyngor sir bennu yn ei reolau sefydlog –
- (a) y cyfnod y mae'n rhaid i adroddiadau blynyddol ymwneud ag ef, a
- (b) pryd y mae'n rhaid cyflwyno adroddiadau blynyddol i'r pennaeth gwasanaethau democrataidd.
- (4) Ni chaiff rheolau sefydlog a wneir o dan is-adran (3)(b) ganiatáu cyflwyno adroddiad blynyddol ar ôl diwedd y cyfnod o dri mis sy'n dechrau â diwrnod cyfarfod blynyddol y cyngor sir sy'n dilyn y cyfnod y mae'r adroddiad blynyddol yn ymwneud ag ef.
- (5) Rhaid i gyngor sir gyhoeddi'r adroddiadau blynyddol a gyflwynir gan ei aelodau.

PENNOD 3**TORRI DYLETSWYDDAU O DAN BENNOD 2***Achos posibl o dorri dyletswyddau perfformiad***87 Cwynion am fethiant aelod i gydymffurfio â dyletswyddau**

- (1) Caiff person wneud cwyn am achos posibl o dorri dyletswydd a osodir gan adran 82, 83, 84 neu 85 gan aelod o gyngor sir i swyddog monitro'r cyngor hwnnw.
- (2) Rhaid i gwyn o dan is-adran (1) gael ei gwneud yn ysgrifenedig.

88 Penderfynu a ddylid ymchwilio i achos posibl o dorri dyletswydd perfformiad ai peidio

- (1) Os yw swyddog monitro cyngor sir –
- (a) yn cael cwyn o dan adran 87, neu
- (b) fel arall â rheswm i gredu bod aelod wedi torri dyletswydd o dan adran 82, 83, 84 neu 85,
- rhaid iddo gyfeirio'r mater at gadeirydd pwyllgor safonau'r cyngor sir.
- (2) Rhaid i'r swyddog monitro a chadeirydd y pwyllgor safonau ystyried gyda'i gilydd a ddylid ymchwilio i'r mater ai peidio.
- (3) Wrth ystyried a ddylid ymchwilio i fater ai peidio, rhaid i'r swyddog monitro a chadeirydd y pwyllgor safonau ystyried –
- (a) mewn achosion pan fo'r swyddog monitro wedi derbyn cwyn o dan adran 87 –

- (i) a yw'r gŵyn yn wacsaw neu'n flinderus, a
- (ii) a yw'r gŵyn yn ymwneud â'r un ffeithiau â chwyn yr ymdriniwyd â hi eisoes, neu ffeithiau sy'n sylweddol debyg iddynt, a

(b) ym mhob achos, a yw'n briodol ymchwilio i'r mater.

- 5 (4) Os yw naill ai'r swyddog monitro neu gadeirydd y pwyllgor safonau yn ystyried y dylid ymchwilio i fater, rhaid i'r swyddog monitro ymchwilio i'r mater.
- (5) Os yw'r swyddog monitro a chadeirydd y pwyllgor safonau ill dau yn ystyried na ddylid ymchwilio i fater, ni chaniateir cynnal unrhyw ymchwiliad; ac, mewn achosion pan fo'r swyddog monitro wedi derbyn cwyn o dan adran 87, rhaid i'r swyddog monitro gymryd
- 10 camau rhesymol cyn gynted ag y bo'n ymarferol –
- (a) i hysbysu'r person a wnaeth y gŵyn na chynhelir ymchwiliad i'r mater, a
 - (b) i roi rhesymau dros y penderfyniad hwnnw.
- (6) Caiff y swyddog monitro a chadeirydd y pwyllgor safonau, at ddiben penderfynu a ddylid ymchwilio i fater, wneud yr ymholiadau hynny y maent yn ystyried sydd yn
- 15 angenrheidiol.

Achos i'w hysbysu o dorri dyletswydd i lunio adroddiad blynyddol

89 Penderfynu a ddylid ymchwilio i achos posibl o dorri dyletswydd i wneud adroddiad blynyddol ai peidio

- 20 (1) Mae'r adran hon yn gymwys pan fo'r pennaeth gwasanaethau democrataidd ar gyfer cyngor sir yn ystyried y gallai aelod o'r cyngor sir fod wedi torri'r ddyletswydd o dan adran 86.
- (2) Caiff y pennaeth gwasanaethau democrataidd –
- (a) hysbysu swyddog monitro'r cyngor, a gaiff ymchwilio i'r mater;
 - (b) os yw'r pennaeth gwasanaethau democrataidd yn swyddog monitro i'r cyngor yn
- 25 ogystal, ymchwilio i'r mater (gan arfer ei swyddogaethau fel swyddog monitro).
- (3) Wrth ystyried a ddylid cynnal ymchwiliad o dan yr adran hon, rhaid i'r swyddog monitro ymgynghori â chadeirydd pwyllgor safonau'r cyngor sir ynglŷn ag a yw'n briodol ymchwilio i'r mater.

Ymchwiliadau, adroddiadau a sancsiynau

30 90 Ymchwiliad gan swyddog monitro

- (1) Mae'r adran hon yn gymwys os yw swyddog monitro cyngor sir yn ymchwilio i fater o dan adran 88 (achos posibl o dorri dyletswyddau perfformiad) neu 89 (achos posibl o dorri dyletswydd i lunio adroddiad blynyddol).
- (2) Rhaid i'r swyddog monitro roi cyfle i'r aelod sy'n destun yr ymchwiliad ymateb i'r mater yr ymchwilir iddo.
- 35 (3) Caiff y swyddog monitro –
- (a) gofyn i unrhyw berson am wybodaeth yn ymwneud â'r mater yr ymchwilir iddo, a

(b) gofyn i unrhyw berson ei gynorthwyo i gynnal yr ymchwiliad.

91 Adroddiad y swyddog monitro

- (1) Ar ôl cynnal ymchwiliad o dan adran 88 neu 89, rhaid i swyddog monitro cyngor sir –
- (a) darparu adroddiad ar yr ymchwiliad i bwyllgor safonau'r cyngor sir,
 - 5 (b) gwneud unrhyw argymhellion i'r pwyllgor safonau y mae'r swyddog monitro yn ystyried ei bod yn briodol eu gwneud,
 - (c) anfon copi o'r adroddiad, ac unrhyw argymhellion a wneir, at yr aelod o'r cyngor sir a oedd yn destun yr ymchwiliad, a
 - 10 (d) os yw'r ymchwiliad yn deillio o gŵyn o dan adran 87, cymryd camau rhesymol i anfon copi o'r adroddiad, ac unrhyw argymhellion a wneir, at y person a wnaeth y gŵyn.
- (2) Rhaid i'r pwyllgor safonau ganiatáu i'r swyddog monitro ymddangos ger ei fron er mwyn cyflwyno'r adroddiad ac unrhyw argymhellion a wneir.
- (3) Caiff Gweinidogion Cymru, drwy reoliadau, wneud darpariaeth am y cyhoeddusrwydd sydd i'w roi i adroddiadau ac argymhellion a ddarperir o dan yr adran hon.

92 Ystyried mater gan bwyllgor safonau

- (1) Mae'r adran hon yn gymwys os yw pwyllgor safonau cyngor sir yn cael adroddiad gan swyddog monitro o dan adran 91.
- (2) Rhaid i'r pwyllgor safonau ddyfarnu a oes unrhyw dystiolaeth o dorri'r ddyletswydd o dan sylw ai peidio.
- 20 (3) Os yw'r pwyllgor safonau yn dyfarnu nad oes unrhyw dystiolaeth o dorri'r ddyletswydd, rhaid iddo –
- (a) hysbysu'r aelod sy'n destun yr adroddiad, a
 - 25 (b) os yw'r adroddiad yn deillio o gŵyn o dan adran 87, cymryd camau rhesymol i hysbysu'r person a wnaeth y gŵyn.
- (4) Os yw'r pwyllgor safonau yn dyfarnu bod tystiolaeth o dorri'r ddyletswydd, rhaid iddo roi hysbysiad ysgrifenedig i'r aelod sy'n destun yr adroddiad y caiff gyflwyno sylwadau i'r pwyllgor safonau, naill ai ar lafar neu yn ysgrifenedig, mewn cysylltiad â'r adroddiad.
- (5) Caiff y pwyllgor safonau, at ddibenion arfer ei swyddogaethau o dan yr adran hon –
- 30 (a) gofyn i'r swyddog monitro ymddangos ger ei fron er mwyn ei gynorthwyo, a
 - (b) gofyn i unrhyw berson am wybodaeth, neu wahodd unrhyw berson i gyflwyno sylwadau iddo.
- (6) Ni chaiff y swyddog monitro wrthod, yn afresymol, gais a wneir o dan is-adran (5).
- 35 (7) Rhaid i'r pwyllgor safonau bennu o fewn pa gyfnod y caiff aelod gyflwyno sylwadau o dan is-adran (4); ond ni chaiff y cyfnod fod yn llai na 28 o ddiwrnodau, yn dechrau â'r diwrnod y rhoddir hysbysiad i'r aelod o dan yr is-adran honno.

93 Dyfarniad y pwyllgor safonau

- (1) Wedi i'r cyfnod a bennir o dan adran 92(7) ar gyfer cyflwyno sylwadau ddod i ben, rhaid i'r pwyllgor safonau ddyfarnu a yw'r aelod sy'n destun yr adroddiad o dan adran 91 wedi torri'r ddyletswydd o dan sylw ai peidio.
- (2) Os yw'r pwyllgor safonau yn dyfarnu bod yr aelod wedi torri'r ddyletswydd, caiff benderfynu –
- (a) ceryddu'r aelod,
- (b) atal yr aelod neu ei atal yn rhannol rhag bod yn aelod o'r cyngor sir am gyfnod nad yw'n hirach na chwe mis, neu
- (c) peidio â chymryd unrhyw gamau pellach.
- (3) Rhaid i'r pwyllgor safonau –
- (a) hysbysu'r aelod am ei ddyfarniad o dan yr adran hon, ac am unrhyw gamau a fydd yn dilyn, a
- (b) os yw'r adroddiad yn deillio o gŵyn o dan adran 87, cymryd camau rhesymol i hysbysu'r person a wnaeth y gŵyn am y materion hynny.
- (4) Caiff Gweinidogion Cymru, drwy reoliadau, wneud darpariaeth am y cyhoeddusrwydd sydd i'w roi i unrhyw ddyfarniad o dan yr adran hon ac i unrhyw gamau a gymerir yn erbyn aelod.
- (5) Rhaid i Weinidogion Cymru, drwy reoliadau, wneud darpariaeth sy'n rhoi'r hawl i aelodau cyngor sir apelio yn erbyn unrhyw ddyfarniad gan bwyllgor safonau o dan yr adran hon.

PENNOD 4

DARPARIAETH BELLACH YNGHYLCH DYLETSWYDDAU AR AELODAU

Rheoliadau a chanllawiau sy'n ymwneud â Phenodau 2 a 3

94 Rheoliadau

- (1) Caiff Gweinidogion Cymru, drwy reoliadau, wneud darpariaeth bellach am y modd y mae'n rhaid ymdrin â methiant posibl i gydymffurfio â dyletswydd a osodir gan Bennod 2.
- (2) Caiff rheoliadau o dan is-adran (1) wneud darpariaeth, yn benodol –
- (a) am faterion sydd i'w hystyried wrth ystyried a ddylid ymchwilio i achos posibl o dorri dyletswydd;
- (b) am faterion sydd i'w hystyried wrth benderfynu a yw aelod wedi torri dyletswydd;
- (c) sy'n galluogi swyddog monitro neu bwyllgor safonau i gyfeirio achos posibl o dorri dyletswydd, neu unrhyw fater arall sy'n dod i sylw'r swyddog monitro neu'r pwyllgor safonau yn ystod ymchwiliad, at swyddog monitro neu bwyllgor safonau awdurdod perthnasol arall;
- (d) am weithdrefnau sydd i'w dilyn gan swyddog monitro neu bwyllgor safonau;
- (e) am ddatgelu gwybodaeth;
- (f) sy'n galluogi talu symiau i bersonau ar ffurf treuliau a lwfansau neu gostau;

(g) am sut y mae apelau i'w gwneud a'u hystyried, a sut y penderfynir arnynt.

(3) At ddibenion is-adran (2)(c), ystyr "awdurdod perthnasol" yw –

(a) cyngor sir;

(b) awdurdod tân ac achub;

(c) awdurdod Parc Cenedlaethol ar gyfer Parc Cenedlaethol.

95 Canllawiau

Rhaid i berson sy'n arfer swyddogaethau o dan Bennod 2 neu 3 roi sylw i unrhyw ganllawiau a ddyroddir gan Weinidogion Cymru.

Diwygiadau cysylltiedig

96 Pwyllgorau safonau i ddarparu hyfforddiant

Yn adran 54 o Ddeddf 2000 (swyddogaethau pwyllgorau safonau), cyn is-adran (3) mewnosoder –

“(2B) A standards committee of a county council in Wales also has the specific function of advising, training or arranging to train members of the council on matters relating to the duties imposed by sections 82 to 86 of the Local Government (Wales) Act 2017 (duties to attend meetings, hold surgeries, answer correspondence, complete training and make annual reports).”

97 Diwygiadau i Fesur 2011

(1) Mae Mesur 2011 wedi ei ddiwygio fel a ganlyn.

(2) Mae adran 5 wedi ei diddymu.

(3) Yn adran 7, ar ôl is-adran (1), mewnosoder –

“(1A) Rhaid i awdurdod lleol –

(a) ystyried a ddylai fod yn orfodol i'w aelodau gwblhau unrhyw hyfforddiant o dan adran 85 o Ddeddf Llywodraeth Leol (Cymru) 2017, a

(b) wrth arfer ei swyddogaethau o dan is-adran (1), sicrhau y darperir unrhyw hyfforddiant y mae'n orfodol i aelod ei gwblhau o dan adran 85 o'r Ddeddf honno.”

Rôl arweinyddion grwpiau gwleidyddol ar gynghorau sir

98 Dyletswyddau ar arweinyddion grwpiau gwleidyddol mewn perthynas â safonau ymddygiad

(1) Mae Deddf 2000 wedi ei diwygio fel a ganlyn.

(2) Ar ôl adran 52 mewnosoder –

“52A County councils: duties of leaders of political groups in relation to standards of conduct

- (1) A leader of a political group consisting of members of a county council in Wales –
- (a) must take reasonable steps to promote and maintain high standards of conduct by the members of the group, and
 - (b) must co-operate with the council's standards committee (and any sub-committee of the committee) in the exercise of the standards committee's functions.
- (2) In complying with subsection (1), a leader of a political group must have regard to any guidance issued by the Welsh Ministers.
- (3) The Welsh Ministers may by regulations make provision for the purposes of this section about the circumstances in which –
- (a) members of a county council in Wales are to be treated as constituting a political group;
 - (b) a member of a political group is to be treated as a leader of the group.
- (4) Before making regulations under subsection (3), the Welsh Ministers must consult such persons as they consider appropriate."
- (3) Yn adran 54 (swyddogaethau pwyllgorau safonau), ar ôl is-adran (2) mewnosoder –
- "(2A) A standards committee of a county council in Wales also has the specific functions of –
- (a) monitoring compliance by leaders of political groups on the council with their duties under section 52A(1), and
 - (b) advising, training or arranging to train leaders of political groups on the council about matters relating to those duties."

PENNOD 5

GWEITHREDIAETHAU CYNGHORAU SIR

99 Amcanion i'w cyflawni gan weithrediaethau cyngorau

Yn Neddf 2000, yn y man priodol mewnosoder yr adran a ganlyn –

"15A Duty to set objectives etc. in relation to discharge of functions

- (1) As soon as practicable after an elected mayor or, as the case may be, executive leader of a local authority is elected, he or she must set objectives to be met by the executive in the discharge of functions which, under executive arrangements, are the responsibility of the executive.
- (2) An elected mayor or executive leader must keep objectives set under this section under review, and may revise the objectives at any time.

(3) As soon as is reasonably practicable after 31 March in each year, the elected mayor or the executive leader of a local authority must prepare a report on the extent to which objectives set under this section have been achieved.

(4) An elected mayor or executive leader must arrange for the publication of—

(a) objectives set under this section, and

(b) reports prepared under subsection (3)."

100 **Maniffestos: ethol arweinydd gweithrediaeth**

(4) Ym mharagraff 2 o Atodlen 1 (gweithrediaethau arweinydd a chabinet, Cymru) i Ddeddf 2000—

(a) mewnosoder—

“(1A) The executive arrangements—

(a) must include provision requiring a candidate for election as the executive leader to prepare a written manifesto, and provision for ensuring that copies of the manifesto are made available before the election to the other members of the authority;

(b) may include other provision with respect to the election of the executive leader.”;

(b) yn is-baragraff (2)—

(i) ar ôl “may” mewnosoder “also”, a

(ii) ym mharagraff (a) hepgorer “election and”.

(5) Ar ôl paragraff 2 o Atodlen 1 mewnosoder—

“2A The standing orders of a local authority operating executive arrangements which involve a leader and cabinet executive (Wales) must include provision for the purpose of ensuring that a candidate for election as the executive leader is given the opportunity to promote his or her written manifesto at a meeting of the authority held before the election.”

101 **Penodi cynorthwywyr i weithrediaeth**

(1) Mae Atodlen 1 i Ddeddf 2000 (trefniadau gweithrediaeth yng Nghymru: darpariaeth bellach) wedi ei diwygio fel a ganlyn.

(2) Cyn paragraff 4 mewnosoder—

“Assistants to the executive

3A (1) Executive arrangements by a local authority may make provision for councillors of the authority to be appointed to assist the executive in discharging functions which are the responsibility of the executive.

(2) Such a councillor is referred to in this Schedule as an assistant to the executive of the authority.

- (3) Assistants to the executive of an authority are to be appointed –
- (a) in the case of an authority operating a mayor and cabinet executive, by the elected mayor;
 - (b) in the case of an authority operating a leader and cabinet executive (Wales), by the executive leader or the authority.
- (4) Executive arrangements which make provision for the appointment of assistants to an executive may include provision about –
- (a) the number of assistants that may be appointed,
 - (b) their term of office, and
 - (c) their responsibilities.
- (5) The assistants to the executive of a local authority may not include –
- (a) the chairman and vice-chairman of the authority;
 - (b) the presiding member and deputy presiding member of the authority (if the authority has a presiding member).
- (6) An assistant to the executive of an authority is not a member of the executive of the authority.
- (7) Section 101 of the Local Government Act 1972 (arrangements for discharge of functions by local authorities) does not apply to a local authority's function of making appointments under sub-paragraph (3)(b)."

(3) Ym mharagraff 5 –

(a) ar y dechrau mewnosoder –

"(1) An assistant to the executive of a local authority is entitled to attend, and speak at, any meeting of the executive or of a committee of the executive.

(2) “;

(b) yn lle “not a member of the authority's executive” rhodder “neither a member of the authority's executive nor an assistant to the executive”.

(4) Mae Atodlen 6 yn cynnwys diwygiadau pellach sy'n ymwneud â chynorthwyr i weithrediaethau awdurdodau lleol.

102 Canllawiau

(1) Mae adran 38 o Ddeddf 2000 (canllawiau) wedi ei diwygio fel a ganlyn.

(2) Yn is-adran (1), ar ôl “local authority” mewnosoder “, an elected mayor or an executive leader”.

(3) Ar ôl is-adran (1) mewnosoder –

“(1A) The guidance may, among other things, include provision designed to encourage good practice in relation to equality and diversity (within the meaning of section 8(2) of the Equality Act 2006).”

PENNOD 6

PENODI PRIF WEITHREDWYR PENODOL ETC.

103 Penodi prif weithredwr ac adroddiadau ganddo

- (1) Rhaid i gyngor sir benodi prif weithredwr.
- 5 (2) Rhaid i brif weithredwr cyngor sir –
- (a) cadw pob un o'r materion a bennir yn is-adran (3) o dan adolygiad, a
 - (b) pan fo'n ystyried ei bod yn briodol gwneud hynny, llunio adroddiad i'r cyngor yn nodi ei gynigion mewn perthynas ag unrhyw un neu ragor o'r materion hynny.
- (3) Y materion yw –
- 10 (a) y modd y cydlynir sut y mae'r cyngor yn arfer ei wahanol swyddogaethau;
- (b) nifer a graddau'r staff sy'n ofynnol gan y cyngor i arfer ei swyddogaethau;
- (c) trefniadaeth staff y cyngor;
- (d) penodi staff y cyngor;
- 15 (e) y trefniadau ar gyfer rheoli staff y cyngor (gan gynnwys trefniadau ar gyfer hyfforddi a datblygu).
- (4) Cyn gynted ag y bo'n ymarferol ar ôl llunio adroddiad o dan is-adran (2)(b), rhaid i brif weithredwr cyngor sir drefnu bod copi o'r adroddiad yn cael ei anfon at holl aelodau'r cyngor.
- (5) Rhaid i gyngor sir ystyried adroddiad a baratowyd o dan is-adran (2)(b) mewn cyfarfod a gynhelir yn ddim hwyrach na thri mis wedi i gopïau o'r adroddiad gael eu hanfon at aelodau'r cyngor am y tro cyntaf; ac nid yw adran 101 o Ddeddf 1972 yn gymwys i'r ddyletswydd a osodir gan yr is-adran hon.
- 20 (6) Rhaid i gyngor sir ddarparu i'w brif weithredwr y staff, yr adeiladau a'r adnoddau eraill hynny sydd, ym marn y prif weithredwr, yn ddigonol i alluogi i ddyletswyddau'r prif weithredwr o dan yr adran hon gael eu cyflawni.
- 25 (7) Mae Atodlen 7 yn gwneud diwygiadau i ddeddfwriaeth arall o ganlyniad i'r adran hon.

104 Arweinyddion cynghorau i osod amcanion ar gyfer prif weithredwyr etc.

- (1) Mae'r adran hon yn gymwys pan fo cyngor sir yn gweithredu trefniadau gweithrediaeth.
- (2) Rhaid i brif aelod gweithrediaeth y cyngor, cyn gynted ag y bo'n ymarferol ar ôl i berson gael ei benodi'n brif weithredwr y cyngor, osod amcanion sydd i'w cyflawni gan y prif weithredwr.
- 30 (3) Rhaid i brif aelod gweithrediaeth y cyngor wneud y canlynol yn flynyddol –
- (a) adolygu i ba raddau y mae'r prif weithredwr wedi bodloni'r amcanion a osodwyd o dan yr adran hon, a
 - (b) adolygu ac, os yw'r prif aelod gweithredol yn ystyried bod hynny'n briodol, diwygio'r amcanion.
- 35 (4) Rhaid i brif aelod gweithrediaeth y cyngor drefnu i'r amcanion a osodir o dan yr adran hon gael eu cyhoeddi.

- (5) Rhaid i brif aelod gweithrediaeth y cyngor –
- (a) llunio adroddiad ar bob adolygiad o dan is-adran (3)(a),
 - (b) trefnu i'r adroddiad gael ei gyhoeddi, ac
 - (c) trefnu i gopi o'r adroddiad gael ei anfon at bob aelod o'r cyngor.
- 5 (6) Rhaid i'r cyngor ystyried adroddiad ar adolygiad o dan is-adran (3)(a) mewn cyfarfod a gynhelir yn ddim hwyrach na thri mis ar ôl y dyddiad y cyhoeddir yr adroddiad; ac nid yw adran 101 o Ddeddf 1972 yn gymwys i'r ddyletswydd a osodir gan yr is-adran hon.
- (7) Ni chaiff prif aelod gweithrediaeth y cyngor wneud unrhyw beth a grybwyllir yn is-adran (2), (3), (4) neu (5) heb ymgynghori â'i brif weithredwr.
- 10 (8) Caiff Gweinidogion Cymru ddyroddi canllawiau i –
- (a) prif aelod gweithrediaeth cyngor sir;
 - (b) cyngor sir,
- ynglŷn ag arfer swyddogaethau o dan yr adran hon, a rhaid i'r person y dyroddir unrhyw ganllawiau iddo roi sylw iddynt.
- 15 (9) Yn yr adran hon ystyr "prif aelod gweithrediaeth" yw –
- (a) yn achos cyngor sy'n gweithredu gweithrediaeth arweinydd a chabinet, arweinydd y weithrediaeth;
 - (b) yn achos cyngor sy'n gweithredu gweithrediaeth sy'n cynnwys gweithrediaeth maer a chabinet, y maer etholedig.
- 20 (10) Yn is-adran (9) –
- mae i "arweinydd gweithrediaeth" yr ystyr sydd i "executive leader" yn adran 11(3)(a) o Ddeddf 2000;
- ystyr "gweithrediaeth arweinydd a chabinet" yw gweithrediaeth arweinydd a chabinet o fewn ystyr "leader and cabinet executive (Wales)" yn adran 11(3) o
- 25 Ddeddf 2000.

105 Pennaeth gwasanaethau democrataidd

- (1) Yn adran 8(4) o Fesur 2011 –
- (a) hepgorer paragraff (b), a
 - (b) ym mharagraff (c), yn lle "yr adran honno" rhodder "adran 5 o Ddeddf Llywodraeth Leol a Thai 1989".
- 30 (2) Yn adran 43(2) o Ddeddf Lleoliaeth 2011 (p.20) (ystyr "chief officer" at ddibenion datganiadau polisi tâl), ar ôl paragraff (e) mewnosoder –
- "(f) its head of democratic services designated under section 8(1) of the Local Government (Wales) Measure 2011 (designation by
- 35 council of a county or country borough in Wales)."

PENNOD 7

PWYLLGORAU TROSOLWG A CHRAFFU A PHWYLLGORAU SAFONAU

106 Hawliau pleidleisio aelodau cyfetholedig o bwyllgorau trosolwg a chraffu

(1) Mae Deddf 2000 wedi ei diwygio yn unol ag is-adrannau (2) a (3).

(2) Yn Atodlen 1 (darpariaeth bellach ynghylch trefniadau gweithrediaeth), ar y diwedd, mewnosoder –

“Overview and scrutiny committees: voting rights of co-opted members

(1) A local authority may –

(a) permit a co-opted member of an overview and scrutiny committee of the authority to vote at meetings of the committee;

(b) permit a co-opted member of a sub-committee of an overview and scrutiny committee of the authority to vote at meetings of the sub-committee.

(2) Permission to vote at meetings of an overview and scrutiny committee may include permission to vote at meetings of its sub-committees (including sub-committees it may appoint in the future).

(3) Permission under this paragraph may only be given with the agreement of the overview and scrutiny committee.

(4) Permission must relate to a specific co-opted member.

(5) Permission may be given subject to limitations.

(6) A limitation may, in particular, relate to –

(a) the questions on which the co-opted member is entitled to vote;

(b) the duration of the co-opted member’s entitlement to vote.

(7) The Welsh Ministers may by regulations make provision about the exercise of the functions of local authorities and overview and scrutiny committees under this paragraph.

(8) Regulations under sub-paragraph (7) may, in particular, include –

(a) provision for a maximum or minimum number of co-opted members of an overview and scrutiny committee or sub-committee that may be permitted to vote at meetings;

(b) provision about the procedure for giving permission.

(9) Section 101 of the Local Government Act 1972 (c. 70) (arrangements for discharge of functions by local authorities) does not apply to the functions of a local authority under this paragraph.

(10) In this paragraph, “co-opted member”, in relation to an overview and scrutiny committee of a local authority or a sub-committee of such a committee, means a member of the committee or sub-committee who

is not a member of the authority.”

- (3) Yn adran 21(10) (aelodau cyfetholedig o bwyllgorau trosolwg a chraffu), ar ôl “that meeting” mewnosoder “unless permitted to do so under paragraph 15 of Schedule 1”.
- (4) Yn adran 58(3)(c)(i) o Fesur 2011 (darpariaethau y gellir eu cymhwyso i gyd-bwyllgorau trosolwg a chraffu), ar ôl “adran 21 o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000” mewnosoder “, neu baragraffau 8 i 15 o Atodlen 1 iddi.”
- (5) Yn adran 185(3)(b)(i) o Ddeddf y Gwasanaeth Iechyd Gwladol (Cymru) 2006 (p.42) (darpariaethau y gellir eu cymhwyso i gyd-bwyllgorau trosolwg a chraffu gyda swyddogaethau sy’n ymwneud â’r gwasanaeth iechyd), ar ôl “(6) to (17) of” mewnosoder “, and paragraph 15 of Schedule 1 to,”.

107 Sicrhau bod gwybodaeth ar gael i bwyllgorau trosolwg a chraffu

Yn adran 22(10) o Ddeddf 2000 (pŵer i’w gwneud yn ofynnol bod gwybodaeth am benderfyniadau ar gael), yn lle “or members of the authority” rhodder “, members of the authority, an overview and scrutiny committee of the authority or a sub-committee of such a committee”.

108 Pŵer i’w gwneud yn ofynnol i awdurdodau benodi cyd-bwyllgorau trosolwg a chraffu

- (1) Mae adran 58 o Fesur 2011 (y cyd-bwyllgorau trosolwg a chraffu) wedi ei diwygio fel a ganlyn.
- (2) Yn is-adran (1), ar ôl “i ganiatáu” mewnosoder “neu i’w gwneud yn ofynnol”.
- (3) Yn is-adran (3), yn lle paragraff (a) rhodder –
- “(a) darpariaeth ynghylch amgylchiadau y caniateir gwneud trefniadau oddi tanynt;
- (aa) darpariaeth sy’n rhagnodi amgylchiadau y mae’n rhaid gwneud trefniadau oddi tanynt;
- (ab) darpariaeth ar gyfer gwneud trefniadau yn ddarostyngedig i amodau neu gyfyngiadau rhagnodedig;”.

109 Dyletswydd ar bwyllgor safonau i lunio adroddiad blynyddol

Yn Rhan 3 o Ddeddf 2000, ar ddiwedd Pennod 1 mewnosoder –

“56B Annual reports by standards committees

- (1) As soon as reasonably practicable after the end of each financial year, a standards committee of a relevant authority must make an annual report to the authority in respect of that year.
- (2) The annual report must describe how the committee’s functions have been discharged during the financial year.
- (3) In particular, it must include a summary of –
- (a) what has been done to discharge the general and specific functions conferred on the committee by section 54 or 56;

- (b) reports and recommendations made or referred to the committee under Chapter 3 of this Part;
- (c) action taken by the committee following its consideration of such reports and recommendations;
- 5 (d) notices given to the committee under Chapter 4 of this Part.
- (4) An annual report by a standards committee of a county council in Wales must include –
- (a) the committee’s assessment of the extent to which leaders of political groups on the council have complied with their duties under section 52A(1) during the financial year;
- 10 (b) a summary of –
- (i) matters referred to the chair of the committee under section 88 (possible breach of performance duties by members) of the Local Government (Wales) Act 2017, and
- 15 (ii) matters considered under section 92 of that Act (consideration by standards committee of possible breaches of duties), and determinations made under section 93 of that Act (standards committee’s determination in relation to possible breaches of duties).
- (5) An annual report by a standards committee of a relevant authority may include recommendations to the authority about any matter in respect of which the committee has functions.
- (6) A relevant authority must consider each annual report made by its standards committee before the end of 3 months beginning with the day on which the authority receives the report.
- 25 (7) The function of considering the report may be discharged only by the relevant authority (and is accordingly not a function to which section 101 of the Local Government Act 1972 applies).
- 30 (8) In this section “financial year” means a period of 12 months ending with 31 March.”

PENNOD 8

MÂN DDIWYGIADAU I DDEDDFWRIAETH ARALL

110 Mân ddiwygiadau i ddeddfwriaeth arall

- 35 (1) Mae adran 106 o Ddeddf 2000 (gorchmynion a rheoliadau) wedi eu diwygio yn unol ag is-adrannau (2) a (3).
- (2) Hepgorer is-adran (5).
- (3) Yn is-adran (6) –
- (a) ar ôl “made under” mewnosoder “section 52A(3),”;
- 40 (b) ar ôl “54(5)” mewnosoder “or under paragraph 15(7) of Schedule 1”.

- (4) Yn Neddf Llywodraeth Leol (Democratiaeth) (Cymru) 2013 (dccc 4), hepgorer adran 68(4)(a).

RHAN 5

CYNGHORAU SIR: LLYWODRAETHU YN WELL

5

PENNOD 1

DYLETSWYDD I WNEUD TREFNIADAU I SICRHAU LLYWODRAETHU DA ETC.

111 Trefniadau llywodraethu

- (1) Rhaid i gyngor sir, mewn perthynas ag arfer ei swyddogaethau, wneud, gweithredu a chydymffurfio â threfniadau (“trefniadau llywodraethu”) at ddiben sicrhau –
- 10 (a) llywodraethu da;
- (b) atebolrwydd;
- (c) bod ei adnoddau yn cael eu defnyddio mewn modd darbodus, effeithlon ac effeithiol.
- (2) Wrth wneud trefniadau llywodraethu, rhaid i gyngor sir gydymffurfio â’r egwyddorion, y prosesau a’r arferion a nodir neu a ragnodir fel arall gan Weinidogion Cymru mewn rheoliadau a wneir o dan is-adrannau (3) a (4).
- 15 (3) Rhaid i Weinidogion Cymru, drwy reoliadau, wneud darpariaeth ynghylch egwyddorion, prosesau ac arferion sy’n gysylltiedig â llywodraethu da, a chânt wneud hynny drwy ragnodi unrhyw god ymarfer neu ganllawiau (boed wedi ei ddyroddi neu eu dyroddi gan Weinidogion Cymru ai peidio) yn y rheoliadau.
- 20 (4) Caiff Gweinidogion Cymru, drwy reoliadau, wneud darpariaeth ynghylch egwyddorion, prosesau ac arferion sy’n ymwneud ag atebolrwydd a darbodaeth, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd cyngor sir o ran y modd y mae’n defnyddio adnoddau, a chânt wneud hynny drwy ragnodi unrhyw god ymarfer neu ganllawiau (boed wedi ei ddyroddi neu eu dyroddi gan Weinidogion Cymru ai peidio).
- 25 (5) Caiff Gweinidogion Cymru, drwy reoliadau, wneud darpariaeth bellach ynghylch trefniadau llywodraethu.

PENNOD 2

CYNLLUNIAU CORFFORAETHOL

30

Llunio, cyhoeddi ac adolygu cynlluniau corfforaethol

112 Dyletswydd cyngorau sir i lunio a chyhoeddi cynllun corfforaethol

- (1) Rhaid i gyngor sir lunio a chyhoeddi cynllun corfforaethol yn unol â’r adran hon.
- (2) Rhaid i’r cynllun gynnwys datganiad o flaenoriaethau’r cyngor o ran arfer ei swyddogaethau (gan gynnwys ei flaenoriaethau o ran ei berfformiad yn y tymor byr, y tymor canolig a’r hirdymor).
- 35

- (3) Rhaid i'r cynllun gynnwys datganiad sy'n nodi materion y mae'r cyngor yn rhagweld y bydd yn gwneud penderfyniadau o arwyddocâd penodol yn eu cylch.
- (4) Rhaid i'r cynllun nodi gwybodaeth am strategaethau'r cyngor mewn perthynas ag—
- (a) y gweithlu a chynllunio'r gweithlu;
 - (b) materion ariannol a chynllunio ariannol;
 - (c) ymdrin â chwynion;
 - (d) rheoli risg;
 - (e) trosolwg a chraffu;
 - (f) rheoli asedau;
 - (g) cyfranogiad y cyhoedd (gweler adran 38 ynglŷn â hynny).
- (5) Rhaid i'r cynllun, pan gaiff ei gyhoeddi gyntaf, gynnwys—
- (a) y dogfennau a grybwyllir yn is-adran (6) fel y'u cyhoeddwyd yn fwyaf diweddar, neu
 - (b) gwybodaeth ynghylch sut i gael gafael ar y dogfennau hynny (gan gynnwys cael gafael arnynt ar ffurf electronig).
- (6) Dyma'r dogfennau—
- (a) yr adroddiad hunanasesu a gyhoeddwyd gan y cyngor sir o dan adran 117,
 - (b) yr amcanion llesiant, a'r datganiad sy'n berthnasol iddynt, a gyhoeddwyd gan y cyngor sir yn unol ag adrannau 3 a 7 o Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 (dccc 2),
 - (c) yr adroddiad blynyddol a gyhoeddwyd gan y cyngor sir o dan adran 13 o'r Ddeddf honno, a
 - (d) yr asesiad o lesiant lleol a gyhoeddwyd gan y bwrdd gwasanaethau cyhoeddus ar gyfer y sir o dan adran 37 o'r Ddeddf honno.
- (7) Caiff Gweinidogion Cymru, drwy reoliadau, wneud darpariaeth bellach ynghylch yr hyn y mae'n rhaid ei gynnwys mewn cynllun corfforaethol.

113 Pryd y mae'r cynllun corfforaethol i'w gyhoeddi

- (1) Rhaid i gyngor sir gyhoeddi ei gynllun corfforaethol cyntaf yn ddim hwyrach na thri mis ar ôl dyddiad yr etholiad cyffredin cyntaf ar gyfer cynghorwyr y cyngor ar ôl i'r adran hon ddod i rym.
- (2) Yn dilyn hynny, rhaid i gyngor sir gyhoeddi cynlluniau corfforaethol yn ddim hwyrach na thri mis ar ôl dyddiad pob etholiad cyffredin ar gyfer cynghorwyr y cyngor.
- (3) Caiff Gweinidogion Cymru, drwy reoliadau, wneud—
- (a) darpariaeth ynghylch sut y mae cynllun corfforaethol i'w gyhoeddi, a
 - (b) darpariaeth bellach ynghylch pryd y mae'n rhaid cyhoeddi cynllun corfforaethol, gan gynnwys darpariaeth sy'n diwygio is-adran (1) neu (2) at ddiben newid erbyn pa ddyddiad y mae'n rhaid ei gyhoeddi.

114 Adolygu a diwygio cynllun corfforaethol

- (1) Rhaid i gyngor sir adolygu ei gynllun corfforaethol o bryd i'w gilydd (ond heb fod yn llai aml nag unwaith ymhob cyfnod o flwyddyn).
- (2) Fel rhan o bob adolygiad, rhaid i'r cyngor asesu ei gynnydd o ran y blaenoriaethau a nodir yn y datganiad a gynhwysir yn y cynllun o dan adran 112(2).
- 5 (3) Wedi cwblhau'r adolygiad, rhaid i'r cyngor gyhoeddi cynllun corfforaethol diwygiedig sy'n cynnwys adroddiad ar yr asesiad o dan is-adran (2).
- (4) Rhaid i'r cyngor sicrhau bod y cynllun diwygiedig yn cynnwys –
 - (a) y dogfennau a grybwyllir yn adran 112(6), fel y'u cyhoeddwyd yn fwyaf diweddar, neu
 - 10 (b) gwybodaeth ynghylch sut i gael gafael ar y dogfennau hynny (gan gynnwys cael gafael arnynt ar ffurf electronig).
- (5) Rhaid i'r cyngor hefyd gyhoeddi cynllun diwygiedig os yw'n ystyried ei bod yn briodol gwneud hynny am unrhyw reswm arall.

115 Ymgynghori ar gynllun corfforaethol

15 Cyn llunio neu ddiwygio ei gynllun corfforaethol, rhaid i gyngor sir ymgynghori â'r canlynol –

- (a) pob Bwrdd Iechyd Lleol ar gyfer ardal y mae unrhyw ran ohoni yn ardal y cyngor,
- (b) y bwrdd gwasanaethau cyhoeddus ar gyfer ardal y cyngor, ac
- 20 (c) unrhyw bersonau eraill y mae'r cyngor yn ystyried ei bod yn briodol ymgynghori â hwy.

PENNOD 3

ASESU TREFNIADAU LLYWODRAETHU

Hunanasesu

116 Dyletswydd ar gyngor sir i gynnal hunanasesiad

- 25 (1) Rhaid i gyngor sir gynnal hunanasesiad o bryd i'w gilydd (ond heb fod yn llai aml nag unwaith ymhob cyfnod o flwyddyn).
- (2) Hunanasesiad yw asesiad gan y cyngor o'i gydymffurfiaeth â'i ddyletswyddau o dan adran 111.

117 Adroddiad hunanasesu

- 30 (1) Rhaid i gyngor sir lunio adroddiad ar bob hunanasesiad a gynhelir ganddo ("adroddiad hunanasesu").
- (2) Rhaid i adroddiad hunanasesu –
 - (a) nodi asesiad y cyngor o'i gydymffurfiaeth â'i ddyletswyddau o dan adran 111, a
 - 35 (b) nodi pa gamau (os oes rhai) y mae'r cyngor yn bwriadu eu cymryd yng ngoleuni'r asesiad hwnnw.
- (3) Rhaid i'r cyngor sir sicrhau bod fersiwn ddrafft o'r adroddiad hunanasesu ar gael i'w bwyllgor llywodraethu corfforaethol ac archwilio.

- (4) Rhaid i'r pwyllgor llywodraethu corfforaethol ac archwilio adolygu'r fersiwn ddrafft o'r adroddiad hunanasesu a chaiff argymell newidiadau i'r fersiwn ddrafft.
- (5) Wrth lunio fersiwn derfynol yr adroddiad hunanasesu, rhaid i'r cyngor sir –
- (a) rhoi sylw i unrhyw newidiadau sy'n cael eu hargymell gan y pwyllgor llywodraethu corfforaethol ac archwilio, a
- (b) os nad yw'n gwneud newid sy'n cael ei argymell gan y pwyllgor, nodi'r argymhelliad yn yr adroddiad hunanasesu, ynghyd â'r rhesymau pam na wnaeth y newid hwnnw.
- (6) Rhaid i'r cyngor sir gyhoeddi'r adroddiad hunanasesu terfynol.
- (7) Caiff Gweinidogion Cymru, drwy reoliadau, wneud darpariaeth ynghylch –
- (a) ffurf a chynnwys adroddiad hunanasesu;
- (b) pryd a sut y mae'n rhaid ei gyhoeddi.

Asesu gan gymheiriaid

118 Dyletswydd ar gyngor sir i drefnu asesiadau gan gymheiriaid

- (1) Rhaid i gyngor sir drefnu bod asesiadau gan gymheiriaid yn cael eu cynnal.
- (2) Asesiad gan gymheiriaid yw asesiad gan banel a benodwyd gan y cyngor sir o gydymffurfiaeth y cyngor â'i ddyletswyddau o dan adran 111.
- (3) Caiff Gweinidogion Cymru, drwy reoliadau, wneud darpariaeth ynghylch penodi paneli i gynnal asesiadau gan gymheiriaid.
- (4) Caiff y rheoliadau, yn benodol, gynnwys darpariaeth ynghylch –
- (a) nifer y bobl y gellir eu penodi ar banel neu y mae'n rhaid eu penodi ar banel;
- (b) disgrifiadau o bobl y caniateir eu penodi ar banel neu y mae'n rhaid eu penodi ar banel;
- (c) amgylchiadau na chaniateir penodi person ar banel oddi tanynt.

119 Pa mor aml y cynhelir asesiadau gan gymheiriaid

- (1) Rhaid i drefniadau a wneir gan gyngor sir o dan adran 118 sicrhau bod asesiad gan gymheiriaid yn cael ei gynnal mewn perthynas â'r cyngor –
- (a) heb fod yn hwyrach na 31 Mawrth 2023, a
- (b) o leiaf unwaith yn ystod pob cylch etholiadol ar ôl y dyddiad hwnnw.
- (2) Yn is-adran (1)(b), ystyr "cylch etholiadol" yw cyfnod –
- (a) sy'n dechrau ag etholiad cyffredin ar gyfer aelodau cyngor sir, a
- (b) sy'n dod i ben â'r etholiad cyffredin nesaf ar gyfer aelodau'r cyngor.
- (3) Caiff Gweinidogion Cymru, drwy reoliadau, ddiwygio is-adrannau (1) a (2) at ddiben newid pryd a pha mor aml y mae'n rhaid cynnal asesiad gan gymheiriaid.

120 Adroddiad ar asesiad gan gymheiriaid

- (1) Rhaid i'r trefniadau y bydd cyngor sir yn eu gwneud o dan adran 118 ei gwneud yn ofynnol i banel sy'n cynnal asesiad gan gymheiriaid mewn perthynas â'r cyngor –

- (a) llunio adroddiad ar yr asesiad (“ adroddiad ar asesiad gan gymheiriaid”), a
 - (b) cyflwyno’r adroddiad i’r cyngor.
- (2) O ran yr adroddiad ar asesiad gan gymheiriaid –
- (a) rhaid iddo nodi asesiad y panel o gydymffurfiaeth y cyngor â’i ddyletswyddau o dan adran 111, a
 - (b) caiff argymell camau i’w cymryd gan y cyngor yng ngoleuni’r asesiad hwnnw.
- (3) Rhaid i’r cyngor sir gyhoeddi’r adroddiad ar asesiad gan gymheiriaid.

121 Ymateb y cyngor i adroddiad ar asesiad gan gymheiriaid

- (1) Rhaid i gyngor sir lunio ymateb i bob adroddiad ar asesiad gan gymheiriaid a gyflwynir iddo.
- (2) Rhaid i’r ymateb –
- (a) datgan a yw’r cyngor yn derbyn yr asesiad a’r argymhellion (os oes rhai) a nodir yn yr adroddiad, a
 - (b) nodi pa gamau (os oes rhai) y mae’r cyngor yn bwriadu eu cymryd yng ngoleuni’r adroddiad.
- (3) Rhaid i’r cyngor sir sicrhau bod fersiwn ddrafft o’r ymateb i’r adroddiad ar asesiad gan gymheiriaid ar gael i’w bwyllgor llywodraethu corfforaethol ac archwilio.
- (4) Rhaid i’r pwyllgor llywodraethu corfforaethol ac archwilio adolygu’r fersiwn ddrafft o’r ymateb i’r adroddiad ar asesiad gan gymheiriaid a chaiff argymell newidiadau i’r fersiwn ddrafft.
- (5) Wrth lunio fersiwn derfynol yr ymateb i’r adroddiad ar asesiad gan gymheiriaid, rhaid i’r cyngor sir –
- (a) rhoi sylw i unrhyw newidiadau sy’n cael eu hargymell gan y pwyllgor llywodraethu corfforaethol ac archwilio, a
 - (b) os nad yw’n gwneud newid sy’n cael ei argymell gan y pwyllgor, nodi’r argymhelliad yn yr ymateb, ynghyd â’r rhesymau pam na wnaeth y newid hwnnw.
- (6) Rhaid i’r cyngor sir gyhoeddi’r ymateb terfynol i’r adroddiad ar asesiad gan gymheiriaid.

122 Darpariaeth bellach ynghylch adroddiad ar asesiad gan gymheiriaid a’r ymateb iddo

- Caiff Gweinidogion Cymru, drwy reoliadau, wneud darpariaeth ynghylch –
- (a) ffurf a chynnwys adroddiad ar asesiad gan gymheiriaid a’r ymateb iddo;
 - (b) pryd a sut y mae’n rhaid cyhoeddi’r adroddiad a’r ymateb iddo.

Asesiad cyfun y rheoleiddwyr

123 Diffiniadau o “rheoleiddiwr perthnasol” a “swyddogaethau perthnasol”

- (1) Yn y Rhan hon –
- (a) ystyr “rheoleiddiwr perthnasol” yw person a restrir yn is-adran (2);

(b) ystyr “swyddogaethau perthnasol” rheoleiddiwr perthnasol yw’r swyddogaethau a bennir mewn perthynas â’r rheoleiddiwr yn yr is-adran honno.

(2) Y rheoleiddwyr perthnasol a’u swyddogaethau perthnasol yw –

(a) Prif Arolygydd Ei Mawrhydi dros Addysg a Hyfforddiant yng Nghymru yn arfer swyddogaethau o dan adran 38 o Ddeddf Addysg 1997 (p.44);

(b) Gweinidogion Cymru yn arfer swyddogaethau o dan adrannau 149A a 149B o Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 (dccc 4);

(c) Archwilydd Cyffredinol Cymru –

(i) yn archwilio cyfrifon cyngor sir o dan Bennod 1 o Ran 2 o Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 (p.23),

(ii) yn cynnal astudiaethau o dan Bennod 2 o Ran 2 o’r Ddeddf honno mewn perthynas â chyngor sir, neu

(iii) yn cynnal ymchwiliadau o gyngor sir o dan adran 15 o Ddeddf Llesiant Cenedlaethau’r Dyfodol (Cymru) 2015 (dccc 2).

(3) Caiff Gweinidogion Cymru, drwy reoliadau, ddiwygio is-adran (2) drwy –

(a) ychwanegu neu dynnu person neu swyddogaeth ymaith, neu

(b) amrywio’r disgrifiad o berson neu swyddogaeth.

124 Dyletswydd i gynnal asesiad cyfun o drefniadau llywodraethu cyngor sir

(1) Rhaid i’r rheoleiddwyr perthnasol, ar ba bynnag ysbeidiau y maent yn ystyried eu bod yn briodol, gynnal asesiad cyfun mewn perthynas â phob cyngor sir.

(2) Aseiad cyfun yw asesiad o gydymffurfiaeth y cyngor sir â’i ddyletswyddau o dan adran 111, sy’n cael ei gynnal ar y cyd gan y rheoleiddwyr perthnasol, ar sail adolygiad gan y rheoleiddwyr perthnasol o’r canlynol –

(a) adroddiadau sy’n ymwneud â’r cyngor gan bob un o’r rheoleiddwyr perthnasol wrth iddynt arfer eu swyddogaethau perthnasol,

(b) gwybodaeth sydd ar gael i’r rheoleiddwyr perthnasol o ganlyniad i arfer eu swyddogaethau perthnasol mewn perthynas â’r cyngor, ac

(c) dogfennau a gyhoeddwyd mewn perthynas â’r cyngor o dan y Rhan hon.

(3) Caiff rheoleiddiwr perthnasol rannu adroddiadau a gwybodaeth o fewn is-adran (2)(a) a (b) â’r rheoleiddwyr perthnasol eraill at ddibenion asesiad cyfun.

(4) Wrth gynnal asesiad cyfun, caiff y rheoleiddwyr perthnasol ymgynghori ag unrhyw berson arall sy’n arfer swyddogaethau o natur gyhoeddus mewn perthynas â’r cyngor.

125 Adroddiad ar asesiad cyfun

(1) Rhaid i’r rheoleiddwyr perthnasol lunio adroddiad ar bob asesiad cyfun (“adroddiad ar asesiad cyfun”).

(2) Rhaid i’r adroddiad ar asesiad cyfun nodi asesiad y rheoleiddwyr perthnasol o gydymffurfiaeth y cyngor sir â’i ddyletswyddau o dan adran 111.

(3) Caiff yr adroddiad ar asesiad cyfun hefyd gynnwys –

- (a) argymhellion i'r cyngor ynghylch y camau y dylai eu cymryd yng ngoleuni'r asesiad hwnnw;
 - (b) argymhellion i Weinidogion Cymru ynghylch arfer eu swyddogaethau o dan y Rhan hon mewn perthynas â'r cyngor.
- 5 (4) Rhaid i'r rheoleiddwyr perthnasol geisio dod i gytundeb ynghylch y materion sydd i'w nodi yn yr adroddiad ar asesiad cyfun, ond os nad ydynt yn gallu gwneud hynny, caiff yr adroddiad nodi barn pob un ohonynt ar wahân.
- (5) Rhaid i'r rheoleiddwyr perthnasol anfon copi o'r adroddiad ar asesiad cyfun—
- (a) at y cyngor sir y mae'r asesiad cyfun yn berthnasol iddo, a
- 10 (b) os yw'r adroddiad yn cynnwys argymhellion i Weinidogion Cymru, at Weinidogion Cymru.
- (6) Rhaid i'r cyngor sir gyhoeddi'r adroddiad ar asesiad cyfun.

126 Ymateb y cyngor i'r adroddiad ar asesiad cyfun

- (1) Rhaid i gyngor sir sy'n cael adroddiad ar asesiad cyfun lunio ymateb i'r adroddiad.
- 15 (2) Rhaid i'r ymateb—
- (a) datgan a yw'r cyngor yn derbyn yr asesiad a'r argymhellion (os oes rhai) a nodir yn yr adroddiad, a
 - (b) nodi pa gamau (os oes rhai) y mae'r cyngor yn bwriadu eu cymryd yng ngoleuni'r adroddiad.
- 20 (3) Rhaid i'r cyngor sir sicrhau bod fersiwn ddrafft o'r ymateb i'r adroddiad ar asesiad cyfun ar gael i'w bwyllgor llywodraethu corfforaethol ac archwilio.
- (4) Rhaid i'r pwyllgor llywodraethu corfforaethol ac archwilio adolygu'r fersiwn ddrafft o'r ymateb i'r adroddiad ar asesiad cyfun a chaiff argymhell newidiadau i'r fersiwn ddrafft.
- (5) Wrth lunio fersiwn derfynol yr ymateb i'r adroddiad ar asesiad cyfun, rhaid i'r cyngor
- 25 sir —
- (a) rhoi sylw i unrhyw newidiadau sy'n cael eu hargymhell gan y pwyllgor llywodraethu corfforaethol ac archwilio, a
 - (b) os nad yw'n gwneud newid y mae'r pwyllgor yn ei argymhell, nodi'r argymhelliad yn ei ymateb, ynghyd â'r rhesymau pam na wnaeth y newid hwnnw.
- 30 (6) Rhaid i'r cyngor sir anfon copi o'r ymateb terfynol i'r adroddiad ar asesiad cyfun—
- (a) at y rheoleiddwyr perthnasol, a
 - (b) os yw'r adroddiad ar asesiad cyfun yn cynnwys argymhellion i Weinidogion Cymru, at Weinidogion Cymru.
- (7) Rhaid i'r cyngor sir gyhoeddi'r ymateb i'r adroddiad ar asesiad cyfun.

35 127 Darpariaeth bellach ynghylch asesiadau cyfun

Caiff Gweinidogion Cymru, drwy reoliadau, wneud darpariaeth ynghylch—

- (a) pryd y mae'n rhaid cynnal asesiad cyfun;
- (b) ffurf a chynnwys adroddiad ar asesiad cyfun a'r ymateb iddo;

- (c) pryd a sut y mae'n rhaid cyhoeddi'r adroddiad a'r ymateb iddo.

PENNOD 4

ADOLYGIADAU LLYWODRAETHU AC YMYRIADAU

Adolygiadau llywodraethu

- 5 **128 Pŵer Gweinidogion Cymru i drefnu adolygiad llywodraethu**
- (1) Os yw Gweinidogion Cymru yn ystyried bod cyngor sir yn methu â chydymffurfio ag unrhyw un neu ragor o'i ddyletswyddau o dan adran 111, neu'n ystyried y gallai fod yn gwneud hynny, cânt drefnu bod adolygiad llywodraethu yn cael ei gynnal mewn perthynas â'r cyngor.
- 10 (2) Adolygiad llywodraethu yw adolygiad o gydymffurfiaeth y cyngor sir â'i ddyletswyddau o dan adran 111, gyda golwg ar nodi unrhyw gamau y dylid eu cymryd er mwyn sicrhau ei fod yn cydymffurfio â'r dyletswyddau hynny.
- (3) Rhaid i drefniadau a wneir gan Weinidogion Cymru i adolygiad llywodraethu gael ei gynnal—
- 15 (a) disgrifio cwmpas yr adolygiad,
- (b) nodi'r person sydd i gynnal yr adolygiad (yr "adolygydd"), ac
- (c) nodi o fewn pa gyfnod y mae'r adolygydd i anfon adroddiad at Weinidogion Cymru o dan adran 133(4).
- (4) Caiff y trefniadau gynnwys unrhyw ddarpariaeth arall y mae Gweinidogion Cymru yn ystyried ei bod yn briodol.
- 20
- 129 Ymgynghori cyn gwneud trefniadau ar gyfer cynnal adolygiad llywodraethu**
- Cyn gwneud trefniadau ar gyfer cynnal adolygiad llywodraethu mewn perthynas â chyngor sir, rhaid i Weinidogion Cymru ymgynghori â'r canlynol—
- (a) y cyngor, a
- 25 (b) pa bynnag bersonau eraill (os oes rhai) y mae Gweinidogion Cymru yn ystyried ei bod yn briodol ymgynghori â hwy.
- 130 Dyletswydd i hysbysu cyngor am drefniadau ar gyfer adolygiad llywodraethu**
- (1) Cyn gynted ag y bo'n rhesymol ymarferol ar ôl gwneud trefniadau ar gyfer adolygiad llywodraethu, rhaid i Weinidogion Cymru hysbysu'r cyngor o dan sylw am y trefniadau, a'r rhesymau dros wneud y trefniadau.
- 30 (2) Rhaid i'r hysbysiad—
- (a) disgrifio cwmpas yr adolygiad,
- (b) nodi'r adolygydd, ac
- (c) datgan y cyfnod a bennir o dan adran 128(3)(c).
- 35 **131 Dyletswydd ar gyngor i gydweithredu gydag adolygydd llywodraethu**

Rhaid i gyngor sir sy'n destun adolygiad llywodraethu ddarparu i'r adolygydd ba bynnag gyfleusterau a chymorth y mae'r adolygydd yn gofyn yn rhesymol amdanynt neu amdano at ddiben cynnal yr adolygiad gan gynnwys, ymysg pethau eraill, drwy ddarparu dogfennau, cofnodion a gwybodaeth arall.

5 **132 Darparu gwybodaeth gan bersonau eraill**

- (1) Caiff adolygydd sy'n cynnal adolygiad llywodraethu mewn perthynas â chyngor sir ei gwneud yn ofynnol i berson o fewn is-adran (3) ddarparu i'r adolygydd ba bynnag gyfleusterau a chymorth y mae'n rhesymol i'r adolygydd ofyn amdanynt at ddiben cynnal yr adolygiad gan gynnwys, ymysg pethau eraill, drwy ddarparu dogfennau, cofnodion a gwybodaeth arall.
- (2) Rhaid i'r person hwnnw gymryd pob cam rhesymol i gydymffurfio â'r gofyniad.
- (3) Y personau yw –
- (a) y bwrdd gwasanaethau cyhoeddus ar gyfer ardal y cyngor sir;
 - (b) y Bwrdd Iechyd Lleol ar gyfer ardal y mae unrhyw ran ohoni yn ardal y cyngor sir;
 - (c) cyngor cymuned yn ardal y cyngor sir;
 - (d) Prif Arolygydd Ei Mawrhydi dros Addysg a Hyfforddiant yng Nghymru;
 - (e) Archwilydd Cyffredinol Cymru.
- (4) Nid yw'r adran hon yn ei gwneud ofynnol i berson ddarparu dogfennau, cofnodion na gwybodaeth arall os oes unrhyw ddeddfiad neu reol gyfreithiol arall yn gwahardd y person rhag eu darparu.
- (5) Mae'r pŵer yn is-adran (1) yn cynnwys pŵer i'w gwneud yn ofynnol bod dogfennau neu gofnodion yn cael eu darparu ar ffurf sy'n ddarllenadwy ac yn gludadwy.
- (6) Caiff Gweinidogion Cymru, drwy reoliadau, ddiwygio is-adran (3) drwy –
- (a) ychwanegu person neu ddileu cyfeiriad at berson, neu
 - (b) amrywio'r disgrifiad o berson.

133 **Dyletswydd ar adolygydd i lunio adroddiad**

- (1) Pan fo adolygiad llywodraethu mewn perthynas â chyngor sir wedi ei gynnal, rhaid i'r adolygydd lunio adroddiad ar yr adolygiad (“adroddiad ar adolygiad llywodraethu”).
- (2) Rhaid i'r adroddiad ar adolygiad llywodraethu –
- (a) nodi asesiad yr adolygydd o'r graddau y mae'r cyngor yn cydymffurfio â'i ddyletswyddau o dan adran 111,
 - (b) nodi unrhyw gamau y mae'r adolygydd yn argymhell y dylid eu cymryd er mwyn sicrhau bod y cyngor yn cydymffurfio â'r dyletswyddau hynny,
 - (c) nodi'r person y mae'r adolygydd yn ystyried ddylai gymryd y camau,
 - (d) nodi o fewn pa gyfnod y mae'r adolygydd yn ystyried y dylid cymryd y camau, ac
 - (e) nodi a yw'r adolygydd yn ystyried bod y camau yn debygol o gael eu cymryd o fewn y cyfnod hwnnw.

- (3) Rhaid i'r adroddiad hefyd gynnwys unrhyw wybodaeth arall am yr adolygiad, neu am drefniadau llywodraethu'r cyngor, y bydd Gweinidogion Cymru yn gofyn amdani.
- (4) Rhaid i'r adolygydd anfon copi o'r adroddiad ar adolygiad llywodraethu at—
 - (a) y cyngor sir, a
 - (b) Gweinidogion Cymru.
- (5) Rhaid i'r cyngor sir gyhoeddi'r adroddiad o fewn y cyfnod o 14 o ddiwrnodau sy'n dechrau â'r dyddiad yr anfonir copi ohono at y cyngor sir o dan is-adran (4).

134 Ymateb y cyngor i adroddiad ar adolygiad llywodraethu

- (1) Rhaid i gyngor sir lunio ymateb i unrhyw adroddiad ar adolygiad llywodraethu a anfonir ato o dan adran 133(4).
- (2) Rhaid i'r ymateb nodi pa gamau (os oes rhai) y mae'r cyngor yn bwriadu eu cymryd yng ngoleuni'r adroddiad.
- (3) Rhaid i'r cyngor sir sicrhau bod fersiwn ddrafft o'r ymateb i'r adroddiad ar adolygiad llywodraethu ar gael i'w bwyllgor llywodraethu corfforaethol ac archwilio.
- (4) Rhaid i'r pwyllgor llywodraethu corfforaethol ac archwilio adolygu'r fersiwn ddrafft o'r ymateb i'r adroddiad ar adolygiad llywodraethu a chaiff argymell newidiadau i'r fersiwn ddrafft.
- (5) Wrth lunio fersiwn derfynol yr ymateb i'r adroddiad ar adolygiad llywodraethu, rhaid i'r cyngor sir—
 - (a) rhoi sylw i unrhyw newidiadau sy'n cael eu hargymell gan y pwyllgor llywodraethu corfforaethol ac archwilio, a
 - (b) os nad yw'n gwneud newid sy'n cael ei argymell gan y pwyllgor, nodi'r argymhelliad yn yr ymateb, ynghyd â'r rhesymau pam na wnaeth y newid hwnnw.
- (6) Rhaid i'r cyngor sir—
 - (a) anfon yr ymateb terfynol i'r adroddiad ar adolygiad llywodraethu at Weinidogion Cymru cyn diwedd y cyfnod o 31 o ddiwrnodau yn dechrau â'r dyddiad yr anfonir copi o'r adroddiad at y cyngor o dan adran 133(4), a
 - (b) cyhoeddi'r ymateb.
- (7) Caiff Gweinidogion Cymru estyn y cyfnod yn is-adran (6)(a) mewn unrhyw achos penodol os yw'n fodlon fod yr estyniad yn rhesymol er mwyn caniatáu i'r cyngor gyflawni ei ddyletswyddau o dan yr adran hon.
- (8) Caniateir estyn cyfnod o dan adran (7) fwy nag unwaith.

Cyfarwyddydau ymyrryd

135 Pŵer Gweinidogion Cymru i roi cyfarwyddydau ymyrryd

- (1) Caiff Gweinidogion Cymru roi cyfarwyddyd ymyrryd i gyngor sir—
 - (a) os ydynt wedi derbyn copi o adroddiad ar adolygiad llywodraethu mewn perthynas â'r cyngor, ynghyd ag ymateb y cyngor i'r adroddiad, a

(b) os ydynt yn ystyried bod rhoi cyfarwyddyd ymyrryd yn angenrheidiol neu'n briodol er mwyn sicrhau bod y cyngor yn cydymffurfio â'i ddyletswyddau o dan adran 111.

(2) Cyfarwyddyd o fewn adran 136, 137 neu 138 yw cyfarwyddyd ymyrryd.

5 **136 Cyfarwyddyd i gael gwasanaethau cymorth**

(1) Cyfarwyddyd o fewn yr adran hon yw cyfarwyddyd i gyngor sir ymrwymo i gontract neu drefniant arall gyda pherson penodedig, neu gyda pherson o ddisgrifiad penodedig, er mwyn darparu gwasanaethau cymorth penodedig i'r cyngor.

10 (2) "Gwasanaethau cymorth" yw gwasanaethau y mae Gweinidogion Cymru yn ystyried eu bod yn darparu gwybodaeth, cyngor, hyfforddiant, neu gymorth arall.

(3) Caiff cyfarwyddyd o fewn yr adran hon ei gwneud yn ofynnol i'r contract neu'r trefniant arall gynnwys telerau ac amodau penodedig.

137 Cyfarwyddyd i gymryd camau penodedig

15 Cyfarwyddyd o fewn yr adran hon yw cyfarwyddyd i gyngor sir gymryd camau penodedig, o fewn cyfnod penodedig.

138 Cyfarwyddyd bod swyddogaethau i'w cyflawni gan Weinidogion Cymru neu eu henwebai

(1) Cyfarwyddyd o fewn yr adran hon yw cyfarwyddyd bod swyddogaethau penodedig cyngor sir i'w harfer gan Weinidogion Cymru neu gan berson a enwebir ganddynt.

20 (2) Os yw cyfarwyddyd o fewn yr adran hon mewn grym –

(a) rhaid i'r cyngor y mae'n berthnasol iddo gydymffurfio â chyfarwyddiadau Gweinidogion Cymru neu eu henwebai o ran arfer y swyddogaethau, a

(b) mae swyddogaethau'r cyngor sy'n berthnasol iddo i'w trin at bob diben fel rhai sy'n arferadwy gan Weinidogion Cymru neu eu henwebai.

25 (3) Caiff Gweinidogion Cymru, drwy reoliadau, wneud darpariaeth sy'n diwygio, yn diddymu, yn dirymu neu'n cymhwyso unrhyw ddarpariaeth statudol (pryd bynnag y'i pasiwyd neu y'i gwnaed, gan gynnwys darpariaeth statudol sydd wedi ei chynnwys yn y Ddeddf hon neu wedi ei gwneud oddi tani), at ddibenion ei chymhwysiad mewn perthynas â swyddogaethau sy'n arferadwy gan Weinidogion Cymru neu eu henwebai yn rhinwedd cyfarwyddyd o fewn yr adran hon.

30 (4) Yn yr adran hon, ystyr "darpariaeth statudol" yw darpariaeth mewn –

(a) Mesur neu Ddeddf Cynulliad Cenedlaethol Cymru;

(b) Deddf Seneddol;

35 (c) offeryn a wnaed o dan Fesur neu Ddeddf Cynulliad Cenedlaethol Cymru, neu o dan Ddeddf Seneddol.

139 Darpariaeth gyffredinol ynghylch cyfarwyddydau ymyrryd

(1) Rhaid i gyngor sir gydymffurfio â chyfarwyddyd ymyrryd a roddir iddo.

(2) O ran cyfarwyddyd ymyrryd –

- (a) rhaid iddo fod mewn ysgrifen;
- (b) caniateir ei amrywio neu ei ddiryimu drwy gyfarwyddyd diweddarach.

140 Dyletswydd i gydweithredu

- 5 (1) Rhaid i gyngor sir ddarparu i berson o fewn is-adran (2) ba bynnag gyfleusterau a chymorth y mae'n rhesymol i'r person ofyn amdanynt neu amdano mewn cysylltiad ag arfer swyddogaethau yn rhinwedd cyfarwyddyd ymyrryd gan gynnwys, ymysg pethau eraill, drwy ddarparu dogfennau, cofnodion a gwybodaeth arall.
- (2) Y personau yw –
- 10 (a) Gweinidogion Cymru;
 - (b) unrhyw berson a awdurdoddir gan Weinidogion Cymru at ddibenion yr adran hon;
 - (c) unrhyw berson sy'n gweithredu o dan gyfarwyddyd ymyrryd;
 - (d) unrhyw berson sy'n cynorthwyo –
 - 15 (i) Gweinidogion Cymru, neu
 - (ii) person a grybwyllir ym mharagraff (b) neu (c).

141 Pwerau mynediad ac archwilio

- (1) Mae gan berson sydd o fewn is-adran (2), ar bob adeg resymol –
- 20 (a) hawl i gael mynediad i adeiladau'r cyngor sir o dan sylw;
 - (b) hawl i archwilio, a chymryd copïau, o unrhyw gofnodion neu ddogfennau eraill a gedwir gan y cyngor hwnnw, ac unrhyw ddogfennau sy'n cynnwys gwybodaeth sy'n ymwneud â'r cyngor hwnnw, y mae'r person yn ystyried eu bod yn berthnasol i arfer swyddogaethau'r person o dan neu yn rhinwedd y Bennod hon.
- (2) Mae'r personau a ganlyn o fewn yr is-adran hon –
- 25 (a) person a bennir mewn cyfarwyddyd o fewn adran 136 a roddir i gyngor sir neu, pan fo cyfarwyddyd o fewn adran 136 a roddir i gyngor sir yn pennu disgrifiad o bersonau, y person y mae'r cyngor sir yn ymrwymo ag ef i'r contract neu'r trefniant arall sy'n ofynnol gan y cyfarwyddyd;
 - 30 (b) Gweinidogion Cymru, pan fyddant wedi rhoi cyfarwyddyd i gyngor sir o fewn adran 138 bod swyddogaethau penodedig y cyngor i gael eu harfer gan Weinidogion Cymru;
 - (c) person a enwebir gan gyfarwyddyd o fewn adran 138 a roddir i gyngor sir.
- (3) Wrth arfer yr hawl o dan is-adran (1)(b) i archwilio cofnodion neu ddogfennau eraill –
- 35 (a) mae gan berson ("P") hawl i gael mynediad i unrhyw gyfrifiadur ac unrhyw gyfarpar neu ddeunydd cysylltiedig a ddefnyddir neu a ddefnyddiwyd mewn cysylltiad â'r cofnodion neu'r dogfennau eraill o dan sylw, ac i'w harchwilio a gwirio eu gweithrediad, a
 - (b) gall P ei gwneud yn ofynnol i'r personau a ganlyn ddarparu unrhyw gymorth y gall P ofyn yn rhesymol amdano (gan gynnwys, ymysg pethau eraill, sicrhau bod gwybodaeth ar gael i'w harchwilio neu i'w chopïo ar ffurf ddarllenadwy) –

- (i) person sydd yn neu sydd wedi defnyddio'r cyfrifiadur, neu y defnyddir neu y defnyddiwyd y cyfrifiadur ar ei ran;
- (ii) person sy'n gyfrifol am y cyfrifiadur, y cyfarpar neu'r deunydd, neu sydd fel arall yn ymwneud â'i weithredu.

5 (4) Mae unrhyw gyfeiriad yn yr adran hon at berson sy'n dod o fewn is-adran (2) yn cynnwys cyfeiriad at unrhyw berson sy'n cynorthwyo'r person hwnnw.

142 Dehongli'r Bennod

- (1) Yn y Bennod hon, ystyr "pennu", mewn perthynas â chyfarwyddyd, yw wedi ei bennu yn y cyfarwyddyd.
- 10 (2) Mae cyfeiriadau yn y Bennod hon at "dogfennau" a "cofnodion" ill dau yn cynnwys gwybodaeth a gofnodwyd ar unrhyw ffurf.

PENNOD 5

CYDLYNU RHWNG RHEOLEIDDWYR

143 Cydlynu swyddogaethau perthnasol rheoleiddwyr perthnasol

- 15 (1) Rhaid i'r rheoleiddwyr perthnasol roi sylw i'r angen am gydlynu wrth arfer swyddogaethau perthnasol.
- (2) Caiff Gweinidogion Cymru, drwy reoliadau, wneud darpariaeth bellach ar gyfer cydlynu'r modd y mae rheoleiddwyr perthnasol yn arfer swyddogaethau perthnasol, ac mewn cysylltiad â hynny.
- 20 (3) Caiff rheoliadau a wneir o dan is-adran (2), ymysg pethau eraill, wneud darpariaeth ar gyfer –
 - (a) llunio a chyhoeddi amserlen ar gyfer arfer swyddogaethau perthnasol;
 - (b) ei gwneud yn ofynnol i reoleiddwyr perthnasol gadw at yr amserlen;
 - (c) rhannu gwybodaeth rhwng rheoleiddwyr perthnasol mewn cysylltiad ag arfer
 - 25 (d) rheoleiddwyr perthnasol i ymgynghori â'i gilydd mewn perthynas ag arfer swyddogaethau perthnasol.

PENNOD 6

DARPARIAETH AMRYWIOL YNGHYLCH PENODAU 1 I 5

30 144 Canllawiau

Rhaid i berson sy'n arfer swyddogaethau o dan y Rhan hon roi sylw i unrhyw ganllawiau a ddyroddir gan Weinidogion Cymru.

145 Arfer swyddogaethau o dan y Rhan hon

- 35 (1) Caniateir i'r swyddogaethau a roddir i gyngor sir gan y Rhan hon (ac eithrio swyddogaethau a roddir yn benodol i bwyllgor o gyngor) gael eu harfer gan y cyngor neu gan ei weithrediaeth, yn unol â phenderfyniad y cyngor.

(2) Nid yw adran 101 o Ddeddf 1972 (trefniadau ar gyfer cyflawni swyddogaethau gan awdurdodau lleol) yn gymwys mewn perthynas ag unrhyw un neu ragor o swyddogaethau cyngor sir o dan y Rhan hon (gan gynnwys y swyddogaeth yn is-adran (1)).

(3) Os yw cyngor sir yn penderfynu bod unrhyw swyddogaeth o dan y Rhan hon i'w harfer gan ei weithrediaeth, nid yw adran 14 na (yn ôl y digwydd) 15 o Ddeddf 2000 (cyflawni swyddogaethau gan weithrediaethau) yn gymwys mewn perthynas â'r swyddogaeth honno.

146 Dehongli'r Rhan

Yn y Rhan hon—

mae i "adolygiad llywodraethu" (*"governance review"*) yr ystyr a roddir yn adran 128 ac mae i "adroddiad ar adolygiad llywodraethu" (*"governance review report"*) yr ystyr a roddir yn adran 133;

mae i "adolygydd" (*"reviewer"*) yr ystyr a roddir yn adran 128(3)(b);

mae i "asesiad cyfun" (*"combined assessment"*) yr ystyr a roddir yn adran 124 ac mae i "adroddiad ar asesiad cyfun" (*"combined assessment report"*) yr ystyr a roddir yn adran 125;

mae i "asesiad gan gymheiriaid" (*"peer assessment"*) yr ystyr a roddir yn adran 118 ac mae i "adroddiad ar asesiad gan gymheiriaid" (*"peer assessment report"*) yr ystyr a roddir yn adran 120;

mae i "bwrdd gwasanaethau cyhoeddus" (*"public services board"*) yr un ystyr ag yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 (dccc 2);

mae i "cyfarwyddyd ymyrryd" (*"intervention direction"*) yr ystyr a roddir yn adran 135;

mae "cynllun corfforaethol" (*"corporate plan"*) i'w ddehongli yn unol ag adran 112;

mae i "hunanasesiad" (*"self assessment"*) yr ystyr a roddir yn adran 116 ac mae i "adroddiad hunanasesu" (*"self assessment report"*) yr ystyr a roddir yn adran 117;

mae i "rheoleiddiwr perthnasol" (*"relevant regulator"*) a "swyddogaethau perthnasol" (*"relevant functions"*) yr ystyron a roddir yn adran 123;

mae i "trefniadau llywodraethu" (*"governance arrangements"*) yr ystyr a roddir yn adran 111.

147 Diwygio Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009

(1) Ym Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 (mccc 2), yn adran 1 (ystyr "awdurdod gwella Cymreig"), hepgorer paragraff (a).

(2) O ganlyniad i'r diwygiad yn is-adran (1), yn Rhan 1 o'r Mesur hwnnw—

(a) yn adran 4 (agweddau ar wella), hepgorer is-adran (3)(a);

(b) yn adran 11 (ystyr "pwerau cydlafurio"), hepgorer is-adrannau (1)(b) a (2);

(c) yn adran 16 (ystyr "rheoleiddwyr perthnasol" a "swyddogaethau perthnasol"), hepgorer is-adran (2)(a) a (b);

(d) yn adran 22 (adroddiadau am arolygiadau arbennig), hepgorer is-adran (5).

PENNOD 7

PWYLLGORAU LLYWODRAETHU CORFFORAETHOL AC ARCHWILIO

148 Ailenwi pwyllgorau archwilio

- (1) Yn adran 81 o Fesur 2011 (awdurdodau lleol i benodi pwyllgorau archwilio), yn is-adran (1), yn lle “(“pwyllgor archwilio”)” rhodder “(“pwyllgor llywodraethu corfforaethol ac archwilio”)”.
- (2) Mae Atodlen 9 yn gwneud diwygiadau canlyniadol i Fesur 2011 sy’n ymwneud ag ailenwi pwyllgorau archwilio.

149 Swyddogaethau pwyllgor llywodraethu corfforaethol ac archwilio

- (1) Ar ôl adran 81 o Fesur 2011 mewnosoder –

“81A Darpariaeth bellach ynghylch swyddogaethau pwyllgorau

- (1) Wrth arfer ei swyddogaethau o dan adran 81(1) rhaid i bwyllgor llywodraethu corfforaethol ac archwilio awdurdod lleol asesu, yn benodol –

(a) gallu’r awdurdod i gydymffurfio â’i ddyletswyddau o dan adran 111 o Ddeddf Llywodraeth Leol (Cymru) 2017;

(b) gallu’r awdurdod i wneud cynnydd o ran y blaenoriaethau a nodir yn y datganiad sydd wedi ei gynnwys yn ei gynllun corfforaethol o dan adran 112(2) o’r Ddeddf honno;

(c) y trefniadau a wnaed gan yr awdurdod –

(i) o ran hunanasesiadau o dan adran 116 o’r Ddeddf honno;

(ii) o dan adran 118 o’r Ddeddf honno (asesiadau gan gymheiriaid), a

(d) gallu’r awdurdod lleol i ymdrin yn effeithiol â chwynion.

- (2) Rhaid i’r pwyllgor llywodraethu corfforaethol ac archwilio adrodd i’r awdurdod lleol ar asesiad o dan is-adran (1).

- (3) Mae gan bwyllgor llywodraethu corfforaethol ac archwilio hefyd swyddogaethau o dan –

(a) adran 117 o Ddeddf Llywodraeth Leol (Cymru) 2017 (adroddiadau hunanasesu);

(b) adran 121 o’r Ddeddf honno (ymatebion i adroddiadau ar asesiadau gan gymheiriaid);

(c) adran 126 o’r Ddeddf honno (ymatebion i adroddiadau ar asesiadau cyfun);

(d) adran 134 o’r Ddeddf honno (ymatebion i adroddiadau ar adolygiad llywodraethu).”

150 Aelodaeth pwyllgor llywodraethu corfforaethol ac archwilio

(1) Mae adran 82 o Fesur 2011 (aelodaeth) wedi ei diwygio fel a ganlyn.

(2) Yn is-adran (2) –

(a) ym mharagraff (a) hepgorer y geiriau “o leiaf”;

(b) yn lle paragraff (b) rhodder –

“(b) bod un rhan o dair o aelodau’r pwyllgor hwnnw yn bersonau lleyg;”.

(3) Ar ôl is-adran (5) mewnosoder –

“(5A) Mae pwyllgor llywodraethu corfforaethol ac archwilio i benodi –

(a) aelod o’r pwyllgor yn gadeirydd arno (“cadeirydd y pwyllgor”), a

(b) aelod o’r pwyllgor yn ddirprwy i gadeirydd y pwyllgor (“yr is-gadeirydd”).

(5B) Rhaid i’r aelod a benodir yn gadeirydd y pwyllgor fod yn berson lleyg.

(5C) Ni chaiff yr aelod a benodir yn is-gadeirydd fod yn aelod o weithrediaeth yr awdurdod lleol.”

(4) Hepgorer is-adran (6).

151 Ystyr person lleyg

Yn adran 87 o Fesur 2011 (dehongli), hepgorer y diffiniad o “aelod lleyg” a mewnosoder –

“ystyr “person lleyg” (“lay person”) yw person –

(a) nad yw’n aelod nac yn swyddog o unrhyw awdurdod lleol,

(b) nad yw, ar unrhyw adeg yn ystod y cyfnod o ddeuddeg mis sy’n dod i ben â’r dyddiad y penodir y person hwnnw, wedi bod yn aelod nac yn swyddog o unrhyw awdurdod lleol, ac

(c) nad yw’n briod nac yn bartner sifil i aelod na swyddog o unrhyw awdurdod lleol.”.

152 Trafodion etc.

(1) Mae adran 83 o Fesur 2011 (trafodion) wedi ei diwygio fel a ganlyn.

(2) Yn lle is-adrannau (1) a (2) rhodder –

“(1) Mae cyfarfod o bwyllgor llywodraethu corfforaethol ac archwilio i’w gadeirio –

(a) gan gadeirydd y pwyllgor, neu

(b) os yw cadeirydd y pwyllgor yn absennol, gan yr is-gadeirydd.

(2) Os yw cadeirydd y pwyllgor a’r is-gadeirydd ill dau yn absennol caiff y pwyllgor benodi aelod arall o’r pwyllgor (na chaiff fod yn aelod o weithrediaeth yr awdurdod lleol) i gadeirio’r cyfarfod.”

- (3) Hepgorer is-adran (8).

RHAN 6

CYNGHORAU CYMUNED

PENNOD 1

ADOLYGIAD O DREFNIADAU CYNGHORAU CYMUNED

5

153 Dyletswydd i adolygu trefniadau cyngorau cymuned

10

- (1) Rhaid i Gomisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru (“y Comisiwn”) gynnal adolygiad o gynghorau cymuned mewn perthynas â phob un o siroedd Cymru, fel a nodir yn Atodlen 1 (ond caiff y Comisiwn ddechrau cynnal yr adolygiadau ar unrhyw adeg cyn 1 Ebrill 2020).
- (2) Yn y Bennod hon, ystyr “adolygiad o gynghorau cymuned”, mewn perthynas â sir, yw adolygiad o’r cymunedau yn ardal y sir a gynhelir at y diben o argymhell bod y cyngor ar gyfer y sir yn gwneud newidiadau mewn cysylltiad ag—
- (a) cynghorau ar gyfer cymunedau a chynghorau cymuned cyffredin yn ardal y sir, a
- 15 (b) y trefniadau etholiadol ar gyfer cymunedau yn ardal y sir.
- (3) At ddibenion is-adran (2)(a), caiff y Comisiwn argymhell y dylai’r cyngor ar gyfer sir sy’n destun adolygiad, mewn perthynas â chymunedau yn ardal y sir a’u cynghorau—
- (a) sefydlu cyngor ar wahân ar gyfer cymuned;
- (b) diddymu cyngor ar wahân ar gyfer cymuned;
- 20 (c) grwpio dwy gymuned neu ragor ynghyd o dan gyngor cymuned cyffredin newydd;
- (d) ychwanegu un gymuned neu ragor at grŵp o gymunedau y ceir cyngor cymuned cyffredin ar ei gyfer;
- (e) gwahanu un gymuned neu ragor oddi wrth grŵp o gymunedau;
- 25 (f) diddymu grŵp o gymunedau a’i gyngor cymuned cyffredin;
- (g) rhoi enw i gyngor newydd ar gyfer cymuned neu gyngor cymuned cyffredin newydd, neu newid enw cyngor presennol ar gyfer cymuned neu gyngor cymuned cyffredin presennol.
- (4) Yn is-adran (2)(b) ystyr “trefniadau etholiadol”, mewn perthynas â chymuned, yw—
- 30 (a) nifer yr aelodau o gyngor ar gyfer y gymuned neu gyngor cymuned cyffredin ar gyfer grŵp sy’n cynnwys y gymuned;
- (b) rhaniad y gymuned yn wardiau cymuned at ddiben ethol aelodau i gyngor ar gyfer y gymuned neu gyngor cymuned cyffredin ar gyfer grŵp sy’n cynnwys y gymuned;
- 35 (c) dosrannu aelodau o gyngor ar gyfer y gymuned, neu o gyngor cymuned cyffredin ar gyfer grŵp sy’n cynnwys y gymuned, ymhlith wardiau cymuned;

(d) nifer, math a ffiniau unrhyw wardiau cymuned y mae'r gymuned i gael ei rhannu iddynt at ddiben ethol aelodau i gyngor ar gyfer y gymuned neu gyngor cymuned cyffredin ar gyfer grŵp sy'n cynnwys y gymuned;

(e) nifer yr aelodau sydd i'w hethol ar gyfer ward gymuned;

(f) enw ward gymuned.

(5) Yn is-adran (4)(d) mae'r cyfeiriad at y math o ward gymuned yn gyfeiriad at ba un a yw'r ward gymuned yn ward un aelod neu'n ward amlaelod; ac at y diben hwn –

ystyr "ward amlaelod" ("*multiple member ward*") yw ward y mae nifer penodedig (uwch nag un) o aelodau i'w hethol ar gyfer y ward;

ystyr "ward un aelod" ("*single member ward*") yw ward y mae un aelod yn unig i'w ethol ar ei chyfer.

(6) Caiff y Comisiwn, o ganlyniad i argymhellion a wneir ganddo mewn perthynas â materion a nodir yn is-adran (2)(a) a (b), argymhell y dylai cyngor sir –

(a) newid ffiniau cymunedau yn ardal y sir;

(b) cyfansoddi cymuned newydd o fewn ardal y sir (drwy uno cymunedau presennol yn eu cyfanrwydd neu yn rhannol, neu fel arall);

(c) diddymu cymuned bresennol yn ardal y sir,

a chaiff y Comisiwn hefyd wneud argymhellion o ran enw cymuned addasedig neu gymuned newydd.

20 **154 Cynnal adolygiad o gynghorau cymuned**

(1) Wrth gynnal adolygiad o gynghorau cymuned, rhaid i'r Comisiwn geisio sicrhau llywodraeth leol effeithiol a chyfleus.

(2) Wrth ystyried mewn adolygiad o gynghorau cymuned a ddylid rhannu cymuned yn wardiau cymuned, rhaid i'r Comisiwn roi sylw i –

(a) a yw nifer neu ddsbarthiad yr etholwyr llywodraeth leol ar gyfer y gymuned yn gwneud un etholiad ar gyfer cynghorwyr cymuned yn anymarferol neu'n anghyfleus, a

(b) a yw'n ddymunol i unrhyw ardal o'r gymuned gael cynrychiolaeth ar wahân ar y cyngor cymuned.

(3) Pan benderfynir, mewn adolygiad o gynghorau cymuned, y dylid rhannu cymuned yn wardiau cymuned, neu y dylid gwneud newidiadau i unrhyw wardiau presennol mewn cymuned, wrth ystyried maint a ffiniau'r wardiau ac wrth bennu nifer y cynghorwyr cymuned sydd i'w hethol ar gyfer pob ward rhaid i'r Comisiwn roi sylw i –

(a) unrhyw newid yn nifer neu ddsbarthiad yr etholwyr llywodraeth leol ar gyfer y gymuned sy'n debygol o ddigwydd o fewn y cyfnod o bum mlynedd yn union ar ôl gwneud unrhyw argymhelliad,

(b) dymunoldeb pennu ffiniau sy'n hawdd eu hadnabod ac a fyddant yn parhau felly, ac

(c) unrhyw glymau lleol a fydd yn cael eu datod wrth bennu unrhyw ffiniau penodol.

(4) Pan benderfynir, mewn adolygiad o gynghorau cymuned, na ddylai cymuned a rennir yn wardiau gael ei rhannu yn wardiau mwyach, neu y dylid newid nifer y cynghorwyr sydd i'w hethol ar gyfer cymuned nad yw wedi ei rhannu yn wardiau, wrth bennu nifer y cynghorwyr sydd i'w hethol ar gyfer pob cymuned rhaid i'r Comisiwn roi sylw i—

- 5 (a) nifer a dosbarthiad yr etholwyr llywodraeth leol ar gyfer y gymuned, a
 (b) unrhyw newid yn nifer neu ddsbarthiad yr etholwyr llywodraeth leol ar gyfer y gymuned sy'n debygol o ddigwydd o fewn y cyfnod o bum mlynedd yn union ar ôl pennu nifer y cynghorwyr cymuned.

10 (5) At ddibenion is-adrannau (2) i (4) mae sylw i'w roi i unrhyw anghysondeb rhwng nifer yr etholwyr llywodraeth leol a nifer y personau sy'n gymwys i fod yn etholwyr llywodraeth leol (fel a welir mewn ystadegau swyddogol perthnasol).

(6) Yn yr adran hon—

15 ystyr "etholwr llywodraeth leol" ("*local government elector*") yw person sydd wedi ei gofrestru'n etholwr llywodraeth leol yn y gofrestr etholwyr yn unol â darpariaethau Deddfau Cynrychiolaeth y Bobl;

ystyr "ystadegau swyddogol perthnasol" yw'r ystadegau swyddogol o fewn yr ystyr a roddir i "relevant official statistics" yn adran 6 o Ddeddf y Gwasanaeth Ystadegau a Chofrestru 2007 (p.18) y mae'r Comisiwn yn ystyried eu bod yn briodol.

20 155 Hysbysu cyn cynnal adolygiad

Cyn cynnal adolygiad o gynghorau cymuned, rhaid i'r Comisiwn gymryd y camau y mae'n ystyried eu bod yn briodol er mwyn dwyn yr adolygiad i sylw—

- 25 (a) pob cyngor sir a chyngor bwrdeistref sirol a sefydlwyd o dan adran 20 o Ddeddf 1972 y mae ei ardal o fewn ardal y sir y cynhelir yr adolygiad mewn perthynas â hi;
- (b) y cynghorau ar gyfer cymunedau a'r chynghorau cymuned cyffredin yn ardal y sir;
- (c) yr etholwyr llywodraeth leol ar gyfer cymuned yn ardal y sir nad oes ganddi gyngor ar wahân ac nad yw wedi ei grwpio o dan gyngor cymuned cyffredin;
- 30 (d) pob sefydliad sy'n cynrychioli cyngor ar gyfer cymuned neu gyngor cymuned cyffredin yn ardal y sir ac sydd wedi gofyn i'r Comisiwn ymgynghori ag ef;
- (e) pob undeb llafur a gydnabyddir (o fewn ystyr Deddf Undebau Llafur a Chysylltiadau Llafur (Cydgrynhoi) 1992 (p.52)) gan gyngor ar gyfer cymuned neu gyngor cymuned cyffredin yn ardal y sir;
- 35 (f) unrhyw bersonau eraill y mae'n ystyried ei bod yn debygol bod ganddynt ddiddordeb yn yr adolygiad.

156 Ymgynghori, ymchwilio ac adrodd

(1) Wrth gynnal adolygiad o gynghorau cymuned, rhaid i'r Comisiwn—

- (a) ymgynghori â—

- (i) pob cyngor sir a chyngor bwrdeistref sirol a sefydlwyd o dan adran 20 o Ddeddf 1972 y mae ei ardal o fewn ardal y sir y cynhelir yr adolygiad mewn perthynas â hi,
- (ii) y cyngor ar gyfer y sir y cynhelir yr adolygiad mewn perthynas â hi (ar ôl etholiadau cyffredin cyngorwyr ar gyfer y sir honno a gynhelir ar 2 Mai 2019 o dan adran 14),
- (iii) ymgynghoreion yr adolygiad, a
- (iv) unrhyw bersonau eraill y mae'n ystyried ei bod yn briodol ymgynghori â hwy, a
- (b) cynnal yr ymchwiliadau y mae'n ystyried eu bod yn briodol.
- (2) Yn y Bennod hon ystyr "ymgynghoreion yr adolygiad", mewn perthynas â sir, yw –
- (a) y cyngorau ar gyfer cymunedau a'r cyngorau cymuned cyffredin yn ardal y sir;
- (b) yr etholwyr llywodraeth leol ar gyfer cymuned yn ardal y sir nad oes ganddi gyngor ar wahân ac nad yw wedi ei grwpio o dan gyngor cymuned cyffredin;
- (c) pob sefydliad sy'n cynrychioli cyngor ar gyfer cymuned neu gyngor cymuned cyffredin yn ardal y sir ac sydd wedi gofyn i'r Comisiwn ymgynghori ag ef;
- (d) pob undeb llafur a gydnabyddir (o fewn ystyr Deddf Undebau Llafur a Chysylltiadau Llafur (Cydgrynhoi) 1992 (p.52)) gan gyngor ar gyfer cymuned neu gyngor cymuned cyffredin yn ardal y sir.
- (3) Rhaid i bob cyngor ar gyfer cymuned a chyngor cymuned cyffredin ddarparu i'r Comisiwn yr wybodaeth honno y bydd y Comisiwn yn gofyn yn rhesymol amdani mewn cysylltiad ag adolygiad o gyngor cymuned.
- (4) Ar ôl cynnal adolygiad o gyngorau cymuned, rhaid i'r Comisiwn lunio adroddiad sy'n cynnwys –
- (a) unrhyw argymhellion ar gyfer newid mewn cysylltiad â'r materion yn adran 153(2) y mae'n ystyried eu bod yn briodol neu, os nad yw'n ystyried bod unrhyw newid yn briodol, argymhelliad i'r perwyl hwnnw, a
- (b) manylion yr adolygiad a gynhaliwyd ganddo.
- (5) Rhaid i'r Comisiwn, ar 1 Ebrill 2020 neu wedi hynny –
- (a) anfon yr adroddiad at –
- (i) y cyngor ar gyfer y sir y mae'r adolygiad yn ymwneud â hi,
- (ii) y cyngorau ar gyfer cymunedau a'r cyngorau cymuned cyffredin yn ardal y sir, a
- (iii) Gweinidogion Cymru,
- (b) cyhoeddi'r adroddiad ar wefan,
- (c) sicrhau bod yr adroddiad ar gael i edrych arno (yn ddi-dâl) yn ystod y cyfnod ar gyfer sylwadau yn ei swyddfeydd ac yn swyddfeydd y cyngor ar gyfer y sir y mae'r adroddiad yn ymwneud â hi,
- (d) sicrhau bod yr adroddiad ar gael i edrych arno (yn ddi-dâl) yn ystod y cyfnod ar gyfer sylwadau mewn lleoliad ym mhob un o'r cymunedau yn ardal y sir y mae'r adroddiad yn ymwneud â hi,

- (e) hysbysu'r personau a ganlyn sut i gael copi o'r adroddiad –
- (i) ymgynghoreion yr adolygiad (ac eithrio'r rheini a grybwyllir ym mharagraff (a)(ii),
 - (ii) unrhyw berson arall yr ymgynghorodd ag ef o dan is-adran (1)(a)(iv), a
 - (iii) unrhyw berson arall a gyflwynodd dystiolaeth iddo yn ystod yr adolygiad (ac eithrio cyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol sy'n peidio â bodoli ar 1 Ebrill 2020),
- (f) gwahodd sylwadau ar yr argymhellion yn yr adroddiad, ac
- (g) hysbysu'r personau a ganlyn am y cyfnod ar gyfer sylwadau –
- (i) y cyngor ar gyfer y sir y cynhelir yr adolygiad mewn perthynas â hi,
 - (ii) ymgynghoreion yr adolygiad,
 - (iii) unrhyw berson arall yr ymgynghorodd ag ef o dan is-adran 156(1)(a)(iv),
 - (iv) unrhyw berson arall a gyflwynodd dystiolaeth iddo yn ystod yr adolygiad (ac eithrio cyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol sy'n peidio â bodoli ar 1 Ebrill 2020),
 - (v) Gweinidogion Cymru, a
 - (vi) unrhyw berson arall y mae'n ystyried ei bod yn briodol ei hysbysu.
- (6) At ddibenion is-adran (5), "y cyfnod ar gyfer sylwadau" yw cyfnod nad yw'n llai na 6 wythnos, nac yn hwy na 12 wythnos, (fel a benderfynir gan y Comisiwn) sy'n dechrau'n ddim cynharach nag wythnos ar ôl rhoi hysbysiad am y cyfnod o dan baragraff (g).

157 Adroddiad terfynol ar adolygiad

- (1) Ar ôl i'r cyfnod ar gyfer sylwadau o dan adran 156(5) ddod i ben, rhaid i'r Comisiwn ystyried ei argymhellion gan roi sylw i unrhyw sylwadau a gafwyd ganddo yn ystod y cyfnod hwnnw.
- (2) Wedi hynny rhaid i'r Comisiwn lunio adroddiad pellach sy'n cynnwys –
- (a) unrhyw argymhellion ar gyfer newid mewn cysylltiad â'r materion yn adran 153(2) y mae'n ystyried eu bod yn briodol neu, os nad yw'n ystyried bod unrhyw newid yn briodol, argymhelliad i'r perwyl hwnnw,
 - (b) manylion yr adolygiad a'r ymgynghoriad a gynhaliwyd mewn cysylltiad â'r argymhellion, ac
 - (c) manylion unrhyw newidiadau i'r argymhellion a wnaed yng ngoleuni'r sylwadau a gafwyd, ac esboniad paham y gwnaed y newidiadau hynny.
- (3) Rhaid i'r Comisiwn –
- (a) cyflwyno'r adroddiad i'r cyngor ar gyfer y sir y mae'r adroddiad yn ymwneud â hi yn ddim hwyrach na'r dyddiad a bennir gan Weinidogion Cymru mewn rheoliadau,
 - (b) cyhoeddi'r adroddiad ar wefan,

- (c) sicrhau bod yr adroddiad ar gael i edrych arno (yn ddi-dâl) yn ei swyddfeydd ac yn swyddfeydd y cyngor ar gyfer y sir y mae'r adroddiad yn ymwneud â hi, am gyfnod o 6 wythnos o leiaf gan ddechrau â'r dyddiad y cyflwynir yr adroddiad i'r cyngor,
- 5 (d) sicrhau bod yr adroddiad ar gael i edrych arno (yn ddi-dâl) mewn lleoliad ym mhob un o'r cymunedau yn ardal y sir y mae'r adroddiad yn ymwneud â hi am gyfnod o 6 wythnos o leiaf gan ddechrau â'r dyddiad y cyflwynir yr adroddiad i'r cyngor,
- (e) anfon copi o'r adroddiad at—
- 10 (i) y cynghorau ar gyfer cymunedau a'r cynghorau cymuned cyffredin yn ardal y sir, a
- (ii) Gweinidogion Cymru, ac
- (f) hysbysu'r personau a ganlyn sut i gael copi o'r adroddiad—
- 15 (i) ymgynghoreion yr adolygiad (ac eithrio'r rheini a grybwyllir ym mharagraff (e)(i)),
- (ii) unrhyw berson arall yr ymgynghorodd ag ef o dan adran 156(1)(a)(iv), a
- (iii) unrhyw berson arall a gyflwynodd dystiolaeth iddo yn ystod yr adolygiad (ac eithrio cyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol sy'n peidio â bodoli ar 1 Ebrill 2020).

20 **158 Gweithredu argymhellion y Comisiwn gan gyngor sir**

- (1) Rhaid i'r cyngor ar gyfer y sir y mae adroddiad pellach a lunnir gan y Comisiwn o dan adran 157 yn ymwneud â hi, pan fo'r adroddiad yn gwneud argymhellion ar gyfer newid, wneud y canlynol drwy orchymyn—
- 25 (a) gweithredu'r argymhellion hynny heb eu haddasu, neu
- (b) gweithredu'r argymhellion hynny ynghyd ag unrhyw addasiadau y cytunir arnynt gyda'r Comisiwn.
- (2) Ni chaiff y cyngor sir wneud gorchymyn o dan is-adran (1)—
- (a) cyn diwedd y cyfnod o 6 wythnos sy'n dechrau â'r dyddiad y cyflwynodd y Comisiwn ei adroddiad pellach o dan adran 157 i'r cyngor, a
- 30 (b) ar ôl diwedd y cyfnod o 6 mis sy'n dechrau â'r dyddiad hwnnw.
- (3) Rhaid i orchymyn o dan is-adran (1) ddod i rym cyn y dyddiad a bennir gan Weinidogion Cymru mewn rheoliadau.
- (4) Rhaid i'r cyngor sir, ar y diwrnod y mae'n gwneud y gorchymyn—
- 35 (a) anfon copi o'r gorchymyn at y Comisiwn ac at bob cyngor ar gyfer cymuned a chyngor cymuned cyffredin y mae'r gorchymyn yn effeithio arno, a
- (b) cyhoeddi'r gorchymyn ar wefan.

159 Gorchymyn trefniadau cynghorau cymuned os nad yw'r Comisiwn yn cyflwyno adroddiad

- (1) Os nad yw'r Comisiwn wedi cyflwyno adroddiad terfynol o dan adran 157 i'r cyngor ar gyfer y sir y mae'r adroddiad yn ymwneud â hi cyn y dyddiad a bennir gan Weinidogion Cymru o dan adran 157(3) caiff Gweinidogion Cymru wneud gorchymyn o dan is-adran (2).
- 5 (2) Caiff Gweinidogion Cymru wneud darpariaeth drwy orchymyn—
- (a) ar gyfer unrhyw un neu ragor o'r pethau a nodir yn adran 153(3), mewn perthynas â'r sir y mae'r adroddiad yn ymwneud â hi;
- (b) yn newid y trefniadau etholiadol ar gyfer cymunedau yn y sir honno.
- (3) Caiff gorchymyn o dan is-adran (2) hefyd wneud darpariaeth ganlyniadol berthnasol mewn perthynas â'r sir o dan sylw.
- 10 (4) Rhaid i'r Comisiwn ddarparu i Weinidogion Cymru yr wybodaeth honno y bydd Gweinidogion Cymru'n gofyn yn rhesymol amdani mewn perthynas ag unrhyw faterion sydd wedi dod i'w sylw o ganlyniad i—
- (a) unrhyw ymgynghoriad o dan adran 156,
- 15 (b) unrhyw ymchwiliadau o dan yr adran honno,
- (c) llunio adroddiad o dan adran 156 neu 157, neu
- (d) unrhyw beth arall a wnaed wrth gynnal adolygiad o gynghorau cymuned.
- (5) Rhaid i Weinidogion Cymru, ar y diwrnod y maent yn gwneud gorchymyn o dan is-adran (2)—
- 20 (a) anfon copi o'r gorchymyn at y Comisiwn, y cyngor sir a phob cyngor ar gyfer cymuned a chyngor cymuned cyffredin y mae'r gorchymyn yn effeithio arno, a
- (b) cyhoeddi'r gorchymyn ar wefan.
- (6) Caiff Gweinidogion Cymru, drwy orchymyn, amrywio neu ddirymu gorchymyn o dan is-adran (2) (neu'r is-adran hon).
- 25 (7) Yn yr adran hon—
- ystyr "darpariaeth ganlyniadol berthnasol" ("*relevant consequential provision*") yw darpariaeth sy'n gwneud unrhyw beth y gallai'r Comisiwn ei argymhell o dan adran 153(6), ac
- mae i "trefniadau etholiadol" ("*electoral arrangements*") yr ystyr a roddir yn adran 153(4).
- 30

160 Gweithredu gan Weinidogion Cymru os nad yw'r cyngor sir yn gweithredu

- (1) Os nad yw cyngor sir wedi gwneud gorchymyn o dan adran 158 cyn diwedd y cyfnod o 6 mis sy'n dechrau â'r dyddiad y cyflwynodd y Comisiwn ei adroddiad pellach o dan adran 157 i'r cyngor, caiff Gweinidogion Cymru wneud y canlynol drwy orchymyn—
- 35 (a) gweithredu'r argymhellion ar gyfer newid a gynhwysir yn yr adroddiad heb addasiadau, neu
- (b) gweithredu'r argymhellion hynny ar gyfer newid ynghyd ag unrhyw addasiadau y cytunir arnynt gyda'r Comisiwn.
- (2) Rhaid i'r Comisiwn ddarparu i Weinidogion Cymru unrhyw wybodaeth bellach mewn perthynas â'i argymhellion y bydd Gweinidogion Cymru'n gofyn yn rhesymol amdani.
- 40

(3) Rhaid i Weinidogion Cymru, ar y diwrnod y maent yn gwneud gorchymyn o dan is-adran (1) –

(a) anfon copi o'r gorchymyn at y Comisiwn, y cyngor sir a phob cyngor ar gyfer cymuned a chyngor cymuned cyffredin y mae'r gorchymyn yn effeithio arno, a

(b) cyhoeddi'r gorchymyn ar wefan.

161 Gorchmynion gweithredu: darpariaeth drosiannol, ganlyniadol etc.

(1) Caiff gorchymyn a wneir o dan adran 158, 159 neu 160 wneud unrhyw ddarpariaeth gysylltiedig, ganlyniadol, atodol neu drosiannol y mae'r awdurdod gweithredu yn ystyried ei bod yn angenrheidiol neu'n hwylus.

(2) Caiff gorchymyn o'r fath wneud darpariaeth yn benodol ynghylch –

(a) neilltuo aelodau presennol o gyngor ar gyfer cymuned neu gyngor cymuned cyffredin i wardiau cymuned newydd neu wardiau cymuned sydd wedi eu newid;

(b) yr etholiad cyntaf ar gyfer aelodau o gyngor ar gyfer cymuned neu gyngor cymuned cyffredin dros unrhyw ward gymuned newydd neu ward gymuned sydd wedi ei newid;

(c) cynnal etholiad newydd ar gyfer aelodau dros yr holl wardiau cymuned yn y gymuned o dan sylw;

(d) y drefn ar gyfer ymddeoliad aelodau dros ward gymuned;

(e) cyfansoddiad unrhyw gorff cyhoeddus mewn unrhyw ardal neu ward gymuned y mae'r gorchymyn yn effeithio arni, etholiadau iddo ac aelodaeth ohono;

(f) unrhyw un neu ragor o'r materion yn adran 163(2).

(3) Yn yr adran hon –

ystyr "awdurdod gweithredu" ("*implementing authority*") yw –

(a) yn achos gorchymyn o dan adran 158, y cyngor sir a wnaeth y gorchymyn;

(b) yn achos gorchymyn o dan adran 159 neu 160, Gweinidogion Cymru.

mae "corff cyhoeddus" ("*public body*") yn cynnwys –

(a) cyngor sir, cyngor ar gyfer cymuned a chyngor cymuned cyffredin;

(b) unrhyw ymddiriedolwyr, comisiynwyr neu bersonau eraill sydd, at ddibenion cyhoeddus ac nid er eu budd eu hunain, yn gweithredu o dan unrhyw ddeddfiad neu offeryn er mwyn gwella unrhyw fan, i gyflenwi dŵr i unrhyw fan, neu i ddarparu neu i gynnal mynwent neu farchnad mewn unrhyw fan;

(c) unrhyw awdurdod arall sydd â phwerau i godi neu ddyroddi praesept ar gyfer unrhyw ardoll at ddibenion cyhoeddus.

162 Amrywio a dirymu gorchmynion gweithredu

(1) Ac eithrio fel y darperir gan yr adran hon, ni chaniateir i orchmynion a wneir o dan yr adran hon neu adran 158 neu 160 gael eu hamrywio na'u dirymu.

- (2) Caiff awdurdod gweithredu, drwy orchymyn, amrywio neu ddirymu unrhyw ddarpariaeth—
- (a) a gynhwysir mewn gorchymyn a wneir o dan yr adran hon neu adran 158 neu 160, a
 - (b) sydd o fath a ddisgrifir yn adran 161(2).
- (3) Cyn gwneud gorchymyn o dan is-adran (2) rhaid i'r awdurdod gweithredu gydymffurfio ag is-adrannau (4) a (5).
- (4) Rhaid i'r awdurdod gweithredu—
- (a) anfon copi o fersiwn ddrafft o'r gorchymyn at unrhyw gorff cyhoeddus y mae'n ystyried bod y gorchymyn yn debygol o effeithio arno,
 - (b) cyhoeddi'r gorchymyn drafft ar wefan ac mewn unrhyw fodd arall y mae'n ystyried ei bod yn debygol o ddwyn y gorchymyn i sylw personau a allai fod â diddordeb ynddo,
 - (c) sicrhau bod copi o'r gorchymyn drafft ar gael i bersonau sydd â diddordeb edrych arno (yn ddi-dâl) yn y manau hynny y mae'r awdurdod gweithredu'n ystyried eu bod yn briodol, a
 - (d) gwahodd sylwadau mewn perthynas â'r gorchymyn drafft sydd i'w gwneud o fewn y cyfnod o 2 fis sy'n dechrau ar y dyddiad y'i cyhoeddir ar wefan o dan baragraff (b).
- (5) Rhaid i'r awdurdod gweithredu ystyried unrhyw sylwadau sy'n dod i law o fewn y cyfnod o 2 fis, a chaiff addasu'r gorchymyn yng ngoleuni'r sylwadau hynny.
- (6) Pan fo awdurdod gweithredu wedi ei fodloni bod camgymeriad wedi digwydd wrth lunio gorchymyn y mae wedi ei wneud o dan yr adran hon neu adran 158 neu 160 caiff, drwy orchymyn, wneud unrhyw ddarpariaeth y mae'n ystyried ei bod yn briodol neu'n hwylus er mwyn cywiro'r camgymeriad.
- (7) Yn is-adran (6), mae "camgymeriad", mewn perthynas â gorchymyn, yn cynnwys darpariaeth a gynhwysir yn y gorchymyn, neu a hepgorir o'r gorchymyn, gan ddibynnu ar wybodaeth anghywir neu anghyflawn a ddarparwyd gan unrhyw gorff cyhoeddus.
- (8) Rhaid i awdurdod gweithredu, ar y diwrnod y mae'n gwneud gorchymyn o dan yr adran hon—
- (a) anfon copi o'r gorchymyn—
 - (i) at y Comisiwn,
 - (ii) at bob cyngor ar gyfer cymuned a chyngor cymuned cyffredin y mae'r gorchymyn yn effeithio arno,
 - (iii) os Gweinidogion Cymru yw'r awdurdod gweithredu, at y cyngor ar gyfer y sir y mae'r gorchymyn yn ymwneud â hi, a
 - (iv) os cyngor sir yw'r awdurdod gweithredu, at Weinidogion Cymru, a
 - (b) cyhoeddi'r gorchymyn ar wefan.
- (9) Yn yr adran hon—
- ystyr "awdurdod gweithredu" ("*implementing authority*")—

(a) yn achos gorchymyn o dan adran 158, ac yn ddarostyngedig i is-adran (10)(a), yw'r cyngor sir a wnaeth y gorchymyn;

(b) yn achos gorchymyn o dan adran 160, yw Gweinidogion Cymru;

mae i "corff cyhoeddus" ("*public body*") yr ystyr a roddir yn adran 161.

5 (10) Pan wnaed gorchymyn o dan yr adran hon neu adran 158 gan gyngor sir nad yw'n bodoli mwyach ("yr hen gyngor") –

(a) ystyr "awdurdod gweithredu" yw cyngor sir sy'n olynydd i'r hen gyngor, ond ni chaiff gorchymyn a wneir gan gyngor sir sy'n olynydd ond amrywio neu ddirymu darpariaeth yn y gorchymyn o dan adran 158 i'r graddau y mae'n ymwneud ag ardal y cyngor sir sy'n olynydd;

(b) mae is-adran (6) i'w darllen fel pe bai'n galluogi'r cyngor sir sy'n olynydd i wneud gorchymyn sy'n cywiro camgymeriad wrth lunio gorchymyn a wnaed gan yr hen gyngor, ond dim ond i'r graddau y mae'r camgymeriad yn ymwneud ag ardal y cyngor sir sy'n olynydd.

15 163 Darpariaeth ganlyniadol, drosiannol etc. gyffredinol

(1) Caiff Gweinidogion Cymru, drwy reoliadau, wneud unrhyw ddarpariaeth gysylltiedig, ganlyniadol, atodol neu drosiannol y maent yn ystyried ei bod yn angenrheidiol neu'n hwylus at ddibenion rhoi effaith lawn i orchmynion a wneir o dan adran 158, 159 neu 160, neu mewn cysylltiad â hynny.

20 (2) Caiff rheoliadau o dan yr adran hon wneud darpariaeth yn benodol –

(a) ynglŷn â swyddogaethau, ardal neu awdurdodaeth mewn neu dros ardal (neu ran o ardal), unrhyw gorff cyhoeddus neu swydd gyhoeddus o fewn ardal (neu ward gymuned) y mae gorchymyn a wneir o dan y Bennod hon yn effeithio arno neu arni;

25 (b) ynglŷn â chostau a threuliau corff cyhoeddus neu swydd gyhoeddus y mae gorchymyn o'r fath yn effeithio arno neu arni;

(c) ar gyfer trosglwyddo staff unrhyw gorff cyhoeddus neu swydd gyhoeddus o'r fath;

30 (d) ar gyfer trosglwyddo, rheoli neu gadw eiddo (boed dirol neu bersonol) a throsglwyddo hawliau a rhwymedigaethau (gan gynnwys rhwymedigaethau troseddol);

(e) ar gyfer trosglwyddo achosion sifil neu droseddol;

(f) mewn cysylltiad ag ymddiriedolwyr siarter.

35 (3) Caiff rheoliadau o dan yr adran hon gymhwyso (gydag addasiadau neu hebddynt), ddiwygio, ddiddymu neu ddirymu siarter pa bryd bynnag y'i gwnaed neu y'i rhoddwyd, neu unrhyw ddeddfiad.

(4) Yn yr adran hon, mae i "corff cyhoeddus" yr un ystyr ag yn adran 161.

164 Trosglwyddo staff

- (1) Mae'r adran hon yn gymwys i drosglwyddiad staff y darperir ar ei gyfer gan orchymyn neu reoliadau a wneir o dan y Bennod hon.
- (2) Mae Rheoliadau Trosglwyddo Ymgymeriadau (Diogelu Cyflogaeth) 2006 (O.S. 2006/246) ("Rheoliadau TUPE") yn gymwys i drosglwyddiad staff y mae'r adran hon yn gymwys iddo (pa un a yw'r trosglwyddiad yn drosglwyddiad perthnasol at ddibenion Rheoliadau TUPE ai peidio), yn ddarostyngedig i is-adran (3).
- (3) Nid yw'r rheoliadau a ganlyn yn Rheoliadau TUPE yn gymwys i drosglwyddiad staff y mae'r adran hon yn gymwys iddo –
 - (a) rheoliad 4(6) (rhwymedigaeth droseddol), a
 - (b) rheoliad 10 (pensiynau).

165 Cyfarwyddydau a chanllawiau

- (1) Caiff Gweinidogion Cymru roi cyfarwyddydau i'r Comisiwn mewn perthynas ag arfer ei swyddogaethau o dan y Bennod hon.
- (2) Cyn rhoi cyfarwyddyd o dan yr adran hon, rhaid i Weinidogion Cymru ymgynghori â'r Comisiwn a'r cyrff hynny sy'n cynrychioli buddiannau cynghorau sir (a chyn 1 Ebrill 2020, cynghorau bwrdeistref sirol), cynghorau ar gyfer cymunedau a chynghorau cymuned cyffredin y maent yn ystyried ei bod yn briodol ymgynghori â hwy.
- (3) Wrth arfer unrhyw swyddogaeth o dan y Bennod hon, rhaid i'r Comisiwn a phob cyngor sir (a chyn 1 Ebrill 2020, pob cyngor sir a chyngor bwrdeistref sirol a sefydlwyd o dan adran 20 o Ddeddf 1972) roi sylw i unrhyw ganllawiau a ddyroddir gan Weinidogion Cymru.

166 Addasu a diwygio adran 30 o Ddeddf 1972

- (1) Yn adran 30 o Ddeddf 1972 (cyfyngu ar geisiadau gan gymunedau yn ystod ac ar ôl adolygiadau), mae is-adran (1) i'w darllen fel pe bai'r canlynol wedi ei fewnosod ar ôl paragraff (ba) –
 - “(bb) during the period of two years beginning with the coming into force of an order relating to the community made under section 158, 159 or 160 of the Local Government (Wales) Act 2017; or”.
- (2) Mae adran 30 o Ddeddf 1972 i'w darllen fel pe bai'r canlynol wedi ei roi yn lle is-adran (3) –
 - “(3) The Welsh Ministers may direct that no community applications may be made until the Welsh Ministers further direct.”.
- (3) Caiff Gweinidogion Cymru ddiddymu is-adran (2) drwy reoliadau.
- (4) Yn adran 30 o Ddeddf 1972, yn is-adran (3) yn lle “or Part 3” rhodder “under Part 3”.

PENNOD 2

AELODAU O GYNGHORAU CYMUNED I GWBLHAU HYFFORDDIANT

*Hyfforddiant i aelodau o gynghorau cymuned***167 Cynghorau sir i ystyried anghenion hyfforddiant cynghorwyr cymuned a darparu hyfforddiant**

(1) Rhaid i gyngor sir –

(a) ystyried a ddylai fod yn orfodol i aelodau o gynghorau cymuned yn ardal y sir gwblhau unrhyw hyfforddiant (gweler adran 168), a

(b) sicrhau y darperir unrhyw hyfforddiant y mae'n orfodol i aelodau o'r cynghorau hynny ei gwblhau.

(2) Wrth arfer ei swyddogaethau o dan yr adran hon rhaid i gyngor sir roi sylw i unrhyw ganllawiau a ddyroddir gan Weinidogion Cymru.

*Dyletswydd i gwblhau hyfforddiant***168 Aelodau o gynghorau cymuned i gwblhau hyfforddiant**

(1) Rhaid i aelod o gyngor cymuned gwblhau'r holl hyfforddiant gorfodol.

(2) Ond nid yw aelod yn torri'r ddyletswydd o dan is-adran (1) os oes gan yr aelod reswm da dros beidio â chydymffurfio â'r ddyletswydd.

(3) Mae hyfforddiant yn orfodol –

(a) os hysbyswyd y cyngor cymuned yn ysgrifenedig gan y cyngor sir y mae ardal y cyngor cymuned o fewn ei ardal ei bod yn orfodol i'r aelod gwblhau'r hyfforddiant, a

(b) os yw'r cyngor cymuned wedi hysbysu'r aelod yn ysgrifenedig bod rhaid iddo gwblhau'r hyfforddiant.

(4) Os yw cyngor sir yn hysbysu cyngor cymuned ei bod yn orfodol i aelod gwblhau hyfforddiant a bennir yn yr hysbysiad, rhaid i'r cyngor cymuned hysbysu'r aelod fod yn rhaid iddo gwblhau'r hyfforddiant hwnnw.

169 Cwynion am fethiant aelod i gwblhau hyfforddiant

(1) Caiff person wneud cwyn am achos posibl o dorri'r ddyletswydd a osodir gan adran 168 gan aelod o gyngor cymuned i glerc y cyngor hwnnw.

(2) Rhaid i gwyn o dan is-adran (1) gael ei gwneud yn ysgrifenedig.

170 Hysbysu'r cyngor cymuned fod aelod wedi methu â chwblhau hyfforddiant

(1) Os yw clerc cyngor cymuned –

(a) yn cael cwyn bod aelod o'r cyngor cymuned wedi torri'r ddyletswydd o dan adran 168, neu

(b) fel arall â rheswm i gredu bod aelod wedi torri'r ddyletswydd honno,

rhaid i'r clerc roi hysbysiad ysgrifenedig i'r aelod y caiff gyflwyno sylwadau iddo, naill ai ar lafar neu yn ysgrifenedig, mewn cysylltiad â'r tor dyletswydd honedig.

- (2) Rhaid i'r clerc bennu o fewn pa gyfnod y caiff aelod gyflwyno sylwadau o dan is-adran (1); ond ni chaiff y cyfnod fod yn llai na 28 o ddiwrnodau yn dechrau â'r dyddiad y rhoddir hysbysiad i'r aelod o dan yr is-adran honno.
- (3) Wedi i'r cyfnod a bennir o dan is-adran (2) ar gyfer cyflwyno sylwadau ddod i ben, rhaid i'r clerc ddyfarnu a yw'r aelod wedi torri'r ddyletswydd, ar ôl—
- (a) ystyried unrhyw sylwadau a gyflwynwyd iddo, a
- (b) mewn achosion pan nad yw'r aelod o dan sylw yn gadeirydd ar y cyngor cymuned, ymgynghori â chadeirydd y cyngor cymuned.
- (4) Os yw'r clerc yn dyfarnu bod yr aelod wedi torri'r ddyletswydd, rhaid i'r clerc hysbysu'r cyngor cymuned am y dyfarniad hwnnw mewn cyfarfod o'r cyngor.

PENNOD 3

171 Newid dyddiad etholiadau cyngorau cymuned ac estyn cyfnod swydd

- (1) Mae is-adrannau (2) a (3) yn dod i rym ar ddyddiad a bennir gan Weinidogion Cymru drwy orchymyn o dan adran 183, y mae'n rhaid iddo fod ar ôl y dyddiad yn 2017 y cynhelir yr etholiadau cyffredin ar gyfer cyngorwyr cymuned.
- (2) Yn Neddf 1972, yn is-adran (2) o adran 35 (blynyddoedd etholiadau)—
- (a) yn lle "2017" rhodder "2023", a
- (b) yn lle "fourth" rhodder "fifth".
- (3) Yn Neddf 1972, yn is-adran (2A) o adran 35 (cyfnodau swyddi cyngorwyr cymuned) yn lle "four years" rhodder "five years".
- (4) Yn ystod y cyfnod sy'n dechrau pan fo is-adrannau (2) a (3) yn dod i rym ac sy'n dod i ben gyda'r etholiadau cyffredin ar gyfer cyngorwyr cymuned yn 2023, mae is-adran (2A) o adran 35 o Ddeddf 1972 i'w darllen fel pe bai "six years" wedi ei roi yn lle "five years".

RHAN 7

MATERION Y GWEITHLU

PENNOD 1

CANLLAWIAU I GYRFF CYHOEDDUS AR FATERION Y GWEITHLU

172 Canllawiau Gweinidogol i gyrff cyhoeddus ar faterion y gweithlu

- (1) Caiff Gweinidogion Cymru ddyroddi canllawiau i gyrff cyhoeddus ynglŷn â materion y gweithlu.
- (2) Rhaid i gorff cyhoeddus y dyroddir canllawiau iddo roi sylw iddynt.
- (3) Caniateir i ganllawiau o dan yr adran hon gael eu dyroddi i gorff cyhoeddus penodol, i gyrff cyhoeddus o ddisgrifiad penodol neu i gyrff cyhoeddus yn gyffredinol.

- (4) Cyn dyroddi, diwygio neu dynnu'n ôl ganllawiau o dan yr adran hon, rhaid i Weinidogion Cymru ymgynghori â'r canlynol –
- (a) pob corff cyhoeddus y mae'r canllawiau'n ymwneud ag ef,
 - (b) unrhyw undeb llafur a gydnabyddir (o fewn yr ystyr a roddir gan Ddeddf Undebau Llafur a Chysylltiadau Llafur (Cydgrynhoi) 1992 (p.52)) gan gorff cyhoeddus y mae'r canllawiau'n ymwneud ag ef, ac
 - (c) unrhyw bersonau eraill y mae Gweinidogion Cymru yn ystyried ei bod yn briodol ymgynghori â hwy.
- (5) Rhaid i Weinidogion Cymru gyhoeddi unrhyw ganllawiau a ddyroddir o dan yr adran hon (gan gynnwys canllawiau diwygiedig) ar wefan ac ar unrhyw ffurf arall sy'n briodol yn eu barn hwy.

173 Ystyr "materion y gweithlu"

Yn y Rhan hon ystyr "materion y gweithlu" yw –

- (a) cynllunio gan gyrff cyhoeddus mewn perthynas â maint a chyfansoddiad eu gweithluoedd;
- (b) recriwtio a chadw staff cyrff cyhoeddus;
- (c) rheoli a threfnu staff cyrff cyhoeddus, a chydnabyddiaeth ariannol iddynt;
- (d) hyfforddi a datblygu staff cyrff cyhoeddus;
- (e) darparu gwybodaeth i staff cyrff cyhoeddus (gan gynnwys undebau llafur sy'n cynrychioli staff) am benderfyniadau sy'n effeithio ar eu gwaith ac am gyfleoedd i gyfrannu at y penderfyniadau hynny;
- (f) trefniadau am unrhyw un neu ragor o'r materion a grybwyllir ym mharagraffau (a) i (e) pan fo dau gorff cyhoeddus neu ragor yn cydlafurio wrth arfer eu swyddogaethau;
- (g) rhannu gwybodaeth at ddiben hwyluso unrhyw un neu ragor o'r materion a grybwyllir ym mharagraffau (a) i (f).

174 Ystyr "corff cyhoeddus"

(1) Yn y Rhan hon ystyr "corff cyhoeddus" yw –

- (a) cyngor sir;
- (b) cyngor cymuned;
- (c) awdurdod tân ac achub;
- (d) corff llywodraethu ysgol a gynhelir neu ffederasiwn;
- (e) Bwrdd Iechyd Lleol;
- (f) ymddiriedolaeth y Gwasanaeth Iechyd Gwladol a sefydlwyd o dan adran 18 o Ddeddf y Gwasanaeth Iechyd Gwladol (Cymru) 2006 (p.42);
- (g) awdurdod Parc Cenedlaethol ar gyfer Parc Cenedlaethol yng Nghymru;
- (h) Cyngor Celfyddydau Cymru;
- (i) Cyngor Cyllido Addysg Uwch Cymru;

- (j) Comisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru;
- (k) Llyfrgell Genedlaethol Cymru;
- (l) Amgueddfa Genedlaethol Cymru;
- (m) Corff Adnoddau Naturiol Cymru;
- 5 (n) Comisiwn Brenhinol Henebion Cymru;
- (o) Gofal Cymdeithasol Cymru;
- (p) Cyngor Chwaraeon Cymru.
- (2) Mae'r cyfeiriad at gyngor sir yn is-adran (1)(a) yn cynnwys cyfeiriad at awdurdod cysgodol ar gyfer sir a nodir yn Atodlen 1 (gweler adran 15 ynglŷn â hynny).
- 10 (3) Yn is-adran (1)(d) –
- ystyr “ffederasiwn” (“*federation*”) yw grŵp o ysgolion a gynhelir sy'n ffederal yn rhinwedd adran 24 o Ddeddf Addysg 2002 (p.32) neu Bennod 1 o Ran 2 o Fesur Addysg (Cymru) 2011 (mccc 7);
- 15 ystyr “ysgol a gynhelir” (“*maintained school*”) yw ysgol yng Nghymru sy'n ysgol gymunedol, sefydledig neu wirfoddol, yn ysgol arbennig gymunedol neu sefydledig neu'n ysgol feithrin a gynhelir.

175 Pŵer i ddiwygio'r diffiniad o “corff cyhoeddus”

- (1) Caiff Gweinidogion Cymru, drwy reoliadau, ddiwygio'r diffiniad o “corff cyhoeddus” yn adran 174.
- 20 (2) Cyn gwneud rheoliadau o dan is-adran (1) sy'n ychwanegu person at y diffiniad neu'n tynnu person ymaith ohono rhaid i Weinidogion Cymru ymgynghori â'r canlynol –
- (a) y person sydd i'w ychwanegu neu ei dynnu ymaith;
- (b) unrhyw undeb llafur a gydnabyddir (o fewn yr ystyr a roddir gan Ddeddf Undebau Llafur a Chysylltiadau Llafur (Cydgrynhoi) 1992 (p.52)) gan berson o'r
- 25 fath;
- (c) unrhyw bersonau eraill y maent yn ystyried ei bod yn briodol ymgynghori â hwy.
- (3) Ni chaiff rheoliadau o dan is-adran (1) ychwanegu person at y diffiniad onid yw'r person yn arfer swyddogaethau o natur gyhoeddus –
- 30 (a) sydd wedi eu rhoi gan Ddeddf neu Fesur Cynulliad Cenedlaethol Cymru, neu oddi tanynt, neu
- (b) y gellid eu rhoi gan Ddeddf Cynulliad Cenedlaethol Cymru.

PENNOD 2

COMISIWN STAFF Y GWASANAETHAU CYHOEDDUS

176 Comisiwn staff y gwasanaethau cyhoeddus

- 35 (1) Bydd comisiwn staff y gwasanaethau cyhoeddus (y cyfeirir ato fel “y Comisiwn” yn y Rhan hon).
- (2) Mae'r Comisiwn i gynnwys dim mwy na 7 o aelodau a benodir gan Weinidogion Cymru.

- (3) Rhaid i Weinidogion Cymru benodi un o'r aelodau i gadeirio'r Comisiwn.
- (4) Mae person a benodir i'r Comisiwn yn dal ac yn gadael ei swydd yn ddarostyngedig i delerau ei benodiad.
- (5) Caiff Gweinidogion Cymru dalu treuliau, tâl cydnabyddiaeth a lwfansau mewn cysylltiad ag aelod o'r Comisiwn.
- (6) Rhaid i Weinidogion Cymru ddarparu i'r Comisiwn y staff, yr adeiladau a'r adnoddau eraill hynny y mae Gweinidogion Cymru yn ystyried eu bod yn angenrheidiol i'r Comisiwn gyflawni'r swyddogaethau a roddir iddo gan adran 177.

177 Swyddogaethau etc. y Comisiwn

- (1) Rhaid i'r Comisiwn ddarparu unrhyw gyngor ar faterion y gweithlu y bydd Gweinidogion Cymru'n gofyn amdano.
- (2) Caiff y Comisiwn, at ddiben llunio unrhyw gyngor, ofyn i gorff cyhoeddus am yr wybodaeth honno y mae'r Comisiwn yn ystyried ei bod yn angenrheidiol neu'n briodol.
- (3) Rhaid i gorff cyhoeddus y gwneir cais am wybodaeth iddo o dan is-adran (2) gydymffurfio â'r cais oni bai bod y corff yn ystyried y byddai gwneud hynny –
- (a) yn anghydnaws â'i ddyletswyddau ei hun, neu
 - (b) yn cael effaith andwyol fel arall ar arfer ei swyddogaethau.
- (4) Rhaid i gorff cyhoeddus sy'n penderfynu peidio â chydymffurfio â chais am wybodaeth a wneir o dan is-adran (2) hysbysu'r Comisiwn yn ysgrifenedig am y rhesymau dros y penderfyniad.
- (5) Cyn 30 Medi ym mhob blwyddyn ariannol rhaid i'r Comisiwn anfon adroddiad ("adroddiad blynyddol") at Weinidogion Cymru ynglŷn ag arfer ei swyddogaethau yn ystod y flwyddyn ariannol flaenorol.
- (6) Rhaid i Weinidogion Cymru gyhoeddi copi o bob adroddiad blynyddol a anfonir atynt gan y Comisiwn ar wefan ac ar unrhyw ffurf arall sy'n briodol yn eu barn hwy.

178 Diddymu'r Bennod hon

- (1) Diddymir is-adrannau (1) i (4) o adran 177 ar 1 Ebrill 2021.
- (2) Diddymir adran 176 ac is-adrannau (5) a (6) o adran 177 ar 1 Hydref 2021.
- (3) Diddymir yr adran hon ar ddiwedd y cyfnod o flwyddyn sy'n dechrau â'r dyddiad y mae'r diddymiad yn is-adran (1) yn cael effaith.
- (4) Caiff Gweinidogion Cymru, drwy reoliadau, roi dyddiad gwahanol yn lle'r dyddiad a bennir am y tro yn is-adran (1), ond ni chaiff y dyddiad newydd fod yn ddyddiad sy'n hwyrach nag 1 Ebrill 2023.
- (5) Caiff rheoliadau o dan is-adran (4) hefyd roi dyddiad gwahanol yn lle'r dyddiad a bennir am y tro yn is-adran (2).

RHAN 8

CYFFREDINOL

179 Dehongli

Yn y Ddeddf hon –

- 5 ystyr “awdurdod tân ac achub” (“*fire and rescue authority*”) yw awdurdod tân ac achub ar gyfer ardal yng Nghymru a gyfansoddwyd gan gynllun o dan adran 2 o Ddeddf Gwasanaethau Tân ac Achub 2004 (p.21), neu gynllun y mae adran 4 o’r Ddeddf honno yn gymwys iddo;
- 10 ystyr “blwyddyn ariannol” (“*financial year*”) yw cyfnod o 12 mis sy’n dod i ben ar 31 Mawrth;
- ystyr “corff gwirfoddol” (“*voluntary body*”), ac eithrio yn adran 64, yw corff, ac eithrio corff sy’n arfer swyddogaethau o natur gyhoeddus, nad yw ei weithgareddau’n cael eu cyflawni er elw;
- 15 ystyr “Deddf 1972” (“*the 1972 Act*”) yw Deddf Llywodraeth Leol 1972 (p.70);
- ystyr “Deddf 2000” (“*the 2000 Act*”) yw Deddf Llywodraeth Leol 2000 (p.22);
- mae i “gweithrediaeth” yr un ystyr ag a roddir i “executive” yn adran 11 o Ddeddf 2000;
- mae i “gweithrediaeth maer a chabinet” (“*mayor and cabinet executive*”) yr un ystyr ag yn adran 11(2) o Ddeddf 2000;
- 20 mae i “maer etholedig” yr un ystyr ag a roddir i “elected mayor” yn adran 39(1) o Ddeddf 2000;
- ystyr “Mesur 2011” (“*the 2011 Measure*”) yw Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011 (mccc 4);
- 25 mae i “trefniadau gweithrediaeth” yr un ystyr ag a roddir i “executive arrangements” yn adran 10 o Ddeddf 2000.

180 Cymhwysiad y Ddeddf mewn perthynas â siroedd a bwrdeistrefi sirol hyd 1 Ebrill 2020

- (1) Hyd 1 Ebrill 2020 mae’r Ddeddf hon, ac eithrio Rhan 1 a Phennod 1 o Ran 6, i’w darllen yn unol â’r adran hon.
- 30 (2) Mae unrhyw gyfeiriad at sir i’w ddarllen fel cyfeiriad at sir neu fwrdeistref sirol a sefydlwyd o dan adran 20 o Ddeddf 1972.
- (3) Mae unrhyw gyfeiriad at gyngor sir i’w ddarllen fel cyfeiriad at gyngor ar gyfer sir neu gyngor bwrdeistref sirol a sefydlwyd o dan yr adran honno.

181 Pŵer i wneud darpariaeth ganlyniadol a throsiannol etc.

- 35 (1) Os yw Gweinidogion Cymru yn ystyried ei bod yn angenrheidiol neu’n hwylus at ddiben rhoi effaith lawn i unrhyw ddarpariaeth yn Rhannau 2 i 7 (ac eithrio Pennod 1 o Ran 6) o’r Ddeddf hon, neu o ganlyniad i unrhyw ddarpariaeth o’r fath, cânt wneud y canlynol drwy reoliadau –

- (a) unrhyw ddarpariaeth atodol, gysylltiedig neu ganlyniadol;
 - (b) unrhyw ddarpariaeth ddarfodol neu drosiannol neu unrhyw ddarpariaeth arbed.
- (2) Caiff rheoliadau o dan is-adran (1) ddiwygio, addasu, ddiddymu neu ddirymu unrhyw ddeddfiad.

5 **182 Rheoliadau a gorchmynion o dan y Ddeddf hon**

- (1) Mae pŵer Gweinidogion Cymru i wneud rheoliadau neu orchmynion o dan y Ddeddf hon –

- (a) yn arferadwy drwy offeryn statudol;
- (b) yn cynnwys pŵer i wneud darpariaeth wahanol at ddibenion gwahanol ac ar gyfer ardaloedd gwahanol.

- (2) Ni chaniateir gwneud offeryn statudol y mae'r is-adran hon yn gymwys iddo oni bai bod drafft o'r offeryn wedi ei osod gerbron Cynulliad Cenedlaethol Cymru, ac wedi ei gymeradwyo drwy benderfyniad ganddo.

- (3) Mae is-adran (2) yn gymwys i offeryn statudol sy'n cynnwys rheoliadau o dan unrhyw un neu ragor o'r darpariaethau a ganlyn –

- (a) adran 20(1) (pŵer i ddiwygio dyddiadau penodol a bennir mewn deddfwriaeth);
- (b) adran 27(1) neu (2), pan fo'r rheoliadau'n diwygio, yn diddymu neu'n datgymhwyso darpariaeth mewn Deddf Seneddol neu Fesur neu Ddeddf Cynulliad Cenedlaethol Cymru, oni bai bod y rheoliadau'n cael eu gwneud at ddiben a ddisgrifir yn is-adran (7) o'r adran honno yn unig;
- (c) adran 27(3) neu (4), oni bai bod y rheoliadau'n cael eu gwneud at ddiben a ddisgrifir yn is-adran (7) o'r adran honno yn unig;
- (d) adran 34(1) (cyngorau cymuned â chymhwysedd: gofynion cymhwysedd);
- (e) adran 37(4) (dyletswydd cyfranogiad y cyhoedd: ystyr awdurdodau sy'n gysylltiedig â chyngor sir);
- (f) adran 64(6)(b) (ceisiadau gwella: rhagnodi "awdurdod perthnasol");
- (g) adran 74(3) (ceisiadau gwella: darpariaeth bellach);
- (h) adran 111(3) (egwyddorion etc. sy'n gysylltiedig â llywodraethu da);
- (i) adran 178(4) (newid y dyddiad pan fo diddymiad Pennod 2 o Ran 7 yn cael effaith).

- (4) Mae is-adran (2) hefyd yn gymwys i unrhyw offeryn statudol arall sy'n cynnwys rheoliadau o dan y Ddeddf hon, ac eithrio rheoliadau a wneir o dan adran 175 neu baragraff 2 o Atodlen 1, sy'n diwygio, yn addasu, yn datgymhwyso neu'n diddymu darpariaeth –

- (a) mewn Deddf neu Fesur Cynulliad Cenedlaethol Cymru, neu
- (b) mewn Deddf Seneddol.

- (5) Mae offeryn statudol sy'n cynnwys rheoliadau o dan y Ddeddf hon nad yw is-adran (2) yn gymwys iddynt, ac eithrio rheoliadau a wneir o dan baragraff 2 o Atodlen 1, yn ddarostyngedig i'w ddirymu yn unol â phenderfyniad gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru.

183 Dod i rym

- (1) Daw'r Rhan hon i rym ar y diwrnod y mae'r Ddeddf hon yn cael y Cydsyniad Brenhinol.
- (2) Daw'r darpariaethau a ganlyn i rym 2 fis ar ôl cael y Cydsyniad Brenhinol—
- 5 (a) Penodau 1, 3 a 4 o Ran 1 (ardaloedd llywodraeth leol a chynghorau sir), ac eithrio adran 21;
- (b) Rhan 2 (pŵer cymhwysedd cyffredinol);
- (c) Pennod 4 o Ran 3 (hybu mynediad i lywodraeth leol: ceisiadau gwella);
- (d) Pennod 1 o Ran 6 (adolygiad o drefniadau cynghorau cymuned gan y Comisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol).
- 10 (3) Daw darpariaethau eraill y Ddeddf hon i rym ar ddiwrnod a bennir gan Weinidogion Cymru mewn gorchymyn a wneir drwy offeryn statudol.
- (4) Caiff gorchymyn o dan is-adran (3)—
- (a) gwneud darpariaeth drosiannol neu ddarfodol neu ddarpariaeth arbed;
- 15 (b) pennu diwrnodau gwahanol at ddibenion gwahanol neu ar gyfer ardaloedd gwahanol.

184 Enw byr

Enw byr y Ddeddf hon yw Deddf Llywodraeth Leol (Cymru) 2017.

ATODLEN 1
(a gyflwynir gan adran 1)

SIROEDD YNG NGHYMRU

1 Mae Tablau 1 a 2 isod yn nodi cynigion gwahanol ar gyfer cyfansoddiad siroedd yng
5 Nghymru ar ôl 1 Ebrill 2020 –

TABL 1

Enw	Ardal (a bennir drwy gyfeirio at yr ardaloedd a oedd yn siroedd ac yn fwrdeistrefi sirol yn union cyn 1 Ebrill 2020)
Sir 1	Siroedd Ynys Môn a Gwynedd, a bwrdeistref sirol Conwy
Sir 2	Siroedd Dinbych a'r Fflint a bwrdeistref sirol Wrecsam
Sir 3	Siroedd Ceredigion, Penfro a Chaerfyrddin
Sir 4	Sir Abertawe a bwrdeistref sirol Castell-nedd Port Talbot
Sir 5	Bwrdeistrefi sirol Pen-y-bont ar Ogwr, Rhondda Cynon Taf a Merthyr Tudful
Sir 6	Bwrdeistrefi sirol Caerdydd a Bro Morgannwg
Sir 7	Sir Fynwy a bwrdeistrefi sirol Blaenau Gwent, Caerffili, Torfaen a Chasnewydd
Powys	Sir Powys

NEU

TABL 2

Enw	Ardal (a bennir drwy gyfeirio at yr ardaloedd a oedd yn siroedd ac yn fwrdeistrefi sirol yn union cyn 1 Ebrill 2020)
Sir 1	Siroedd Ynys Môn a Gwynedd
Sir 2	Bwrdeistref sirol Conwy a sir Ddinbych
Sir 3	Sir y Fflint a bwrdeistref sirol Wrecsam
Sir 4	Siroedd Ceredigion, Penfro a Chaerfyrddin
Sir 5	Sir Abertawe a bwrdeistref sirol Castell-nedd Port Talbot
Sir 6	Bwrdeistrefi sirol Pen-y-bont ar Ogwr, Rhondda Cynon Taf a Merthyr Tudful
Sir 7	Bwrdeistrefi sirol Caerdydd a Bro Morgannwg
Sir 8	Sir Fynwy a bwrdeistrefi sirol Blaenau Gwent, Caerffili, Torfaen a Chasnewydd
Powys	Sir Powys

- 2 (1) Caiff Gweinidogion Cymru, drwy reoliadau, ddiwygio'r eitemau yn y golofn gyntaf (enw'r sir) ym mhob un o'r Tablau uchod, ac eithrio'r eitemau ar gyfer sir Powys.
- (2) Caiff rheoliadau o dan is-baragraff (1) wneud diwygiadau canlyniadol i ddarpariaethau eraill y Rhan hon.

ATODLEN 2
(a gyflwynir gan adran 14)

CYNGHORAU NEWYDD: ETHOLIADAU CYFFREDIN A CHYFARFODYDD CYNTAF

Swyddogion canlyniadau yn yr etholiadau cyffredin cyntaf

- 5 1 (1) Yn etholiadau cyffredin cyntaf cynghorwyr ar gyfer pob cyngor newydd, mae'r swyddog canlyniadau i'w benodi gan y cyngor sir neu'r cyngor bwrdeistref sirol a gyfarwyddir gan Weinidogion Cymru i wneud y penodiad (yn ddarostyngedig i is-baragraff (3)); ac o ganlyniad nid yw adran 35(1A) o Ddeddf Cynrychiolaeth y Bobl 1983 (p.2) (gofyniad i benodi un o swyddogion y cyngor) yn gymwys.
- 10 (2) Rhaid i gyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol y rhoddwyd cyfarwyddyd iddo o dan is-baragraff (1) benodi un o'i swyddogion.
- (3) Ni chaiff Gweinidogion Cymru roi cyfarwyddyd i gyngor o dan is-baragraff (1) onid yw –
- (a) y cyngor i'w ddiddymu gan y Ddeddf hon, a
- 15 (b) y cyngor yn gyngor ar gyfer ardal a fydd yn rhan o'r sir newydd y mae'r etholiad yn ymwneud â hi.
- (4) Nid yw adran 36(4) o Ddeddf Cynrychiolaeth y Bobl 1983 yn gymwys i etholiadau cyffredin cyntaf cynghorwyr ar gyfer pob cyngor newydd (ad-dalu gwariant).
- 20 (5) Rhaid i'r holl wariant yr aiff swyddog canlyniadau neu swyddog arall iddo yn briodol mewn perthynas â chynnal etholiadau cyffredin cyntaf cynghorwyr ar gyfer cyngor newydd gael ei dalu gan y cyngor a benododd y swyddog canlyniadau; a chaiff y cyngor hwnnw adennill rhan o'r gwariant hwnnw neu'r holl wariant gan y cynghorau yn ardal y sir newydd –
- (a) yn ôl y cyfrannau hynny y byddant yn cytuno arnynt, neu
- 25 (b) os na allant gytuno, yn ôl y cyfrannau hynny y mae Gweinidogion Cymru yn penderfynu arnynt.
- (6) Yn Rhannau 2 a 3 o Ddeddf Cynrychiolaeth y Bobl 1983, fel y maent yn gymwys mewn perthynas ag etholiadau cyffredin cyntaf cynghorwyr ar gyfer cyngor newydd, mae cyfeiriadau at "the appropriate officer" i'w darllen fel cyfeiriadau at y swyddog canlyniadau a benodir o dan y paragraff hwn (o ganlyniad, nid yw'r diffiniad o "appropriate officer" yn adran 67(7) o'r Ddeddf honno yn gymwys).
- 30

Datganiadau derbyn swydd

- 2 At ddibenion cymryd a derbyn i law ddatganiadau derbyn swydd cynghorydd ar gyfer unrhyw gyngor newydd cyn cyfarfod cyntaf y cyngor hwnnw –
- 35 (a) mae prif weithredwr cyngor dynodedig i'w drin fel swyddog priodol y cyngor newydd, a
- (b) rhaid i brif weithredwr cyngor dynodedig drosglwyddo unrhyw ddatganiad a ddaeth i'w law i ofal swyddog priodol y cyngor newydd pan benodir y swyddog priodol hwnnw.

Cyfarfodydd cyntaf cynghorau newydd

- 3 (1) Rhaid cynnal cyfarfod cyntaf pob cyngor newydd (a fydd, o dan adran 15, yn awdurdod
cysgodol pan gynhelir y cyfarfod) cyn diwedd y cyfnod o 14 o ddiwrnodau sy'n dechrau
5 â diwrnod yr etholiad a gynhelir o dan adran 14; mae'r cyfarfod hwn i'w drin fel cyfarfod
blynyddol y cyngor newydd ar gyfer y flwyddyn y'i cynhelir.
- (2) Rhaid i'r cyfarfod gael ei gynnull gan brif weithredwr cyngor dynodedig ("y prif
weithredwr dynodedig"), a rhaid ei gynnal yn y man a bennir gan y prif weithredwr
hwnnw.
- 10 (3) Rhaid i'r hysbysiad am y cyfarfod sy'n ofynnol gan baragraff 4(2) o Atodlen 12 i Ddeddf
1972 gael ei gyhoeddi yn y man lle mae'r cyfarfod i gael ei gynnal, a rhaid i'r wŷs i fod yn
bresennol yn y cyfarfod gael ei llofnodi gan y prif weithredwr dynodedig (ac mae
paragraff 4 o Atodlen 12 i Ddeddf 1972 i'w ddarllen yn unol â hynny).
- (4) Os yw aelod o gyngor newydd yn darparu cyfeiriad e-bost i'r prif weithredwr dynodedig
cyn i'r wŷs i fynychu'r cyfarfod gael ei hanfon, caiff y prif weithredwr dynodedig anfon
15 yr wŷs at yr aelod drwy ei hanfon i'r cyfeiriad e-bost a ddarparwyd.
- 4 (1) Hyd nes yr etholir cadeirydd yng nghyfarfod cyntaf cyngor newydd, mae'r personau a
ddynodir gan y pwyllgor pontio perthnasol i arfer swyddogaethau cadeirydd ac is-
gadeirydd y cyngor.
- 20 (2) Ni chaiff unrhyw berson a ddynodir gan y pwyllgor pontio perthnasol o dan is-baragraff
(1) bleidleisio yn y lle cyntaf yn yr etholiad ar gyfer cadeirydd, oni bai bod y person
hwnnw yn gynghorydd ar gyfer y sir newydd (ond caiff roi pleidlais fwrw yn unol ag
adran 23(3) o Ddeddf 1972).
- 25 (3) Yng nghyfarfod cyntaf cyngor newydd rhaid i'r prif weithredwr dynodedig arfer
unrhyw swyddogaethau sy'n perthyn i swyddog priodol y cyngor newydd mewn
perthynas â'r cyfarfod.
- (4) Yng nghyfarfod cyntaf cyngor newydd, mae rheolau sefydlog y cyngor dynodedig yn
gymwys.

Cymhwyso ar gyfer aelodaeth o gyngor newydd

- 5 At ddibenion adran 79 o Ddeddf 1972 (cymhwyso ar gyfer etholiad a dal swydd), o ran ei
30 gymhwyso i ymgeisydd ar gyfer aelodaeth o gyngor newydd, mae'r siroedd newydd i'w
trin fel pe baent wedi eu sefydlu yn ddim llai na 12 mis cyn y diwrnod yr enwebwyd yr
ymgeisydd.

Dehongli

- 6 Yn yr Atodlen hon—
- 35 ystyr "cyngor dynodedig" ("*designated council*"), mewn perthynas â chyngor
newydd, yw cyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol sydd i'w ddiddymu gan y
Ddeddf hon, ac sy'n gyngor ar gyfer ardal a fydd yn rhan o'r sir newydd, a
ddynodir gan y pwyllgor pontio perthnasol (a chaiff y pwyllgor pontio perthnasol
ddynodi cynghorau sir a chynghorau bwrdeistref sirol gwahanol at ddibenion
40 gwahanol o dan yr Atodlen hon);

ystyr “prif weithredwr” (*“chief executive”*), mewn perthynas â chyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol, yw’r person a benodir yn brif weithredwr o dan adran 103;

5 ystyr “y pwyllgor pontio perthnasol” (*“the relevant transition committee”*), mewn perthynas â chyngor newydd, yw’r pwyllgor a sefydlir yn rhinwedd adran 11 o Ddeddf Llywodraeth Leol (Cymru) 2015 gan y cynghorau a ddiddymir gan y Ddeddf hon y bydd eu hardaloedd yn ffurfio ardal y cyngor newydd;

10 ystyr “swyddog priodol y cyngor newydd” (*“proper officer of the new council”*), mewn perthynas â diben neu swyddogaeth a bennir yn yr Atodlen hon, yw un o swyddogion y cyngor newydd a benodir at y diben hwnnw neu, yn ôl y digwydd, i arfer y swyddogaeth honno.

ATODLEN 3
(a gyflwynir gan adran 16)

CYNGHORAU NEWYDD: CYLLID

Y dreth gyngor ac ardrethu annomestig

- 5 1 (1) Mae'r cynghorau newydd yn awdurdodau bilio mewn perthynas â'r flwyddyn ariannol sy'n dechrau ar 1 Ebrill 2020 ac mewn perthynas â blynyddoedd ariannol dilynol.
- (2) Yn yr Atodlen hon, ystyr "awdurdod bilio" yw awdurdod sy'n awdurdod bilio at ddibenion—
- (a) Rhan 1 o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 (p.14) (y dreth gyngor), a
- 10 (b) Rhan 3 o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1988 (p.41) (ardrethu annomestig).
- (3) O 1 Ebrill 2020 ymlaen mae gan y cynghorau newydd yr un swyddogaethau mewn perthynas â'r dreth gyngor ac ardrethu annomestig ag a oedd gan y cynghorau a ddiddymir mewn perthynas ag unrhyw flwyddyn ariannol sy'n dechrau cyn 1 Ebrill 2020.

15 *Rhestrau prisio*

- 2 Ar ôl adran 22B o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 (p.14) mewnosoder—

"22C Amalgamated valuation lists for new Welsh billing authorities

- 20 (1) Every new listing officer must, on 1 April 2020, compile a list ("the amalgamated list") for the new billing authority for which the officer is appointed, based on the information provided to the officer under this section.
- (2) The amalgamated list must contain all relevant information which was included in the current valuation lists compiled for the old billing authorities.
- 25 (3) The amalgamated list must also include all relevant information which was included in any current valuation list by way of an alteration.
- (4) A new listing officer's amalgamated list—
- 30 (a) is to be treated for the purposes of this Act as the valuation list for the officer's new billing authority,
- (b) is deemed to have come into force on—
- (i) 1 April 2005, or
- (ii) if an order made under section 22B(3) specified a date which is before 1 April 2020, the date specified in the order, and
- 35 (c) remains in force until a new list is compiled under section 22B.

- (5) An amalgamated list must be maintained for so long as is necessary for the purposes of this Part, and the duty to maintain the list is not affected by the list ceasing to be in force.
- (6) Section 22B(4) does not apply in relation to an amalgamated list.
- 5 (7) Where an amalgamated list contains information which is derived from any alteration made to any valuation list or lists from which it is derived, the amalgamated list is to be treated as having been varied on the date on which the alteration was made.
- (8) Every old listing officer must –
- 10 (a) on or before 15 November 2019, provide the appropriate new listing officer with all relevant information recorded in the old listing officer's valuation list as at 31 October 2019, and
- (b) on the day before 1 April 2020, provide the appropriate new listing officer with all relevant information recorded in the old listing officer's valuation list as at that date.
- 15 (9) A new listing officer receiving any information under subsection (8)(a) must send a copy of it to his or her new billing authority as soon as is reasonably practicable.
- (10) As soon as is reasonably practicable after compiling the amalgamated list, a new listing officer must send a copy of it to his or her new billing authority.
- 20 (11) A new billing authority receiving a copy of an amalgamated list under subsection (10) must, as soon as is reasonably practicable, deposit it at its principal office.
- (12) For the purposes of this section –
- 25 (a) references to an old listing officer's valuation list are references to the valuation list maintained by him or her under this Act,
- (b) a new listing officer's area is the area of the new billing authority for which he or she is appointed,
- 30 (c) the appropriate new listing officer, in relation to any information which relates to a dwelling, is the new listing officer for the new billing authority in whose area the dwelling is situated, and
- (d) information is relevant in relation to a new listing officer, or the officer's area, if it relates to a dwelling which is in the officer's area.
- 35 (13) In this section –
- 40 "current valuation list" means a valuation list that was compiled on 1 April 2005 (see section 22B(2)(b)), unless an order has been made under section 22B(3) specifying a date before 1 April 2020; in which case, it means a valuation list compiled on the date specified in the order;

“old listing officer” means a listing officer for an old billing authority;

“new billing authority” means a billing authority which is a new council;

“new council” has the same meaning as in the Local Government (Wales) Act 2017 (see section 13 of that Act);

“new listing officer” means a listing officer for a new billing authority;

“old billing authority” means a billing authority which is a council for a county or county borough abolished by the Local Government (Wales) Act 2017.”

Rhestrau ardrethu annomestig lleol

3 Ar ôl adran 41A o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1988 (p.41) mewnosoder –

“41B Local non-domestic rating lists for new Welsh billing authorities

- 15 (1) Every new valuation officer must, on 1 April 2020, compile a list (“the amalgamated list”) for the new billing authority for which the officer is appointed, based on the information provided to the officer under this section.
- 20 (2) The amalgamated list must contain all relevant information which was included in the current local non-domestic rating lists.
- (3) The amalgamated list must also include all relevant information which was included in any current local non-domestic rating list by way of an alteration.
- 25 (4) A new valuation officer's amalgamated list –
- (a) is to be treated for the purposes of this Act as the local non-domestic rating list for the officer’s new billing authority,
- (b) is deemed to have come into force on –
- (i) 1 April 2017, or
- (ii) if another date is specified in an order made under section 54A, that date, and
- 30 (c) remains in force until the next list is compiled under section 41.
- (5) Where an amalgamated list contains information which is derived from any alteration made to any list or lists from which it is derived, the amalgamated list is to be treated as having been varied on the date on which the alteration was made.
- 35 (6) Subsections (2) to (6B) of section 41 do not apply in relation to an amalgamated list.
- (7) Every old valuation officer must –

- (a) on or before 15 October 2019, provide the appropriate new valuation officer with all relevant information recorded in the old valuation officer's local non-domestic rating list as at 30 September 2019, and
- 5 (b) on the day before 1 April 2020, provide the appropriate new valuation officer with all relevant information recorded in the old valuation officer's local non-domestic rating list as at that date.
- 10 (8) A new valuation officer receiving any information under subsection (7)(a) must send a copy of it to his or her new billing authority as soon as is reasonably practicable.
- (9) As soon as is reasonably practicable after compiling an amalgamated list, a new valuation officer must send a copy of it to his or her new billing authority.
- 15 (10) A new billing authority receiving a copy of an amalgamated list under subsection (9) must deposit it at its principal office as soon as is reasonably practicable.
- (11) For the purposes of this section –
- 20 (a) references to an old valuation officer's local non-domestic rating list are references to the local non-domestic rating list maintained by him or her under this Act,
- (b) a new valuation officer's area is the area of the new billing authority for which he or she is appointed,
- 25 (c) the appropriate new valuation officer, in relation to any information which relates to any hereditament is the new valuation officer for the new billing authority in whose area the hereditament is situated, and
- (d) information is relevant in relation to a new valuation officer, or the officer's area, if it relates to a hereditament which is in the officer's area.
- 30 (12) In this section –
- 35 "current local non-domestic rating list" means a local non-domestic rating list compiled on 1 April 2017, unless another date is specified in an order made under section 54A, in which case it means a valuation list compiled on the date specified in the order;
- "old valuation officer" means a valuation officer for an old billing authority;
- 40 "new billing authority" means a billing authority which is a new council;
- "new council" has the same meaning as in the Local Government (Wales) Act 2017 (see section 13 of that Act);

“new valuation officer” means a valuation officer for a new billing authority;

“old billing authority” means a billing authority which is a council for a county or county borough abolished by the Local Government (Wales) Act 2017.”

Cronfeydd cynghorau

- 4 (1) Rhaid i bob cyngor newydd, ar 1 Ebrill 2020, sefydlu cronfa a elwir ei gronfa gyngor.
- (2) Rhaid i bob cyngor newydd gynnal ei gronfa gyngor.
- 10 (3) Rhaid i unrhyw symiau a dderbynnir gan gyngor newydd gael eu talu i’w gronfa gyngor.
- (4) Rhaid i’r holl daliadau gan gyngor newydd gael eu gwneud o’i gronfa gyngor.
- (5) Nid yw is-baragraffau (3) a (4) yn gymwys mewn perthynas ag unrhyw symiau sydd i’w talu i gronfa ymddiriedolaeth, na thaliadau sydd i’w gwneud ohoni.
- 15 (6) Nid yw adran 101(1)(b) o Ddeddf 1972 (dirprwyo) yn gymwys o ran swyddogaethau cyngor newydd mewn perthynas â’i gronfa gyngor.
- (7) Rhaid i bob cyngor newydd gadw cyfrifon o’r symiau a delir i’w gronfa gyngor, a’r taliadau a wneir ohono.
- (8) Mae unrhyw gyfrif a gedwir mewn perthynas â threuliau cyffredinol cyngor newydd yn unig i’w alw yn gyfrif cyffredinol y cyngor ac mae unrhyw gyfrif a gedwir mewn perthynas ag unrhyw ddsbarth o dreuliau arbennig y cyngor yn unig (gweler adran 35 o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 (p.14)) i’w alw yn gyfrif arbennig.
- 20 (9) Caiff Gweinidogion Cymru wneud rheoliadau –
- (a) sy’n ei gwneud yn ofynnol i asedau o ddisgrifiad a bennir yn y rheoliadau sy’n dod o fewn cronfa gyngor gael eu dal mewn cronfa ar wahân o fewn y gronfa gyngor;
- 25 (b) sy’n ei gwneud yn ofynnol i unrhyw gronfa (ac eithrio cronfa ymddiriedolaeth) o ddisgrifiad a bennir yn y rheoliadau a sefydlir gan gyngor newydd gael ei chynnal fel cronfa ar wahân o fewn ei chronfa gyngor.
- (10) Caiff Gweinidogion Cymru, drwy reoliadau, wneud darpariaeth mewn perthynas â’r rhwymedigaeth ar gynghorau newydd i wneud taliadau o’u cronfeydd cyngor mewn perthynas â phraeseptau a ddyroddir o dan Bennod 4 o Ran 1 o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 (p.14).
- 30 (11) Caiff Gweinidogion Cymru, drwy reoliadau, wneud darpariaeth ar gyfer rhannu ymhlith cyngor newydd a phrif awdurdodau praeseptio, yn unol â rheolau a bennir yn y rheoliadau, swm sy’n gyfwerth â’r cyfan neu ran o unrhyw ddidyniad sydd, yn unol â darpariaeth o dan baragraff 4(4A) o Atodlen 8 i Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1988 (p.41) (cadw ardrethi yn lleol), i fod i gael ei wneud wrth gyfrifo cyfraniad ardrethu annomestig y cyngor ar gyfer blwyddyn ariannol.
- 35 (12) Caiff rheoliadau o dan is-baragraff (10) neu (11), yn benodol, gynnwys darpariaeth –
- (a) bod rhaid i unrhyw beth sydd i fod i gael ei dalu gael ei dalu –
- (i) o fewn cyfnod a bennir yn y rheoliadau, a
- 40

- (ii) mewn rhandaliadau o'r symiau hynny, ac ar yr adegau hynny, a bennir gan yr awdurdod bilio yn unol â rheolau a bennir yn y rheoliadau;
- (b) bod rhaid i'r awdurdod bilio hysbysu unrhyw awdurdodau praeseptio pryd y caiff rhandaliadau eu talu a sut y maent i'w cyfrifo;
- 5 (c) os na chaiff rhandaliad ei dalu i awdurdod praeseptio yn unol â'r rheoliadau, y bydd ganddo'r hawl i log ar swm y rhandaliad;
- (d) o ran yr amgylchiadau pan fo'r awdurdod bilio i'w drin fel pe bai wedi cyflawni'r rhwymedigaeth a grybwyllir yn is-baragraff (10) neu unrhyw rwymedigaeth sy'n codi o dan is-baragraff (11);
- 10 (e) o ran adennill (drwy ddidyniad neu fel arall) unrhyw swm dros ben a dalwyd gan yr awdurdod bilio i unrhyw awdurdod praeseptio wrth geisio cyflawni'r rhwymedigaeth i wneud taliadau a grybwyllir yn is-baragraff (10) neu unrhyw rwymedigaeth sy'n codi o dan is-baragraff (11).
- (13) Yn y paragraff hwn –
- 15 ystyr "awdurdod praeseptio" ("*precepting authority*") yw prif awdurdod praeseptio neu awdurdod praeseptio lleol (y mae iddo'r ystyr a roddir i "local precepting authority" gan adran 39(2) o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 (p.14));
- 20 mae i "prif awdurdod praeseptio" yr ystyr a roddir i "major precepting authority" gan adran 39(1) o'r Ddeddf honno.

ATODLEN 4
(a gyflwynir gan adran 18)

DARPARIAETH DROSIANNOL ETC.

RHAN 1

5

DARPARIAETH DROSIANNOL AMRYWIOL

Gohirio etholiadau cynghorwyr ar gyfer cynghorau sydd i'w diddymu gan y Ddeddf hon

- 1 (1) Nid oes etholiad cynghorwyr ar gyfer cyngor sydd i'w ddiddymu gan y Ddeddf hon i'w gynnal ar ôl 31 Rhagfyr 2018 ("y dyddiad gohirio") ac eithrio –
- 10 (a) i lenwi lle gwag achlysurol o ran swydd cynghorydd ar gyfer y cyngor hwnnw pan fo, cyn y dyddiad gohirio –
- (i) y swydd wedi ei chyhoeddi fel un wag, neu
- (ii) hysbysiad am y lle gwag wedi ei roi o dan adran 89(1) o Ddeddf 1972, neu
- (b) pan fo nifer y lleoedd gwag achlysurol o ran swydd cynghorydd ar gyfer y cyngor sy'n codi ar ôl y dyddiad gohirio yn fwy na hanner cyfanswm y swyddi hynny.
- 15 (2) Rhaid i unrhyw gynghorydd ar gyfer cyngor sydd i'w ddiddymu gan y Ddeddf hon sy'n dal swydd yn union cyn y dyddiad gohirio, neu a etholir ar ôl y dyddiad hwnnw i lenwi lle gwag achlysurol, oni bai ei fod yn ymddiswyddo o'i swydd neu bod y swydd yn dod yn wag fel arall, barhau i ddal y swydd hyd 1 Ebrill 2020.
- 20 (3) Nid oes gofyniad i lenwi unrhyw le gwag achlysurol o ran swydd cynghorydd ar gyfer cyngor sydd i'w ddiddymu gan y Ddeddf hon sy'n codi ar ôl y dyddiad gohirio; mae adran 89 o Ddeddf 1972 i'w darllen yn unol â hynny.
- (4) Nid oes gofyniad i lenwi unrhyw le gwag achlysurol sy'n codi yn ystod mis Mawrth 2020 o ran swydd cadeirydd neu is-gadeirydd cyngor sydd i'w ddiddymu gan y Ddeddf hon.

Ardaloedd llywodraeth leol presennol a newydd gyda'r un enw

- 25 2 (1) Pan fo gan sir newydd yr un enw ag ardal llywodraeth leol sy'n bodoli ar unrhyw adeg cyn 1 Ebrill 2020, nid yw cyfeiriadau mewn unrhyw ddeddfiad a basiwyd cyn y Ddeddf hon at yr ardal llywodraeth leol wrth ei henw i'w darllen fel cyfeiriadau at y sir newydd.
- (2) Mae'r adran hon yn ddarostyngedig i unrhyw ddarpariaeth i'r gwrthwyneb a wneir gan y Ddeddf hon neu oddi tani.

30 *Awdurdodau tân ac achub*

- 3 Nid yw'n ofynnol i Weinidogion Cymru achosi i ymchwiliad gael ei gynnal o dan is-adran (6) o adran 4 o Ddeddf Gwasanaethau Tân ac Achub 2004 (awdurdodau cyfunol) mewn perthynas â gorchymyn o dan is-adran (4) o'r adran honno a wneir o ganlyniad i newidiadau i ardaloedd llywodraeth leol a wneir gan Ran 1 o'r Ddeddf hon neu oddi tani.
- 35

RHAN 2

TROSGLWYDDO STAFF, EIDDO, HAWLIAU A RHWYMEDIGAETHAU

“Cyngor newydd perthnasol”

4 Yn y Rhan hon o’r Atodlen hon ystyr “cyngor newydd perthnasol”, mewn perthynas â
 5 chyngor a ddiddymir, yw’r cyngor newydd ar gyfer yr ardal sy’n cynnwys yr ardal a
 oedd yn ardal i’r cyngor a ddiddymir.

Trosglwyddo staff cyngorau a ddiddymir

5 (1) Ar 1 Ebrill 2020, trosglwyddir aelodau staff cyngor a ddiddymir i gyflogaeth y cyngor
 newydd perthnasol.

10 (2) Mae Rheoliadau Trosglwyddo Ymgymeriadau (Diogelu Cyflogaeth) 2006 (O.S. 2006/246)
 (“Rheoliadau TUPE”) yn gymwys i drosglwyddiad o dan is-baragraff (1) neu reoliadau o
 dan adran 19 (pa un a yw’r trosglwyddiad yn drosglwyddiad perthnasol at ddibenion
 Rheoliadau TUPE ai peidio), yn ddarostyngedig i is-baragraff (3).

15 (3) Nid yw’r rheoliadau a ganlyn o Reoliadau TUPE yn gymwys i drosglwyddiad o dan is-
 baragraff (1) nac i reoliadau o dan adran 19—
 (a) rheoliad 4(6) (rhwymedigaeth droseddol), a
 (b) rheoliad 10 (pensiynau).

Trosglwyddo eiddo, hawliau a rhwymedigaethau

6 (1) Ar 1 Ebrill 2020, mae’r eiddo, yr hawliau a’r rhwymedigaethau (gan gynnwys
 20 rhwymedigaethau troseddol) yr oedd gan gyngor a ddiddymir yr hawl iddynt, neu yr
 oedd yn ddarostyngedig iddynt, yn cael eu trosglwyddo i’r cyngor newydd perthnasol ac
 yn cael eu breinio ynddo.

(2) Caiff unrhyw beth (gan gynnwys achos sifil neu droseddol)—

25 (a) sy’n ymwneud ag unrhyw eiddo, hawliau neu rhwymedigaethau a drosglwyddir o
 dan is-baragraff (1) neu reoliadau o dan adran 19, a

(b) sydd yn y broses o gael ei wneud gan gyngor a ddiddymir, neu mewn perthynas â
 chyngor a ddiddymir, yn union cyn 1 Ebrill 2020,

gael ei barhau ar y diwrnod hwnnw ac ar ôl hynny gan y cyngor newydd perthnasol neu
 mewn perthynas ag ef.

30 (3) Mae unrhyw beth a wnaed gan gyngor a ddiddymir neu mewn perthynas ag ef—

(a) at ddibenion unrhyw eiddo, hawliau neu rhwymedigaethau a drosglwyddir o dan
 is-baragraff (1) neu reoliadau o dan adran 19, neu mewn cysylltiad â hwy, a

(b) sydd mewn effaith yn union cyn 1 Ebrill 2020,

35 yn cael effaith ar y diwrnod hwnnw ac ar ôl hynny fel pe bai wedi ei wneud gan y cyngor
 newydd perthnasol, neu mewn perthynas ag ef.

(4) Mewn unrhyw offerynnau, contractau neu achosion sifil neu droseddol—

(a) sy’n ymwneud ag unrhyw eiddo, hawliau neu rhwymedigaethau a drosglwyddir o
 dan is-adran (1) neu reoliadau o dan adran 19, a

(b) sy'n cael eu gwneud neu eu cychwyn cyn 1 Ebrill 2020, mae cyfeiriad at gyngor a ddiddymir i'w drin ar y diwrnod hwnnw ac ar ôl hynny fel pe bai'n gyfeiriad, neu fel pe bai'n cynnwys cyfeiriad, at y cyngor newydd perthnasol.

- 5 (5) Nid yw'r paragraff hwn yn gymwys mewn perthynas â hawliau a rhwymedigaethau o dan gontract cyflogaeth a drosglwyddir i gyngor newydd perthnasol o dan baragraff 5 neu reoliadau o dan adran 19.
- 7 (1) Mae tystysgrif a ddyroddir gan Weinidogion Cymru bod eiddo wedi ei drosglwyddo o dan baragraff 6(1) neu reoliadau o dan adran 19 yn dystiolaeth derfynol o'r trosglwyddiad.
- 10 (2) Mae paragraff 6, a rheoliadau o dan adran 19, yn cael effaith mewn perthynas ag eiddo, hawliau neu rwymedigaethau y maent yn gymwys iddynt er gwaethaf unrhyw ddarpariaeth (o ba natur bynnag) a fyddai fel arall yn rhwystro, yn cosbi neu yn cyfyngu ar drosglwyddo'r eiddo, yr hawliau neu'r rhwymedigaethau.

ATODLEN 5
(a gyflwynir gan adran 21)

DEDDF 1972: DIWYGIADAU A DARPARIAETH DROSIANNOL

RHAN 1

MÂN DDIWYGIADAU A DIWYGIADAU CANLYNIADOL

5

1 Mae Deddf 1972 wedi ei diwygio yn unol â'r Rhan hon o'r Atodlen hon.

2 Yn adran 2 (cyfansoddiad prif gynghorau yn Lloegr) hepgorer is-adran (2B).

3 (1) Mae adran 20 (prif ardaloedd llywodraeth leol newydd yng Nghymru) wedi ei diwygio fel a ganlyn.

10 (2) Cyn is-adran (1) mewnosoder –

“(A1) Section 1 of the Local Government (Wales) Act 2017 makes provision about –

15

(a) the local government areas in Wales (which are the counties set out in the table in Schedule 1 to that Act, and the communities originally established under this section subject to any subsequent changes to those communities), and

(b) councils for the counties set out in the table in Schedule 1 to that Act.”

(3) Hepgorer is-adrannau (1) i (7).

20

(4) Yn lle is-adrannau (9) a (10) rhodder –

“(9) The Welsh Ministers may by regulations change the name by which any of the preserved counties is for the time being known.

(10) A statutory instrument containing regulations under subsection (9) is subject to annulment in pursuance of a resolution of the National Assembly for Wales.”

25

(5) Hepgorer is-adran (11).

(6) Yn lle teitl adran 20, rhodder “Local government areas and preserved counties in Wales”.

(7) Yn unol â hynny, yn lle'r croes-bennawd sy'n dod o flaen adran 20 rhodder “Local government areas and preserved counties after 1 April 2020”.

30

4 (1) Mae Atodlen 4 wedi ei diwygio fel a ganlyn.

(2) Hepgorer Rhannau 1 a 2.

(3) Yn lle teitl yr Atodlen honno rhodder “PRESERVED COUNTIES”.

5 Mae adrannau 21 i 26 (cynghorau a'u haelodau) wedi eu diddymu (gweler Rhan 2 o'r Atodlen hon am ddarpariaeth bellach ynglŷn â diddymu adran 26 (etholiadau)).

35

6 (1) Mae adran 74 (newid enw sir) wedi ei diwygio fel a ganlyn.

(2) Yn is-adran (1), hepgorer “, county borough” o'r ddau le y mae'n ymddangos.

(3) Hepgorer is-adran (2A).

(4) Yn is-adran (3), yn lle “the relevant Minister”, yn y ddau le y mae’n ymddangos, rhodder “the Secretary of State”.

(5) Hepgorer is-adran (3A).

(6) Yn is-adran (4) hepgorer “, county borough”.

5 (7) Hepgorer is-adrannau (7) ac (8).

(8) Yn y teitl, yn lle “county, district” rhodder “county or district in England”.

7 Mae adran 245A (cais gan gyngor sir i Ei Mawrhydi i roi siarter sy’n rhoi statws bwrdeistref sirol) wedi ei diddymu.

8 Yn adran 270(1) o Ddeddf 1972 (diffiniadau) ar ôl y diffiniad o “mayor and cabinet
10 executive” mewnosoder –

““ member”, in relation to a principal council which is operating executive arrangements which involve a mayor and cabinet executive, means –

(a) the elected mayor of the council;

15 (b) the chair of the council;

(c) a councillor of the council;”.

RHAN 2

DARPARIAETH SY’N GYSYLLTIEDIG Â DIDDYMU ADRAN 26 O DDEDDF 1972 (ETHOLIADAU)

Etholiadau cyffredin cynghorwyr ar gyfer cyngor sir Powys yn 2020

20 9 (1) Bydd etholiad cyffredin cynghorwyr ar gyfer cyngor sir Powys yn 2020 (a chynhelir etholiad cyffredin dilynol ar gyfer cynghorwyr o’r fath yn 2023, yn unol ag adran 10).

(2) Hyd etholiadau cyffredin cynghorwyr ar gyfer cynghorau sir yn 2023, mae adran 10(3) yn gymwys mewn perthynas â chynghorwyr ar gyfer cyngor sir Powys fel petai “tair blynedd” wedi ei roi yn lle “pum mlynedd”.

25 *Cyfnodau swyddi cynghorwyr*

10 (1) Mae is-baragraff (2) yn gymwys yn ystod y cyfnod sy’n dechrau pan ddaw adran 10 i rym ac sy’n dod i ben gydag etholiadau cyffredin cynghorwyr ar gyfer y cynghorau sir yn 2023.

30 (2) Mae adran 10(3) yn gymwys mewn perthynas â chynghorwyr ar gyfer y cynghorau o’r disgrifiadau a nodir yng ngholofn gyntaf tabl 1 fel pe bai’r geiriau a nodir yn ail golofn tabl 3 wedi eu rhoi yn lle “pum mlynedd” –

TABL 3

Disgrifiad o’r cyngor	Cyfnod o flynyddoedd
cynghorau newydd (sydd i’w hethol ar 2 Mai 2019)	“pedair blynedd”
cynghorau sydd i’w diddymu gan y Ddeddf hon	“tair blynedd”

Diwygiadau canlyniadol i Ddeddf Llywodraeth Leol 2000 (p.22)

11 (1) Mae Deddf Llywodraeth Leol 2000 (p.22) wedi ei diwygio fel a ganlyn.

(2) Yn adran 85 (opsiynau ar gyfer etholiadau) –

(a) yn is-adran (1) ar ôl “Part” mewnosoder “as it applies in relation to a principal council for an area in England,”,

(b) yn yr is-adran honno, cyn “a principal council” mewnosoder “such”, ac

(c) yn y teitl, ar ôl “election” mewnosoder “: England”.

(3) Yn adran 86 (pŵer i bennu cynllun ar gyfer etholiadau), hepgorer is-adran (1).

ATODLEN 6
(a gyflwynir gan adran 101)

CYNORTHWYWYR I WEITHREDIAETHAU AWDURDODAU LLEOL: DIWYGIADAU
PELLACH

5 *Deddf Llywodraeth Leol 1972 (p.70)*

- 1 (1) Mae Deddf 1972 wedi ei diwygio fel a ganlyn.
- (2) Ym mhob un o adrannau 22(1A), 24(1A), 24A(5) a 24B(3), ar ôl “principal council” mewnosoder “, or an assistant to the executive,”.
- 10 (3) Yn adran 80(1)(a), yn lle “or member of the executive” rhodder “, member of the executive or assistant to the executive”.
- (4) Yn adran 116, yn lle “or member of the executive” rhodder “, member of the executive or assistant to the executive”.
- (5) Yn adran 270(1), ar ôl y diffiniad o “appropriate Minister” mewnosoder –
- 15 ““assistant to the executive”, in relation to a principal council in Wales, has the same meaning as in Schedule 1 to the Local Government Act 2000 (see paragraph 3A of that Schedule);”.
- (6) Yn Atodlen 12, ym mharagraff 5(4), ar ôl “principal council” mewnosoder “, or an assistant to the executive,”.

Deddf Llywio 1987 (p.21)

- 20 2 Yn adran 3 o Ddeddf Llywio 1987 –
- (a) yn is-adran (9A)(a), ar ôl “local authority” mewnosoder “, or an assistant to the executive,”;
- (b) yn is-adran (10), ar ôl y geiriau agoriadol mewnosoder –
- 25 ““assistant to the executive” has the same meaning as in Schedule 1 to the Local Government Act 2000 (see paragraph 3A of that Schedule);”.

Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 (p.14)

- 3 Yn adran 106(2A) o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992, ar ôl “to whom this section applies” mewnosoder “, and no assistant to the executive (within the meaning of
- 30 paragraph 3A of Schedule 1 to the Local Government Act 2000) to whom this section applies,”.

Deddf Llywodraeth Leol 2000 (p.22)

- 4 Yn adran 21(9) o Ddeddf 2000 (nid yw pwyllgor trosolwg a chraffu i gynnwys aelodau o’r weithrediaeth), ar ôl “executive” mewnosoder “or any assistant to the executive
- 35 (within the meaning of paragraph 3A of Schedule 1)”.

Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011 (mccc 4)

- 5 (1) Ym mhob un o'r darpariaethau a ganlyn o Fesur 2011, ar ôl "weithrediaeth yr awdurdod"
neu "weithrediaeth yr awdurdod lleol" (yn ôl y digwydd) mewnosoder "neu'n
gynorthwyydd i'w weithrediaeth" –
- 5 (a) adran 12(2)(b);
(b) adran 14(2);
(c) yn adran 82, is-adrannau (2)(c);
(d) adran 83(2).
- 10 (2) Yn adran 82(3), ar ôl "weithrediaeth yr awdurdod" mewnosoder "neu gynorthwyydd i'w
weithrediaeth".

ATODLEN 7
(a gyflwynir gan adran 105)

DIWYGIADAU CANLYNIADOL: PRIF WEITHREDWYR

Deddf Llywodraeth Leol 1972 (p.70)

- 5 1 Yn adran 112(2A) o Ddeddf 1972 (penodi staff), yn lle “heads of paid service” rhodder “chief executives”.

Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1988 (p.41)

- 2 Mae Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1988 wedi ei diwygio fel a ganlyn.
- 3 Yn adran 114(3A) (ymgyngori gan brif swyddog cyllid wrth lunio adroddiadau), ar
10 ddiwedd paragraff (a) mewnosoder “or, in the case of a council of a county or county borough in Wales, its chief executive”.
- 4 Yn adran 114A(3) (ymgyngori gan brif swyddog cyllid awdurdod sy’n gweithredu trefniadau gweithrediaeth), ar ddiwedd paragraff (a) mewnosoder “or, in the case of a council of a county or county borough in Wales, its chief executive”.

15 *Deddf Llywodraeth Leol a Thai 1989 (p.42)*

- 5 Mae Deddf Llywodraeth Leol a Thai 1989 wedi ei diwygio fel a ganlyn.
- 6 Yn adran 2 (swyddi sydd â chyfyngiadau gwleidyddol), ar ddiwedd paragraff (a) mewnosoder “or, in the case of a council of a county or county borough in Wales, the person appointed as its chief executive under section 103 of the Local Government
20 (Wales) Act 2017”.
- 7 Yn adran 4(6) (diffiniad o “relevant authority”) –
- (a) ym mharagraff (a), hepgorer “and Wales”;
 - (b) hepgorer yr “and” ar ôl paragraff (a);
 - (c) ar ôl y paragraff hwnnw mewnosoder –
- 25 “(aa) in relation to Wales, means an elected local policing body; and”.
- 8 Yn adran 5 (dynodi swyddog monitro ac adroddiadau ganddo) –
- (a) yn is-adran (1), hepgorer y geiriau ar ôl paragraff (b) (a rhodder atalnod llawn yn lle’r hanner colon ar y diwedd);
 - (b) ar ôl is-adran (1) mewnosoder –
- 30 “(1ZA) But a relevant authority may not designate its chief finance officer as the monitoring officer.
- “(1ZB) In the case of a relevant authority which is a council of a county or county borough in Wales, the officer designated under subsection (1) above may not be the authority’s chief executive.”;
- 35 (c) yn is-adran (1B) –
- (i) hepgorer “and Wales”, a

(ii) hepgorer paragraff (b);

(d) yn is-adran (3)(a), ar ôl “above” mewnosoder “or, in the case of a council of a county or county borough in Wales, its chief executive,”.

9 Yn adran 5A(5)(a) (ymgyngori gan swyddog monitro ar adroddiadau: trefniadau
5 gweithrediaeth), ar ôl “above” mewnosoder “or, in the case of a council of a county or county borough in Wales, its chief executive,”.

Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011 (mccc 4)

10 Mae Mesur 2011 wedi ei ddiwygio fel a ganlyn.

11 Yn adran 8(4) (swyddogion na chaniateir eu dynodi'n bennaeth gwasanaethau
10 democrataidd), yn lle paragraff (a) rhodder –

“(a) prif weithredwr yr awdurdod a benodir o dan adran 103 o Ddeddf Llywodraeth Leol (Cymru) 2017;”.

12 Yn adran 9(4) (swyddogaethau pennaeth gwasanaethau democrataidd), yn lle'r geiriau o
15 “pennaeth gwasanaeth cyflogedig” hyd y diwedd rhodder “prif weithredwr yn adran 103(2) o Ddeddf Llywodraeth Leol (Cymru) 2017”.

13 Yn adran 143A (swyddogaethau Panel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol
mewn perthynas â chyflogau prif weithredwyr) –

(a) yn is-adran (1)(a) a (b), yn lle “pennaeth gwasanaeth cyflogedig” rhodder “prif weithredwr”;

20 (b) yn is-adran (3), yn lle “pennaeth ei wasanaeth cyflogedig” rhodder “ei brif weithredwr”;

(c) yn is-adran (3B), yn lle “bennaeth gwasanaeth cyflogedig” rhodder “brif weithredwr”;

25 (d) yn is-adran (5A), yn lle “bennaeth gwasanaeth cyflogedig” rhodder “brif weithredwr”;

(e) yn is-adran (7) –

(i) hepgorer y diffiniad o “pennaeth gwasanaeth cyflogedig”, a

30 (ii) yn y diffiniad o “cyflog”, yn lle “pennaeth gwasanaeth cyflogedig” rhodder “prif weithredwr”, ac yn lle “i bennaeth y gwasanaeth cyflogedig” rhodder “i'r prif weithredwr”;

(f) yn unol â hynny, mae'r pennawd yn newid i “Swyddogaethau sy'n ymwneud â chyflogau prif weithredwyr”.

Deddf Lleoliaeth 2011 (p.20)

14 Yn adran 43(2) o Ddeddf Lleoliaeth 2011 (diffiniad o “chief officer”: datganiadau polisi
35 tâl), ar ddiwedd paragraff (a) mewnosoder “or, in the case of a council of a county or county borough in Wales, its chief executive”.

Deddf Ymddygiad Gwrthgymdeithasol, Troseddu a Phlismaona 2014 (p.12)

15 Yn adran 77 o Ddeddf Ymddygiad Gwrthgymdeithasol, Troseddu a Phlismaona 2014 (cyfnod hysbysiadau sy'n gwahardd mynediad i fangreoedd penodol), yn lle is-adran (6) rhodder –

- 5 “(6) In this section “chief executive officer” means –
- (a) in relation to a local authority in England, the authority’s head of paid service designated under section 4 of the Local Government and Housing Act 1989;
 - 10 (b) in relation to a local authority in Wales, the authority’s chief executive appointed under section 103 of the Local Government (Wales) Act 2017.”

Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 (dccc 2)

16 Yn ail golofn y tabl ym mharagraff 7 o Atodlen 3 i Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 (cynrychiolaeth yng nghyfarfodydd byrddau gwasanaethau cyhoeddus), yn lle “pennaeth gwasanaeth taledig yr awdurdod a ddynodir o dan adran 4 o Ddeddf Llywodraeth Leol a Thai 1989 (p.42)” rhodder “phrif weithredwr yr awdurdod (gweler adran 103 o Ddeddf Llywodraeth Leol (Cymru) 2017)”.

Deddf Llywodraeth Leol (Cymru) 2015

17 Mae Deddf Llywodraeth Leol (Cymru) 2015 wedi ei diwygio fel a ganlyn.

20 18 Yn adran 1(2)(a) (trosolwg o'r Ddeddf), yn lle “penaethiaid gwasanaethau cyflogedig” rhodder “prif weithredwyr”.

19 Yn adran 29(4) (cyfyngu ar benodi prif swyddogion drwy gyfarwyddyd), yn lle paragraff (a) rhodder –

25 “(a) ei brif weithredwr a benodir o dan adran 103o Ddeddf Llywodraeth Leol (Cymru) 2017;”.

20 Yn adran 39 (estyn dros dro swyddogaethau Panel Annibynnol Cymru ar Gydnyddiaeth Ariannol) –

(a) yn is-adran (1) –

30 (i) yn lle “penaethiaid gwasanaethau cyflogedig” rhodder “prif weithredwyr”, a

(ii) yn lle “bennaeth gwasanaeth cyflogedig” rhodder “brif weithredwr” ac yn lle “pennaeth gwasanaeth cyflogedig” rhodder “prif weithredwr”;

(b) yn is-adran (2), yn lle “mae i “pennaeth gwasanaeth cyflogedig” (“head of paid service”) a “cyflog” (“salary”) yr ystyron” rhodder “mae i “cyflog” (“salary”) yr ystyr”;

35 (c) yn y pennawd, yn lle “penaethiaid gwasanaethau cyflogedig” rhodder “phrif weithredwyr”.

ATODLEN 8
(a gyflwynir gan adran 63)

PWYLLGORAU ARDALOEDD CYMUNEDOL: DIWYGIADAU A DIDDYMIADAU
PELLACH

5 *Deddf Llywodraeth Leol 1972 (p.70)*

1 (1) Mae Deddf 1972 wedi ei diwygio fel a ganlyn.

(2) Yn adran 101, ar ôl is-adran (6A) mewnosoder –

“(6B) A principal council in Wales may not make arrangements under this section for a function of the council to be discharged by a community area committee appointed under section 43 of the Local Government (Wales) Act 2017 or by a sub-committee of such a committee (but see sections 55, 58 and 61 of that Act).”

(3) Yn adran 102(1A), hepgorer “or under regulations made under section 18 of that Act”.

Deddf Llywodraeth Leol a Thai 1989 (p.42)

15 2 Yn adran 9 o Ddeddf Llywodraeth Leol a Thai 1989 –

(a) yn is-adran (8A), yn lle “18” rhodder “17”;

(b) yn lle is-adran (8B) rhodder –

“(8B) A community area committee appointed by a relevant authority in Wales under section 43 of the Local Government (Wales) Act 2017 shall not exercise any power under –

(a) section 58 of that Act (delegation of functions by community area committee), or

(b) section 14 or 15 of the Local Government Act 2000 (discharge of functions under executive arrangements),

so as to arrange for the discharge of any of the authority’s functions by any person who holds a post under the authority to which the person was appointed in pursuance of this section.”;

(c) yn is-adran (11), hepgorer y diffiniad o “community area committee”.

Deddf Llywodraeth Leol (Cymru) 1994 (p.19)

30 3 (1) Mae Deddf Llywodraeth Leol (Cymru) 1994 wedi ei diwygio fel a ganlyn.

(2) Mae adrannau 27 i 31 wedi eu diddymu.

(3) Yn adran 64(1), hepgorer y diffiniad o “decentralisation scheme”.

Deddf Llywodraeth Leol 2000 (p.22)

4 (1) Mae Deddf 2000 wedi ei diwygio fel a ganlyn.

35 (2) Yn adran 14 –

- (a) yn is-adran (1), yn lle “18, 19 or 20,” rhodder “19 or 20, or under section 57 of the Local Government (Wales) Act 2017,”;
- (b) yn is-adran (2)(b), hepgorer yr “or” ar ôl is-baragraff (iii) a mewnoer –
 “(iia) by a community area committee of the authority, or”;
- 5 (c) yn is-adran (3), hepgorer yr “or” ar ôl paragraff (a) a mewnosoder –
 “(aa) by a community area committee of the authority, or”;
- (d) yn is-adran (4), ar ôl “those functions” mewnosoder –
 “ –
 (a) by a community area committee of the authority, or
 10 (b) “;
- (e) yn is-adran (5), ar ôl “those functions” mewnosoder –
 “ –
 (a) by a community area committee of the authority, or
 (b) “;
- 15 (f) ar ôl is-adran (5) mewnosoder –
 “(5A) Where by virtue of this section any functions may be discharged by a
 community area committee of a local authority, then, unless the
 elected mayor otherwise directs, the committee may arrange for the
 discharge of any of those functions –
 20 (a) by a sub-committee of the community area committee, or
 (b) by an officer of the authority.
 (5B) Arrangements under this section may not provide for a community
 area committee of a local authority to discharge functions otherwise
 than in relation to the area of the committee.”
- 25 (3) Yn adran 15 –
- (a) yn is-adran (1), yn lle “18, 19 or 20,” rhodder “19 or 20, or under section 57 of the
 Local Government (Wales) Act 2017,”;
- (b) yn is-adran (4)(b), hepgorer yr “or” ar ôl is-baragraff (iii) a mewnosoder –
 “(iia) by a community area committee of the authority, or”;
- 30 (c) yn is-adran (5), hepgorer yr “or” ar ôl paragraff (a) a mewnosoder –
 “(aa) by a community area committee of the authority, or”;
- (d) yn is-adran (6), ar ôl “those functions” mewnosoder –
 “ –
 (a) by a community area committee of the authority, or
 35 (b) “;
- (e) yn is-adran (7), ar ôl “those functions” mewnosoder –
 “ –
 (a) by a community area committee of the authority, or

(b) “;

(f) ar ôl is-adran (7) mewnosoder –

“(7A) Where by virtue of this section any functions may be discharged by a community area committee of a local authority, the committee may arrange for the discharge of any of those functions –

- (a) by a sub-committee of the community area committee, or
- (b) by an officer of the authority.

(7B) Arrangements under this section may not provide for a community area committee of a local authority to discharge functions otherwise than in relation to the area of the committee.”;

(g) yn is-adran (8) –

- (i) yn lle “or (iii)” rhodder “, (iii) or (iiia)”;
- (ii) yn lle “or (7)” rhodder “, (7) or (7A)”.

(4) Yn adran 17(4), hepgorer “18,”.

(5) Mae adran 18 wedi ei diddymu.

(6) Yn adran 21 –

(a) yn is-adran (13), ar ôl paragraff (a) mewnosoder –

“(aza) may require any member of a community area committee of the authority to attend before it to answer questions relating to any function which is exercisable by the community area committee by virtue of –

- (i) section 14 or 15, or
- (ii) section 55 of the Local Government (Wales) Act 2017,”;

(b) yn is-adran (14), ar ôl “(a)” mewnosoder “, (aza)”.

(7) Yn adran 48(1), yn y man priodol mewnosoder –

““community area committee” means a committee appointed under section 43 of the Local Government (Wales) Act 2017,”.

Deddf Lleoliaeth 2011 (p.20)

Yn Atodlen 3 i Ddeddf Lleoliaeth 2011 –

- (a) hepgorer paragraff 4(b);
- (b) hepgorer paragraff 16.

Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011 (mccc 4)

Mae adran 55 o Fesur 2011 wedi ei diddymu.

Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 (dccc 2)

Yn adran 38(3) o Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015, ar ôl paragraff (ga) mewnosoder –

“(gb) y datganiad diweddaraf o flaenoriaethau ac amcanion a gyflwynwyd i’r awdurdod lleol gan bob un o’i bwyllgorau ardaloedd cymunedol o dan adran 52 o Ddeddf Llywodraeth Leol (Cymru) 2017;”.

ATODLEN 9
(a gyflwynir gan adran 148)

AILENWI PWYLLGORAU ARCHWILIO CYNGHORAU SIR

- 1 Mae Mesur 2011 wedi ei ddiwygio fel a ganlyn.
- 5 2 Ym mhennawd Pennod 2 o Ran 6, ar ôl "PWYLLGORAU" mewnosoder
"LLYWODRAETHU CORFFORAETHOL AC".
- 3 Yn adran 81 (awdurdodau lleol i benodi pwyllgorau archwilio) –
- (a) yn y pennawd, ar ôl "pwyllgorau" mewnosoder "llywodraethu corfforaethol ac";
 - (b) yn is-adran (2), ar ôl "bwyllgor" yn y man cyntaf y mae'n ymddangos
10 mewnosoder "llywodraethu corfforaethol ac";
 - (c) yn is-adran (3), ar ôl "pwyllgor" mewnosoder "llywodraethu corfforaethol ac".
- 4 Yn adran 82 (aelodaeth) –
- (a) yn is-adran (1), ar ôl "bwyllgor" mewnosoder "llywodraethu corfforaethol ac";
 - (b) yn is-adran (2) –
 - 15 (i) ym mharagraff (a) yn lle "aelodau ei bwyllgor archwilio'n" rhodder
"aelodau'r pwyllgor hwnnw'n";
 - (ii) ym mharagraff (c) yn lle "aelodau ei bwyllgor archwilio'n" rhodder
"aelodau'r pwyllgor hwnnw'n";
 - (iii) ym mharagraff (d) yn lle "o'i bwyllgor archwilio" rhodder "o'r pwyllgor
20 hwnnw";
 - (c) yn is-adran (3), ar ôl "pwyllgor" mewnosoder "llywodraethu corfforaethol ac";
 - (d) yn is-adran (4), ar ôl "bwyllgor" mewnosoder "llywodraethu corfforaethol ac";
 - (e) yn is-adran (5), ar ôl "bwyllgor" yn y ddau fan y mae'n ymddangos mewnosoder
"llywodraethu corfforaethol ac";
 - 25 (f) yn is-adran (7), ar ôl "pwyllgor" mewnosoder "llywodraethu corfforaethol ac".
- 5 Yn adran 83 (trafodion etc.) –
- (a) yn is-adran (3), ar ôl "pwyllgor" yn y man cyntaf y mae'n ymddangos
mewnosoder "llywodraethu corfforaethol ac";
 - (b) yn is-adran (4), ar ôl "pwyllgor" mewnosoder "llywodraethu corfforaethol ac";
 - 30 (c) yn is-adran (7), ar ôl "pwyllgor" mewnosoder "llywodraethu corfforaethol ac".
- 6 Yn adran 84 (cynnal cyfarfodydd: pa mor aml) –
- (a) yn is-adran (1), ar ôl "bwyllgor" mewnosoder "llywodraethu corfforaethol ac";
 - (b) yn is-adran (2), ar ôl "bwyllgor" mewnosoder "llywodraethu corfforaethol ac";
 - (c) yn is-adran (3), ar ôl "pwyllgor" yn y man cyntaf y mae'n ymddangos
35 mewnosoder "llywodraethu corfforaethol ac";
 - (d) yn is-adran (4), ar ôl "pwyllgor" mewnosoder "llywodraethu corfforaethol ac".
- 7 Yn adran 85 (canllawiau) –
- (a) yn is-adran (1) –

(i) ym mharagraff (a) ar ôl “pwyllgorau” mewnosoder “llywodraethu corfforaethol ac”;

(ii) ym mharagraff (b) yn lle “archwilio” rhodder “o’r fath”;

(b) yn is-adran (2), ar ôl “bwyllgor” mewnosoder “llywodraethu corfforaethol ac”.

5 8 Yn adran 86 (terfynu aelodaeth) –

(a) yn is-adran (1), ar ôl “bwyllgor” mewnosoder “llywodraethu corfforaethol ac”;

(b) yn is-adran (2), ar ôl “pwyllgor” mewnosoder “llywodraethu corfforaethol ac”;

(c) yn is-adran (4), ar ôl “pwyllgor” mewnosoder “llywodraethu corfforaethol ac”.

9 Yn adran 87 (dehongli etc.), yn is-adran (2) hepgorer y diffiniad o “pwyllgor archwilio”.